ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ • ΦΥΛΛΟ 28• ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2022 nomikospalmos2014@gmail.com

Νομικός ΠΑΛΜΟΣ

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

10 Χρόνια

Επίσημη Αναγνώριση από την Πρυτανεία του Ε.Κ.Π.Α.

Ο Νομικός Παλμός γιορτάζει...

10 Χρόνια

Επίσημη Αναγνώριση από την Πρυτανεία του Ε.Κ.Π.Α.

14-03-2013: Εκδήλωση με θέμα: «Ποιος θεωρείται Έλληνας σήμερα; Η νομική και πολιτική διάσταση της ιθαγένειας».

Δημήτριος Χριστόπουλος, Κωνσταντίνος Πισπιρίγκος, Κωνσταντίνος Μενουδάκος, Αικατερίνη Σακελλαροπούλου, Πασχάλης Κιτρομηλίδης.

27-03-2013: Εκδήλωση με θέμα: «Το ελληνικό Πανεπιστήμιο στον ευρωπαϊκό χώρο: Προκλήσεις και προοπτικές».

Χριστίνα Κοντογουλίδου, Κατερίνα Γαλανάκη, Σπυρίδων Αμούργης, Θεόδωρος Φορτσάκης, Φωτεινή Ασδεράκη, Μιχαήλ Τσινισιζέλης.

22-05-2013: Εκδήλωση με θέμα: «Ενίσχυση του αντιπροσωπευτικού μοντέλου: Εκλογικός νόμος και συνταγματική Αναθεώρηση».

Ηλίας Νικολακόπουλος, Σπυρίδων Βλαχόπουλος, Γεώργιος Γεραπετρίτης, Αθανάσιος Διαμαντόπουλος.

04-12-2015: Εκδήλωση με θέμα: «Η προσφυγική κρίση υπό το φως του Διεθνούς και του Ευρωπαϊκού Δικαίου, οι αιτίες και οι επιπτώσεις της».

Ευστάθιος Πουλαράκης, Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, Άγγελος Γιόκαρης.

13-04-2016: Debate με θέμα: «Αξιοποίηση των παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων: Υπέρ ή Κατά;»

Επιτροπή: Δημήτριος Κιούπης, Ανδρέας Δημητρόπουλος, Γιάννα Παπαδάκου, Χρήστος Παπαδήμας, Λεωνίδας Κοτσαλής, Θεόδωρος Φορτσάκης.
Ομάδα Υπέρ (αριστερά): Γιώργος Πανταζής, Χρήστος Διαλεκτός, Άγγελος Βλαζάκης.
Ομάδα Κατά (δεξιά): Σοφία-Μαρία Δημοπούλου, Μάρθα Αλεξίου, Παναγιώτης Γαλάνης.

26-10-2016: Εκδήλωση με θέμα: «Το νέο τηλεοπτικό τοπίο: Οι νομικές, πολιτικές και κοινωνικές παράμετροι του διαγωνισμού για τις άδειες των καναλιών».

Γεώργιος Δελλής, Ιωάννης Δρόσος, Χαράλαμπος Αθανασίου, Παναγιώτα Κοζομπόλη, Κωνσταντίνος Μπογδάνος, Νανά Παλαιτσάκη, Νίκος Μάλαμας, Πέτρος Κουσουλός, Αντώνης Βγόντζας.

30-03-2017: Εκδήλωση με θέμα: «Ευρώ ή εθνικό νόμισμα: Πιθανές συνέπειες ενός GREXIT».

Θεόδωρος Φορτσάκης, Λούκα Κατσέλη, Νίκος Μάλαμας, Δημήτρης Τάκης, Θεόδωρος Κατσανέβας, Ανδρέας Δημητρόπουλος.

...και συνεχίζει δυναμικά!

03-11-2017: Εκδήλωση με θέμα: «Το καθεστώς και οι προοπτικές του ελληνικού Πανεπιστημίου».

Ανδρέας Δημητρόπουλος, Σοφία Βούλτεψη, Νίκος Μάλαμας, Μάρνυ Παπαματθαίου, Δημήτριος Σεβαστάκης, Μιχαήλ Σπουρδαλάκης.

28-03-2018: Debate με θέμα: «Υπόθεση Coman: Γάμος ομοφύλων και δικαίωμα εγκατάστασης στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

Επιτροπή: Μαρία Χυτήρογλου, Αικατερίνη Σακελλαροπούλου, Νίκος Μάλαμας, Γιάννα Παπαδάκου, Κωνσταντίνος Μενουδάκος, Βασίλειος Σκουρής, Αθανάσιος Ράντος.
Ομάδα Υπέρ (αριστερά): Νικόλαος Μηλούνας, Ιωάννα Μπεγιάζη, Ειρήνη Πιπίδη-Καλογήρου.
Ομάδα Κατά (δεξιά): Δημήτρης Σκαφτούρος, Σοφία-Αρετή Σφρίντζερη, Λία Μητροπούλου.

27-11-2018: Εκδήλωση με θέμα: «Οι Προκλήσεις της νέας συνταγματικής Αναθεώρησης».

Γεώργιος Ανδρουτσόπουλος, Σπυρίδων Βλαχόπουλος, Νίκος Μάλαμας, Άρης Ραβανός, Ιωάννης Δρόσος, Χρήστος Ράμμος.

15-04-2019: Debate με θέμα: «Νέοι και πολιτική: Debate του Νομικού Παλμού ενόψει Ευρωεκλογών».

Μάριος Γεωργιάδης, Παύλος Χρηστίδης, Νίκος Μάλαμας, Νίκος Ρωμανός, Κώστας Ζαχαριάδης.

25-11-2019: Εκδήλωση με θέμα: «Οι συνταγματικές, ποινικές και πολιτικές διαστάσεις της ευθύνης των Υπουργών».

Ηλίας Αναγνωστόπουλος, Άννα Ψαρούδα-Μπενάκη, Νίκος Μάλαμας, Ιωάννα Μάνδρου, Σπυρίδων Βλαχόπουλος.

15-04-2020: Διαδικτυακή εκδήλωση με θέμα: «Ατομικά δικαιώματα και πανδημία».

(πάνω): Γεώργιος Ανδρουτσόπουλος, Σπυρίδων Βλαχόπουλος.
(κάτω): Νίκος Μάλαμας.

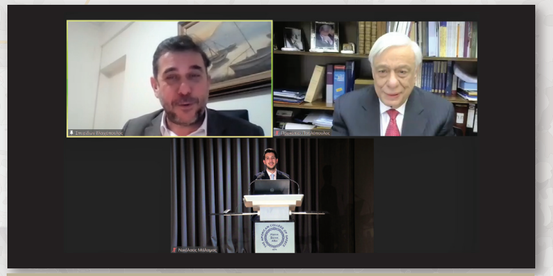

31-03-2021: Διαδικτυακή εκδήλωση με θέμα:«Από το Πολιτικόν Σύνταγμα της Εθνοσυνέλευσης της Τροιζήνας και τον Κυβερνήτη Καποδίστρια στον Όθωνα και στην ελέω Θεού μοναρχία: Μια ιστορική διαδρομή στις απαρχές του Συνταγματισμού στην Ελλάδα (1827-1832)».

(πάνω):Σπυρίδων Βλαχόπουλος, Προκόπιος Παυλόπουλος.
(κάτω): Νίκος Μάλαμας.

12-05-2021: Διαδικτυακή εκδήλωση με θέμα: «Από τα Συντάγματα της Εθνεγερσίας στις προκλήσεις του σύγχρονου κράτους Δικαίου».

(πάνω): Γεώργιος Κοντογιώργης, Νίκος Μάλαμας.
(κάτω): Θεόδωρος Φορτσάκης.

WHO is WHO?

ΤΟ WHO IS WHO ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΑΛΜΟΥ

Ο Νομικός Παλμός είναι ένα βαθιά πολιτικό με την ευρεία έννοια του όρου, αλλά κομματικά ανεξάρτητο, φοιτητικό περιοδικό που δραστηριοποιείται από το 2009, συγκροτούμενο από πολιτικά ετερόκλητους φοιτητές. Το Νοέμβριο του 2012 ο Νομικός Παλμός αναγνωρίσθηκε και επισήμως από την Πρυτανεία του Πανεπιστημίου Αθηνών. Τα θέματα τα οποία φιλοξενεί δεν είναι μόνο νομικά, αλλά αφορούν σε κάθε τομέα του επιστητού. Στόχος μας, πρωτίστως, είναι να συμβάλουμε στη διαμόρφωση ενός δημοκρατικότερου Πανεπιστημίου μέσω της προώθησης όλων των απόψεων, στις οποίες δίνουμε βήμα, αλλά και να αναδεικνύουμε διάφορες παθογένειες, ώστε να καταστούν γνωστές και να εξαλειφθούν. Η δράση μας, όμως, δεν περιορίζεται μόνο σε αυτό το «δημοσιογραφικό» επίπεδο, αλλά παράλληλα πλαισιώνουμε το έργο μας με ημερίδες και εκδηλώσεις, όπως αυτή την οποία διοργανώσαμε στις 10 Νοεμβρίου 2022 με θέμα: «Οικογενειακό Δίκαιο και δικαιώματα ομοφύλων ζευγαριών».

ΤΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

«ΝΟΜΙΚΟΣ ΠΑΛΜΟΣ»

ΔΙΟΡΓΑΝΩΝΕΙ ΗΜΕΡΙΔΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

«Οικογενειακό Δίκαιο και δικαιώματα ομοφύλων ζευγαριών»

ΟΜΙΛΗΤΕΣ:

- **Πάνος Αλεξανδρής:** Γενικός Γραμματέας Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Υπουργείου Δικαιοσύνης, Δικηγόρος.
- **Μιχάλης Καλογήρου:** Διευθυντής Πολιτικού Γραφείου Προέδρου ΣΥ.ΡΙΖ.Α.-Π.Σ., Πρώην Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Δικηγόρος.
- **Αντώνιος Καραμπατζός:** Καθηγητής Αστικού Δικαίου Νομικής Σχολής Ε.Κ.Π.Α..
- **Ελένη Ρεθυμιωτάκη:** Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας Δικαίου Νομικής Σχολής Ε.Κ.Π.Α., πρώην Πρόεδρος Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής.
- **Παύλος Χρηστίδης:** Μέλος Πολιτικού Συμβουλίου ΠΑ.ΣΟ.Κ.-ΚΙΝ.ΑΛ., Δικηγόρος.

Τη συζήτηση θα συντονίσει ο Αρχισυντάκτης του Περιοδικού «Νομικός Παλμός» και Δικηγόρος, **Νίκος Μάλαμας.**

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: ΠΕΜΠΤΗ, 10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2022.
ΩΡΑ: 18:00.
ΜΕΡΟΣ: ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΕΛΕΤΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
«ΜΙΧΑΛΗΣ ΕΠ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ» (ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 60).

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΞΙΑ:
ΝΙΚΟΣ ΜΑΛΑΜΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ:
ΝΙΚΟΣ ΜΑΛΑΜΑΣ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ:
www.behance.net/geomitilineos

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ:
Κωνσταντίνος Βιέννας
Μαρία Δουραμάνη
Κωνσταντίνα Καλούτσα
Δήμητρα Καπρούλια
Νάσος Λούκος
Αντώνης Μιχελόγγονας
Λυδία Νίκα
Ευαγγελία Παπαδοπούλου
Δάφνη Πολιτικού
Βασίλης Τσιλιγιάννης
Βάσω Χαλαζιά

Μπορείς να μας βρεις:

Νομικός Παλμός **Νομικός Παλμός** **Νομικός Παλμός**

nomikospalmos2014@gmail.com **nomikospalmos.wordpress.com**

Τα άρθρα απηχούν τις προσωπικές απόψεις των συντακτών τους και δεν υιοθετούνται απαραίτητα από το σύνολο της συντακτικής ομάδας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή στο νέο Δίκαιο της πώλησης -ειδικά- του πράγματος με ψηφιακά στοιχεία (άρθρο 513Α Α.Κ.). 6

Η ρύθμιση της κοινοπραξίας στην ελληνική έννομη τάξη. 7

Πιστοποιητικό Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας Ακινήτων και παραδεκτό συζήτησης εμπραγμάτων αγωγών. 8

Το δικαίωμα της απεργίας και ζητήματα καταχρηστικότητας. 9

"SLAPP": Ένα χαστούκι στην ελευθεροτυπία. 10

Υποκλοπές και νομιμότητα: Μία σύντομη επισκόπηση. 11

Ο Αρχηγός της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, Πρόεδρος του Συνασπισμού Ριζοσπαστικής Αριστεράς-Προοδευτικής Συμμαχίας και πρώην Πρωθυπουργός, κ. Αλέξης Τσίπρας, σε μια εφ' όλης της ύλης συνέντευξη στο Νομικό Παλμό. 12

Διάθεση προσωπικών δεδομένων ιδιωτών σε δημοσιογράφους από τα δικαστήρια: Συγκριτική επισκόπηση διοικητικής και ποινικής δίκης. 16

Χρήση πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς: Μία σύντομη ανάλυση υπό τις προϋποθέσεις τήρησης της αρχής της αναλογικότητας και του άρθρου 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. 17

Ordem e progresso! 18

Ο Rishi Sunak και οι πολιτικές της ταυτότητας... 19

Baraye... 20

Περί της χριστιανικής αναλύσεως του νόμου... Μέρος Β': Νόμος, το μαύρο ύφασμα της ενοχής! 22

Ημερίδα για τα δικαιώματα των Λ.Ο.Α.Τ.Κ.Ι.+ ατόμων...

Την Πέμπτη, 10 Νοεμβρίου 2022, το Ανεξάρτητο και Επίσημα Αναγνωρισμένο από την Πρυτανεία του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών Φοιτητικό Περιοδικό «Νομικός Παλμός» διοργάνωσε εκδήλωση με θέμα: «Οικογενειακό Δίκαιο και δικαιώματα ομοφύλων ζευγαριών».

Η ημερίδα έλαβε χώρα στην Αίθουσα Τελετών του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, στην οποία προσήλθε πλήθος κόσμου, κυρίως φοιτητές, καθώς επίσης και Νομικοί, εκπρόσωποι της πολιτικής και Λ.Ο.Α.Τ.Κ.Ι.+ οργανώσεων, οι οποίοι παρακολούθησαν με αμείωτο ενδιαφέρον τη συζήτηση.

Στην εκδήλωση, ως εισηγητές από τον πανεπιστημιακό χώρο, παρέστησαν οι: κ. Αντώνιος Καραμπατζός, Καθηγητής Αστικού Δικαίου Νομικής Σχολής Ε.Κ.Π.Α., και κ. Ελένη Ρεθυμιωτάκη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας Δικαίου Νομικής Σχολής Ε.Κ.Π.Α., πρώην Πρόεδρος Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής.

Από το χώρο της πολιτικής, ως καλεσμένοι, συμμετείχαν οι: κ. Πάνος Αλεξανδρής, Γενικός Γραμματέας Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Υπουργείου Δικαιοσύνης, κ. Μιχάλης Καλογήρου, Διευθυντής Πολιτικού Γραφείου Προέδρου ΣΥ.ΡΙΖ.Α.-Π.Σ., πρώην Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, και κ. Παύλος Χρηστίδης, Μέλος Πολιτικού Συμβουλίου ΠΑ.ΣΟ.Κ.-ΚΙΝ.ΑΛ..

Την εκδήλωση συντόνισε ο Αρχισυντάκτης του Περιοδικού «Νομικός Παλμός» και Δικηγόρος, κ. Νίκος Μάλαμας.

Χαιρετισμό απηύθυνε ο κ. Αλέξανδρος Μαντζούτσος, Αντιπρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, πρώην Πρόεδρος Ένωσης Νέων και Ασκουμένων Δικηγόρων Αθηνών.

Τέλος, ο λόγος δόθηκε στο κοινό, το οποίο με τις παρεμβάσεις του κατέστησε την εκδήλωση πιο ζωντανή.

Αντώνιος Καραμπατζός, Ελένη Ρεθυμιωτάκη, Νίκος Μάλαμας, Παύλος Χρηστίδης, Μιχάλης Καλογήρου, Πάνος Αλεξανδρής, Αλέξανδρος Μαντζούτσος.

Το κοινό ακούει τις εισηγήσεις των ομιλητών.

Αντώνιος Καραμπατζός, Ελένη Ρεθυμιωτάκη, Νίκος Μάλαμας, Παύλος Χρηστίδης, Μιχάλης Καλογήρου, Πάνος Αλεξανδρής.

Σε εξέλιξη η εκδήλωση στην κατάμεστη Αίθουσα Τελετών του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών.

Εισαγωγή στο νέο Δίκαιο της πώλησης -ειδικά- του πράγματος με ψηφιακά στοιχεία (άρθρο 513Α Α.Κ.).

Της Ευαγγελίας Παπαδοπούλου

Το 2019 τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης κλήθηκαν να ενσωματώσουν στην εθνική έννομη τάξη τους δύο νέες «δίδυμες» Οδηγίες πλήρους εναρμόνισης με αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής τις καταναλωτικές συμβάσεις, με τις οποίες η εκάστοτε εσωτερική αγορά θα έπρεπε πλέον να ανταποκριθεί, μεταξύ άλλων, στις νέες τεχνολογικές απαιτήσεις του συνεχώς εξελισσόμενου ψηφιακού κόσμου με σκοπό την υλοποίηση της ψηφιακής εσωτερικής αγοράς. Η μεν πρώτη Οδηγία 2019/770 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου αφορά στη σύμβαση προμήθειας ψηφιακού περιεχομένου και ψηφιακών υπηρεσιών, η δε δεύτερη και κρίσιμη για το παρόν άρθρο Οδηγία 2019/771 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ρυθμίζει την πώληση καταναλωτικών αγαθών εν γένει, προβλέποντας για πρώτη φορά ειδικές ρυθμίσεις όσον αφορά στα πράγματα με ενσωματωμένα ψηφιακά στοιχεία, επιφέροντας ταυτόχρονα την κατάργηση της ελάχιστης εναρμόνισης Οδηγίας 1999/44 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 513Α του Αστικού Κώδικα, ως «πράγμα με ψηφιακά στοιχεία» χαρακτηρίζεται κάθε κινητό πράγμα το οποίο ενσωματώνει ή διασυνδέεται με ψηφιακό περιεχόμενο ή υπηρεσία -συμπεριλητπτικά «ψηφιακό στοιχείο»- κατά τέτοιο τρόπο ώστε η απουσία αυτών να εμποδίζει την εκτέλεση των λειτουργιών του (λειτουργικό κριτήριο). Θυμίζει τρόπον τινά τη λειτουργία του συστατικού (άρθρο 953 Α.Κ.) σε σχέση με το κύριο πράγμα. Για την εφαρμογή των σχετικών νέων διατάξεων του ελληνικού Αστικού Κώδικα θα πρέπει να πληρούται το λειτουργικό κριτήριο -όπως αναλύθηκε ανωτέρω- και το συμβατικό κριτήριο, δηλαδή, η συμφωνία για το χαρακτηρισμό του πράγματος ως πράγματος με ψηφιακά στοιχεία. Ειδικότερα, το συμβατικό κριτήριο σημαίνει ότι για την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων δεν απαιτείται να μην επιτελούνται όλες οι λειτουργίες του πράγματος, αλλά απαιτείται να μην επιτελούνται οι κρίσιμες συμφωνημένες λειτουργίες οι οποίες σχετίζονται με τα ψηφιακά στοιχεία.

Τα ως άνω κριτήρια καθίστανται περισσότερο αντιληπτά εάν λάβουμε υπόψη απτά παραδείγματα πραγμάτων με ψηφιακά στοιχεία. Τέτοια είναι, ενδεικτικά, μία smart tv με ενσωματωμένη την εφαρμογή του Netflix, ένα smartphone με την εφαρμογή ξυπνητηριού, ένα smartwatch, ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής με το λειτουργικό του σύστημα, ένα αυτοκίνητο με ενσωματωμένο GPS ή ένα ηλεκτρικό αυτοκίνητο με ηλεκτρικά φρένα. Σε αυτές, λοιπόν, τις περιπτώσεις, εφόσον έχει συμφωνηθεί ότι, λόγου χάριν, η smart tv πωλείται με ενσωματωμένη την εφαρμογή του Netflix, εάν δε λειτουργεί η συγκεκριμένη εφαρμογή, ακόμα και αν οι υπόλοιπες λειτουργίες της δεν παρουσιάζουν κάποιο πρόβλημα, τότε και πάλι θα τύχουν εφαρμογής οι κρίσιμες διατάξεις, αφού ισχύει το συμβατικό κριτήριο. Ένα ακόμη παράδειγμα είναι ο ηλεκτρονικός υπολογιστής σε σχέση με τα προϊόντα του Microsoft Office. Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής λειτουργεί και χωρίς αυτά, ωστόσο, αν συμφωνηθούν ότι αυτά είναι ψηφιακά στοιχεία του πράγματος με την έννοια του άρθρου 513Α του Αστικού Κώδικα και ότι ο ηλεκτρονικός υπολογιστής θα πρέπει να πωληθεί με αυτά, τότε, βάσει του συμβατικού κριτηρίου, θα εφαρμοστούν, ως προς τα προϊόντα του Microsoft Office ειδικά, οι νέες διατάξεις του Αστικού Κώδικα και όχι ο νέος Νόμος 4967/2022 για την προμήθεια ψηφιακού περιεχομένου και ψηφιακών υπηρεσιών, με τον οποίο ενσωματώνεται η Οδηγία 2019/770.

Είναι, επίσης, γνωστό ότι πλέον οι παλαιότεροι όροι «πραγματικό ελάττωμα» και «έλλειψη της συνομολογημένης ιδιότητας» αντικαταστάθηκαν από το γενικότερο όρο της «μη ανταπόκρισης του πράγματος στη σύμβαση» (άρθρο 534 Α.Κ.), χωρίς φυσικά να σημαίνει ότι οι πρώτοι εξαλείφθηκαν παντελώς (λ.χ. άρθρα 535 και 547 Α.Κ.). Ειδικά ως προς το πράγμα με ψηφιακά στοιχεία, μία από τις σημαντικότερες εκφάνσεις της μη ανταπόκρισης του πράγματος στη σύμβαση είναι η αθέτηση της υποχρέωσης ενημέρωσης, την οποία προβλέπει το άρθρο 538 του Αστικού Κώδικα. Με τον όρο «ενημέρωση» εννοείται η επικαιροποίηση και όχι η αναβάθμιση του πράγματος (νέο άρθρο 535Α στχ. 5 Α.Κ.), πλην αντίθετης συμφωνίας (άρθρο 361 Α.Κ.). Η επικαιροποίηση, δηλαδή, του πράγματος με τις νέες ενημερώσεις συνιστά αντικειμενικό κριτήριο ανταπόκρισης αυτού στη σύμβαση, προκειμένου το πράγμα να εξακολουθεί να λειτουργεί όπως λειτουργούσε κατά το χρόνο παράδοσης. Σκοπός είναι η αρχική καλή λειτουργία και όχι η βελτίωση της απόδοσης. Με το άρθρο 538 του Αστικού Κώδικα προσδίδεται για πρώτη φορά διαρκής χαρακτήρας στη σύμβαση η οποία έως τώρα είχε στιγμιαίο χαρακτήρα. Ο λόγος της πρόβλεψης είναι ότι η παύση παροχής ενημερώσεων από τον πωλητή μπορεί να οδηγήσει στην αδυναμία λειτουργίας του πράγματος και, δεδομένου ότι η ευθύνη του τελευταίου εκτείνεται έως το χρόνο παράδοσης (άρθρο 522 Α.Κ.), οπότε ο κίνδυνος μετακυλίεται στον αγοραστή, ο πωλητής δε θα έφερε καμία ευθύνη για αυτήν την αδυναμία, αφού κατά το χρόνο της παράδοσης το πράγμα λειτουργούσε κανονικά και ανταποκρινόταν στη σύμβαση. Για αυτό, η ανάγκη λήψης ενημερώσεων λόγω της φύσης του πράγματος κατέστησε απαραίτητο το διαρκή χαρακτήρα της σύμβασης και τη «διάρκεια» της ευθύνης του πωλητή, ώστε το πράγμα να λειτουργεί καλώς και μετά την παρέλευση του χρονικού σημείου της παράδοσης με τη λήψη των απαραίτητων ενημερώσεων.

Υπόχρεος της ως άνω ενημέρωσης προς τον αγοραστή είναι, όπως έχει ήδη καταστεί σαφές, ο πωλητής, από δικονομική άποψη. Στην πραγματικότητα, δηλαδή, την επικαιροποίηση συνήθως δεν την πραγματοποιεί ο ίδιος ο πωλητής αλλά ένας τρίτος πάροχος (λ.χ. η Microsoft), ο οποίος δεν είναι απαραιτήτως αντισυμβαλλόμενος του πωλητή. Το νόημα του άρθρου 538 του Αστικού Κώδικα είναι ότι η δικονομική θέση του αγοραστή διευκολύνεται, αφού αυτός θα στραφεί μόνο κατά του πωλητή του (λ.χ. του εμπορικού καταστήματος), σε αντίθεση με τη δικονομική θέση του τελευταίου, ο οποίος θα στραφεί με μεγαλύτερη δυσκολία, βάσει των άρθρων 560-561 του Αστικού Κώδικα, κατά του προηγούμενου αντισυμβαλλομένου του (λ.χ. της αντιπροσωπείας της εταιρίας κινητών τηλέφωνων και όχι της ίδιας της Microsoft).

Όσον αφορά στη διάρκεια της εν λόγω υποχρέωσης ενημέρωσης, αυτή εκτείνεται για εύλογο χρόνο και όχι για την περίοδο κατά την οποία ο πωλητής θα ευθύνεται για την έλλειψη ανταπόκρισης του πράγματος στη σύμβαση, δηλαδή, για τη διετία από την παράδοση του πράγματος (άρθρο 554 παρ. 1 Α.Κ.). Σύμφωνα με τον Πρόεδρο Πρωτοδικών, κ. Δημήτριο Τίτσια, «Η υποχρέωση για εύλογο χρόνο θεωρήθηκε ότι είναι α) πιο ανθεκτική στο χρόνο (future-proof), επειδή η υποχρέωση για επικαιροποίηση δεν καθορίζεται από το νόμο αλλά από τις πραγματικές προσδοκίες του καταναλωτή και την πραγματικότητα της αγοράς, ώστε να μην απαιτείται οποιαδήποτε προσαρμογή του Δικαίου, όταν αυτές αλλάζουν, και β) πιο ευέλικτη (flexible), καθώς οι προσδοκίες του καταναλωτή μπορεί να είναι πολύ διαφορετικές ανάλογα με το αγαθό.». Αξίζει, μάλιστα, να σημειωθεί ότι τα δικαιώματα τα οποία απορρέουν από την αθέτηση της εν λόγω υποχρέωσης παραγράφονται μετά την παρέλευση έξι μηνών από τη λήξη του ευλόγου χρόνου κατά τον οποίο οφείλεται η ενημέρωση (άρθρο 554 παρ. 2 εδ. β΄ Α.Κ.). Τέλος, εάν η σύμβαση πώλησης είναι εκτελεστέα με διαρκή παροχή των ψηφιακών στοιχείων, ο πωλητής ευθύνεται για την παροχή ενημερώσεων καθ' όλο το χρονικό διάστημα αυτής της υποχρέωσης (άρθρα 539 εδ. γ΄ και 554 παρ. 2 εδ. α΄ Α.Κ.).

Όσον αφορά στη λήψη των ενημερώσεων από τον αγοραστή, ο τελευταίος δεν έχει υποχρέωση προς εγκατάσταση αυτών, αλλά φέρει μόνο βάρος εγκατάστασης, σύμφωνα με το νέο άρθρο 540 του Αστικού Κώδικα. Αυτό σημαίνει, δηλαδή, ότι, εάν δεν εγκαταστήσει τις απαιτούμενες ενημερώσεις, ο αγοραστής απαλλάσσεται από την ευθύνη παραβίασης της ως άνω υποχρέωσης του άρθρου 538 του Αστικού Κώδικα, υπό την προϋπόθεση ότι έχει προηγηθεί ενημέρωση του αγοραστή από τον πωλητή α) για τη διαθεσιμότητα της ενημέρωσης και β) για τις συνέπειες της μη εγκατάστασης, δηλαδή, για την απαλλαγή του. Φυσικά για την εφαρμογή της διάταξης η αδυναμία ή η εσφαλμένη εγκατάσταση δε θα πρέπει να οφείλονται σε ατελείς οδηγίες του πωλητή.

Συνοψίζοντας, σκοπός της σύγχρονης Οδηγίας 2019/771 ήταν η δημιουργία ενιαίας ψηφιακής αγοράς για το σύνολο των ευρωπαϊκών κρατών-μελών χωρίς δυνατότητα παρέκκλισης από τις προβλεπόμενες διατάξεις της, τουλάχιστον για τους συμβαλλομένους με την ιδιότητα του καταναλωτή, προκειμένου να υπάρξει ασφάλεια δικαίου -και διασυνοριακά- αλλά και να διασφαλιστεί η προστασία των καταναλωτών. Ειδικώς ο Έλληνας νομοθέτης επέλεξε ορθώς την ενσωμάτωση της Οδηγίας στον ελληνικό Αστικό Κώδικα για το σύνολο των συμβαλλομένων -με πρόβλεψη μονομερώς αναγκαστικού δικαίου υπέρ των καταναλωτών (άρθρο 63 Ν. 4967/2022)- λόγω της γενικότερης ανάγκης εκσυγχρονισμού των προϊσχυόντων κανόνων δικαίου, αποφεύγοντας τη διάσπαση της ύλης και επιτυγχάνοντας την ομοιόμορφη ρύθμιση του νέου Δίκαιου της πώλησης.

Η ρύθμιση της κοινοπραξίας στην ελληνική έννομη τάξη.

Του Νάσου Λούκου

Οι νέες ανάγκες του επιχειρείν στη σύγχρονη συναλλακτική πραγματικότητα έχουν φέρει στο προσκήνιο νέους τρόπους με τους οποίους επιχειρηματικές προσπάθειες δύνανται να αποκτήσουν υπόσταση στο νομικό κόσμο. Πράγματι, η ανάληψη, πόσω μάλλον η διεκπεραίωση, ενός πολυσύνθετου έργου ίσως αποτελεί για την πλειονότητα των ενδιαφερομένων φυσικών και νομικών προσώπων ένα έργο ακατόρθωτο, όταν ενεργούν κατά μόνας. Η χρηματοδότηση τέτοιων ενεργειών σε συνδυασμό με την επιτακτική ανάγκη της εξειδίκευσης των παρεχόμενων υπηρεσιών και της ανάπτυξης και έρευνας (research and development) πάνω στους τομείς ενασχόλησης της εκάστοτε επιχείρησης καθιστά αντιληπτό ότι καινοτόμες ιδέες μόνο με συνεργασία μπορούν να λάβουν μορφή στην υλική πραγματικότητα. Πώς, λοιπόν, διαφορετικές εταιρίες θα συνεργαστούν για την υλοποίηση μιας πιθανόν κερδοφόρας ιδέας και τι έχει να προσκομίσει το Δίκαιο σε αυτήν τη συζήτηση;

Η λύση αυτού του ζητήματος στο νομικό κόσμο πραγματοποιείται με την κατοχύρωση του θεσμού της κοινοπραξίας. Πρόκειται για την πραγμάτωση του αρχαίου ελληνικού ρητού «ἡ ἰσχύς ἐν τῇ ἑνώσει». Με τον όρο κοινοπραξία νοείται η εταιρική μορφή η οποία επιτρέπει σε δύο ή περισσότερα πρόσωπα, φυσικά ή νομικά, διατηρούντα τη νομική, οικονομική και οργανική τους αυτοτέλεια, να συμπράξουν για την ανάληψη και εκτέλεση ενός κοινού σκοπού, κατά κύριο λόγο κερδοσκοπικού.

Η λειτουργία της κοινοπραξίας στην εθνική και παγκόσμια οικονομία είναι δίχως άλλο υψίστης σημασίας. Πράγματι, έρχεται για να δώσει λύση σε ζητήματα τα οποία άπτονται πληθώρας κλάδων της σύγχρονης συναλλακτικής πραγματικότητας. Ενδεικτικά, ίσως η πιο γνωστή μορφή συμπράξεων είναι αυτή η οποία αφορά στην εκτέλεση τεχνικών έργων (joint ventures), ειδική μορφή των οποίων αποτελούν τα δημόσια έργα. Ακόμα, κοινοπραξίες συνιστώνται για την εκμετάλλευση μέσων μεταφοράς (ναυσιπλοΐα, σιδηρόδρομος, αερομεταφορές) ή και για την αγορά και εκμετάλλευση ακίνητης περιουσίας. Επιπρόσθετα, ο θεσμός της κοινοπραξίας κάνει αισθητή την παρουσία του και στο χώρο του Ιδιωτικού Τραπεζικού Δικαίου, αφού περισσότερες τράπεζες συμπράττουν με στόχο την από κοινού παροχή χρηματοδότησης σε ενδιαφερόμενους (consortium τραπεζών). Επίσης, δε θα πρέπει να λησμονείται ότι με όρους κοινοπραξίας είναι δυνατό να λειτουργήσει και μια εξωκαταστατική συμφωνία των μετόχων μια εταιρίας με αντικείμενο τον τρόπο με τον οποίο θα ασκείται το δικαίωμα ψήφου εντός της Γενικής Συνέλευσης.

Ως προς τη νομική φύση της κοινοπραξίας, πρέπει να αναφερθεί ότι από την ελληνική νομολογία και θεωρία φαίνεται να δίνονται διαφορετικές λύσεις οι οποίες ανταποκρίνονται στην εκάστοτε περίπτωση με in concreto ανάλυση των ιδιαιτεροτήτων της. Συγκεκριμένα, μια κοινοπραξία, εκτός από εταιρία, μπορεί να αποτελεί και απλώς μια σύμβαση του Ενοχικού Δικαίου, δυνάμει της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων (άρθρο 361 Α.Κ.). Πράγματι, η εν λόγω αρχή καθιστά δυνατή τη σύναψη πληθώρας δικαιοπραξιών χωρίς να είναι απαραίτητο αυτές να είναι θεσμοθετημένες σε κάποιο ειδικό νομοθέτημα. Επιπρόσθετα, με την απόφαση 19382/1983 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών νομολογήθηκε ότι μια κοινοπραξία μπορεί να συνίσταται και σε κοινωνία δικαιώματος (άρθρα 785-805 Α.Κ.). Αποφασιστικό ζήτημα για την ένταξη της κοινοπραξίας στο πεδίο του Εταιρικού Δικαίου ή στις προαναφερθείσες κατηγορίες εννόμων σχέσεων είναι η διαπίστωση του σκοπού της σύναψής της. Ειδικότερα, εάν ο επιδιωκόμενος σκοπός δεν είναι κοινός, τότε η σύμπραξη δε θεωρείται εταιρία. Αντίθετα, όταν η συνεργασία μεταξύ των φορέων επιχειρηματικής δραστηριότητας εμπεριέχει το στοιχείο της επιδίωξης κοινού σκοπού, εφαρμογής τυγχάνει το Εταιρικό Δίκαιο.

Όταν γίνεται λόγος για κοινοπραξία, από τη σκοπιά του Εταιρικού Δικαίου θα πρέπει να τονιστεί ότι δεν πρόκειται για μια νέα εταιρική μορφή, αλλά ορθότερα για μια παραλλαγή των ήδη υφισταμένων, στην οποία μάλιστα έχει αφιερωθεί και χωριστό κεφάλαιο στο Νόμο 4072/2012. Η κοινοπραξία ως εταιρική μορφή θα μπορούσε εύστοχα να ενταχθεί στην κατηγορία των εταιριών ευκαιρίας, τις οποίες η γερμανική θεωρία χαρακτηρίζει ως Gelegenheitsgesellschaften. Η ύπαρξη και η λειτουργία τέτοιων συμπράξεων είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το σκοπό τον οποίο καλούνται να εκπληρώσουν. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, εδώ δεν πρέπει να γίνεται λόγος για μονιμότητα, αφού οι κοινοπραξίες γεννώνται στο νομικό κόσμο προκειμένου να πεθάνουν, αφού πρώτα έχουν επιτελέσει επιτυχώς τον προορισμό τους.

Το άρθρο 293 του Νόμου 4072/2012 θεσμοθετήθηκε για να δώσει λύση στα προβλήματα τα οποία είχαν δημιουργηθεί στη θεωρία και στη νομολογία σε σχέση με την ικανότητα δικαίου της εξεταζόμενης εταιρικής μορφής. Ειδικότερα, παλαιότερα στη νομολογία κρατούσε η άποψη ότι η κοινοπραξία έχαιρε της ίδιας ικανότητας δικαίου με αυτήν των αδημοσίευτων Ομορρύθμων Εταιριών. Τα πράγματα, ωστόσο, περιπλέχτηκαν με την απόφαση 22/1998 της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, με την οποία το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο απεφάνθη ότι οι κοινοπραξίες δεν έχουν ικανότητα δικαίου. Ο νομοθέτης διαισθανόμενος την αβεβαιότητα δικαίου ως προς αυτό το ζήτημα έσπευσε να διαμορφώσει ρητά ένα ρυθμιστικό πλέγμα Εταιρικού Δικαίου για τις κοινοπραξίες. Συγκεκριμένα, με βάση το άρθρο 293 του Νόμου 4072/2012, η κοινοπραξία διακρίνεται σε γνήσια και μη γνήσια, με την ένταξη στην εκάστοτε κατηγορία να οδηγεί σε διαφορετικές έννομες συνέπειες.

Η βασική διαφορά ανάμεσα στις δυο κατηγορίες εξηγείται από την Αιτιολογική Έκθεση του Νόμου, σύμφωνα με την οποία το πρώτο είδος αφορά στην ένωση ανεξάρτητων επιχειρήσεων με σκοπό να φέρουν σε πέρας ένα έργο, περιοριζόμενη, όμως, στην οργάνωση και συντονισμό των συμπραττόντων μερών, χωρίς να ασκεί η ίδια η ένωση δική της δραστηριότητα. Από την άλλη πλευρά, η μη γνήσια κοινοπραξία διαφέρει κατά κύριο λόγο ως προς το ότι και η ίδια ασκεί εμπορική δραστηριότητα και όχι μόνο τα μέλη της.

Όσον αφορά, ειδικότερα, στη γνήσια μορφή κοινοπραξίας, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, αφού ο σκοπός υλοποίησης της σύμπραξης έγκειται στο συντονισμό, στην οργάνωση και στη διοίκηση της δράσης των δυο ή περισσότερων μελών της, οφείλει να περιβληθεί τη μορφή της εταιρίας του Αστικού Κώδικα (άρθρα 741-783 Α.Κ.), δυνάμει και του άρθρου 293 παρ. 2 του Νόμου 4072/2012. Εν προκειμένω, κρίσιμο είναι να διαπιστωθεί εάν η σύμπραξη με τη μορφή της αστικής εταιρίας οδηγεί και σε απόκτηση νομικής προσωπικότητας εκ μέρους της. Σε μια πρώτη περίπτωση, κατά την οποία έχουν τηρηθεί οι όροι δημοσιότητας οι οποίοι επιβάλλονται για τη σύσταση Ομόρρυθμης Εταιρίας με καταχώριση στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 784 του Αστικού Κώδικα, αποκτάται νομική προσωπικότητα από την κοινοπραξία, υπό τον πρόσθετο, όμως, όρο ότι ο σκοπός τον οποίο επιδιώκει είναι καθαρά οικονομικός. Συνεπώς, όπως και σε κάθε αστική εταιρία με νομική προσωπικότητα, γίνεται δεκτό ότι την παρούσα περίπτωση διέπει το ισχύον Δίκαιο της Ομόρρυθμης Εταιρίας με ανάλογη εφαρμογή. Από την άλλη πλευρά, απουσία των όρων δημοσιότητας, γίνεται λόγος για αστική εταιρία χωρίς νομική προσωπικότητα, με συνέπεια να τίθενται σε ισχύ οι διατάξεις των άρθρων 741-783 του Αστικού Κώδικα. Μάλιστα, σύμφωνα με το άρθρο 293 παρ. 2 εδ. β΄ του Νόμου 4072/2012, δίνεται η δυνατότητα στην τελευταία περίπτωση να προβλεφθεί καταστατικά η εις ολόκληρον ευθύνη των κοινοπρακτούντων αντί της συμμετρης (άρθρο 759 Α.Κ.).

Ως προς τη μη γνήσια κοινοπραξία, στην οποία ο σκοπός ο οποίος επιδιώκεται από τα μέλη της πρέπει να είναι αμιγώς εμπορικός, σύμφωνα με το άρθρο 293 παρ. 3 του Νόμου 4072/2012, εφόσον αυτή ασκεί δική της εμπορική δραστηριότητα, η καταχώριση στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο είναι υποχρεωτική. Ως εκ τούτου, η εφαρμογή των διατάξεων για την Ομόρρυθμη Εταιρία σε αυτήν την περίπτωση είναι ενδεδειγμένη. Ζήτημα δημιουργείται ως προς το εάν η ρύθμιση για τις Ομόρρυθμες Εταιρίες εδώ εφαρμόζεται αναλόγως, όπως αναφέρεται στην εξεταζόμενη διάταξη, ή ευθέως. Στη θεωρία προκρίνεται η ευθεία υπαγωγή στα άρθρα για την Ομόρρυθμη Εταιρία του Νόμου 4072/2012 με το σκεπτικό ότι η καταχώριση των μη γνήσιων κοινοπραξιών στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο είναι συστατική προϋπόθεση για την κτήση εκ μέρους τους νομικής προσωπικότητας.

Ιδιαίτερης αναφοράς πρέπει να τύχει, επίσης, το γεγονός ότι στο άρθρο 293 παρ. 1 του Νόμου 4072/2012 ορίζεται ότι η κοινοπραξία δεν αποκτά νομική προσωπικότητα, αλλά, εφόσον τηρηθούν οι ήδη αναφερθείσες διατυπώσεις δημοσιότητας, τότε αποκτά ικανότητα δικαίου και πτωχευτική ικανότητα -ανάλογη φρασεολογία εντοπίζεται και στην περίπτωση της αδημοσίευτης Ομόρρυθμης Εταιρίας (άρθρο 251 παρ. 3 Ν. 4072/2012)-. Τι είναι αυτό το οποίο διαχωρίζει τη νομική προσωπικότητα από την ικανότητα δικαίου και την πτωχευτική ικανότητα; Στην πράξη, απολύτως τίποτα. Πράγματι, τέτοιες νομικές οντότητες είναι υποκείμενα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, έχοντας ικανότητα δικαίου και πτωχευτική ικανότητα, όπως ρητά προκύπτει από τη διάταξη. Ακόμα, έχουν και την ικανότητα διαδίκου δυνάμει της ρητής πρόβλεψης του άρθρου 62 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Φορολογικά δε ενώσεις χωρίς νομική προσωπικότητα εντάσσονται στις διατάξεις για τη φορολογία των νομικών προσώπων, στις οποίες γίνεται λόγος για νομικές οντότητες (legal entities). Συνεπώς, εν τοις πράγμασι, δεν προκύπτει διαφορά ανάμεσα στη νομική προσωπικότητα και στην ικανότητα την οποία προβλέπει το άρθρο 251 παρ. 1 του Νόμου 4072/2012 για τις μη δημοσιευμένες κοινοπραξίες.

Καταληκτικά, γίνεται αντιληπτό ότι ο Νόμος 4072/2012 κατάφερε να επιλύσει σε μεγάλο βαθμό το εριζόμενο ζήτημα ως προς τη νομική προσωπικότητα των κοινοπραξιών οι οποίες ανήκουν ρυθμιστικά στο χώρο του Εταιρικού Δικαίου. Ασφαλώς, το γεγονός αυτό οδήγησε στην κατοχύρωση ασφάλειας δικαίου ως προς το θέμα, παρέχοντας την αναγκαία βεβαιότητα ώστε όλο και περισσότεροι φορείς επιχειρηματικής δραστηριότητας να επιλέγουν την κοινοπραξία ως μορφή εταιρικής σύμπραξης. Αυτή η εξέλιξη είναι πράγματι θεμελιακή και η επίδρασή της στην επενδυτική δραστηριότητα και ανάπτυξη στη χώρα, ειδικά στον τομέα των τεχνικών έργων, κάνει ήδη αισθητή την παρουσία της.

Πιστοποιητικό Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας Ακινήτων και παραδεκτό συζήτησης εμπραγμάτων αγωγών.

Της Κωνσταντίνας Καλούτσα

Ο Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων αναμφισβήτητα είναι ένας φόρος άρρηκτα συνδεδεμένος με τη μνημονιακή εποχή, καθώς καθιερώθηκε το 2013, σε αντικατάσταση του Έκτακτου Ειδικού Τέλους Ηλεκτροδοτούμενων Δομημένων Επιφανειών (γνωστού και ως «χαράτσι»), και, παρ' ότι χαρακτηρίστηκε ως προσωρινός, εξακολουθεί να παραμένει σε ισχύ, επιβεβαιώνοντας επάξια ότι «ουδέν μονιμότερο του προσωρινού». Στη δικαστηριακή πρακτική πολλούς προβληματισμούς έχει προκαλέσει η διάταξη του άρθρου 54Α παρ. 5 του Νόμου 4174/2013, όπως προστέθηκε με το άρθρο 9 παρ. 2 του Νόμου 4223/2013, το οποίο, κατά την αρχική του μορφή, όριζε τα εξής: «Είναι απαράδεκτη η συζήτηση εμπράγματης αγωγής ή οποιαδήποτε άλλη ενέργεια ενώπιον δικαστηρίου ή δημόσιας αρχής από υπόχρεο στον ΕΝ.Φ.Ι.Α. επί ακινήτου, αν δεν προσκομισθεί μέχρι τη συζήτησή της, κατά περίπτωση, το πιστοποιητικό των παραγράφων 1 ή 3 του άρθρου αυτού.», ήτοι, πιστοποιητικό από το οποίο να προκύπτει ότι το ίδιο ακίνητο, με τα ίδια στοιχεία, περιλαμβάνεται στη δήλωση Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας Ακινήτων, καθώς και ότι ο φορολογούμενος έχει καταβάλει ή νόμιμα απαλλαγεί από τον Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας Ακινήτων για το συγκεκριμένο ακίνητο και ότι έχει καταβάλει τις ληξιπρόθεσμες δόσεις, έχει ρυθμίσει ή έχει νόμιμα απαλλαγεί από τον Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας Ακινήτων για τα υπόλοιπα ακίνητα, για τα οποία είναι υπόχρεος για τα πέντε προηγούμενα έτη. Τα τελευταία χρόνια η μάλλον κρατούσα στη νομολογία άποψη τάσσεται υπέρ της αντίθεσης της συγκεκριμένης διατάξεως με διατάξεις υπερνομοθετικής ισχύος (ενδεικτικά: αποφάσεις 383/2021, 1143/2019 Αρείου Πάγου, 990/2022 Εφετείου Θεσσαλονίκης και 706/2018 Εφετείου Πειραιώς). Γενικώς, η νομολογία αναφέρεται στο άρθρο 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου περί του δικαιώματος στη χρηστή απονομή Δικαιοσύνης, καθώς και στις διατάξεις των άρθρων 17, 20 και 25 του Συντάγματος, οι οποίες κατοχυρώνουν το δικαίωμα της ιδιοκτησίας, το δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας και την αρχή της αναλογικότητας, αντίστοιχα.

Αναλύοντας περαιτέρω το είδος της παραβίασης, εστιάζει, το πρώτον, στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος στο οποίο θεμελιώνεται το δικαίωμα του πολίτη για παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια, σε συμφωνία με το άρθρο 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Σημειώνει δε ότι η παροχή έννομης προστασίας αποτελεί όχι μόνο δικαίωμα του πολίτη, αλλά και θεμελιώδη αρχή του κράτους Δικαίου, ενώ οι δικονομικές λεπτομέρειες τις οποίες επιτρέπεται να καθορίζει κάθε κράτος δεν μπορεί να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή δυσχερή την άσκησή του.

Συνεχίζοντας, η νομολογία επισημαίνει και την αντίθεση στο δικαίωμα της ιδιοκτησίας, το οποίο, πέρα από το άρθρο 17 του Συντάγματος, προστατεύεται και από το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο κυρώθηκε μαζί με αυτή με το άρθρο πρώτο του Νομοθετικού Διατάγματος 53/1974 και ορίζει: «Πᾶν φυσικὸν ἢ νομικὸν πρόσωπον δικαιοῦται σεβασμοῦ τῆς περιουσίας του. Οὐδεὶς δύναται νὰ στερηθῇ τῆς ἰδιοκτησίας αὐτοῦ εἰμὴ διὰ λόγους δημοσίας ὠφελείας καὶ ὑπὸ τοὺς προβλεπομένους, ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ διεθνοῦς δικαίου ὅρους. Αἱ προαναφερόμεναι διατάξεις δὲν θίγουσι τὸ δικαίωμα παντὸς Κράτους ὅπως θέσῃ ἐν ἰσχύϊ Νόμους οὕς ἤθελε κρίνει ἀναγκαῖον πρὸς ρύθμισιν τῆς χρήσεως ἀγαθῶν συμφώνως πρὸς τὸ δημόσιον συμφέρον ἢ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς καταβολῆς φόρων ἢ ἄλλων εἰσφορῶν ἢ προστίμων.». Με τις διατάξεις αυτές, με τις οποίες κατοχυρώνεται ο σεβασμός της περιουσίας του προσώπου, αναγνωρίζεται παράλληλα η εξουσία των κρατών προς επιβολή φόρων και θέσπιση μέτρων προς εξασφάλιση της καταβολής τους. Τα κράτη διαθέτουν ευρύτατη εξουσία ως προς τον προσδιορισμό των φόρων και ως προς τους τρόπους εισπράξεώς τους, κατ' εκτίμηση των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών τους προβλημάτων. Η νομολογία, όμως, δεν παραλείπει να υπογραμμίσει ότι, εφόσον η επιβολή φορολογίας αποτελεί επέμβαση στην περιουσία του προσώπου, πρέπει η σχετική ρύθμιση να επιτυγχάνει μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων του δημοσίου συμφέροντος και των επιταγών προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, υπό την έννοια της ύπαρξης αναλογίας μεταξύ χρησιμοποιουμένων μέσων και επιδιωκομένων σκοπών, ενόψει μάλιστα και της, κατά το χρόνο θέσπισης της υπό κρίση διάταξης, ιδιαιτέρως δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας (συνεχούς μείωσης μισθών και συντάξεων και επιβολής αλλεπάλληλων φορολογικών βαρών επί εισοδημάτων και περιουσιών). Ο δικονομικός φραγμός, ο οποίος τίθεται ήδη σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας υπό το φως των δυσχερών οικονομικών συνθηκών, τις οποίες βιώνουν οι πολίτες, ουσιαστικά τούς στερεί την απλή δυνατότητα προσφυγής στο δικαστήριο.

Εκτός από την προσβολή του δικαιώματος παροχής έννομης προστασίας και ιδιοκτησίας, η νομολογία κρίνει ότι υφίσταται και παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, καθώς το απλό ταμειακό συμφέρον, το οποίο προκύπτει, δε συνιστά λόγο γενικότερου δημοσίου συμφέροντος, για τον οποίο θεσπίζεται η παραπάνω διάταξη ως αναγκαία προϋπόθεση του παραδεκτού κάθε εμπράγματης αγωγής, ενώ δε φαίνεται να υπάρχει αναλογία, η οποία επιβάλλεται να τηρείται, μεταξύ του νομοθετικά προστατευόμενου δικαιώματος του ατόμου και του εξυπηρετουμένου από το νομοθέτημα σκοπού. Επομένως, η συγκεκριμένη ρύθμιση συντελεί σε άνιση μεταχείριση των πολιτών από το ίδιο το κράτος, το οποίο τίθεται σε πλεονεκτική θέση έναντι αυτών, εξασφαλίζοντας πρωταρχικά και κύρια το δικό του δημοσιονομικό οικονομικό συμφέρον, συρρικνώνοντας το ατομικό δικαίωμα των πολιτών σε εύκολη πρόσβαση στα δικαστήρια, την οποία θα έπρεπε να εγγυάται, αντί να χρησιμοποιεί τη Δικαιοσύνη και την ανάγκη προσφυγής σε αυτήν ως μέσο πίεσης για την τακτοποίηση των φορολογικών υποχρεώσεων των πολιτών.

Διαφορετικά, θα ελλοχεύει ο κίνδυνος ο υπερχρεωμένος ιδιοκτήτης να μην είναι σε θέση να προσκομίσει το ως άνω πιστοποιητικό και η εμπράγματη αγωγή του, με την οποία ζητεί να προστατεύσει το δικαίωμα της κυριότητάς του, το οποίο τού παρέχει άμεση, απόλυτη και καθολική εξουσία πάνω στο ακίνητο (άρθρα 973 και 1000 Α.Κ.), θα πρέπει να μην εκδικασθεί για λόγους μη ουσιαστικούς, αφού το δικαστήριο δε θα υπεισέρχεται στην ουσία της ένδικης διαφοράς. Έτσι, ο πολίτης θα στερείται ουσιαστικά της εξουσίας να απαγορεύει απόλυτα κάθε επέμβαση τρίτου στο ακίνητό του χωρίς την άδειά του και θα βρίσκεται εκτεθειμένος και απροστάτευτος απέναντι στην αυθαιρεσία του οποιουδήποτε καταπατητή.

Η νομολογία προβαίνει και στην εξής επισήμανση σχετικά με τη φύση της διάταξης και την κύρωση την οποία επιφέρει η παραβίασή της, δηλαδή, την κήρυξη του απαραδέκτου της συζήτησης μιας εμπράγματης αγωγής. Κρίνει ότι δεν μπορεί να καθιερωθεί η κήρυξη απαραδέκτου της συζητήσεως αγωγής όταν η σχετική επιταγή περιέχεται όχι στις διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, αλλά σε διάταξη ειδικού νόμου ο οποίος επιδιώκει φορολογικούς σκοπούς, διότι οι σκοποί αυτοί δεν έχουν επίδραση στην έκβαση της δίκης, συνεπώς, και στην ορθή απονομή της Δικαιοσύνης, και μπορούν να επιτευχθούν και με άλλα μέσα, ήτοι, με ενέργειες των φορολογικών οργάνων. Άλλωστε, δε θα μπορούσε μια καθαρά φορολογικού χαρακτήρα διάταξη, η οποία δεν αφορά στην προστασία των συναλλασσομένων σε σχέση με τα ακίνητα ή δεν επιδιώκει την παροχή δικαστικής προστασίας, να αποτελεί ειδική διαδικαστική προϋπόθεση μιας εμπράγματης αγωγής και προαπαιτούμενο προκειμένου να εκδοθεί απόφαση επί της ουσίας. Στόχος της δίκης πρέπει να είναι πάντοτε η έκδοση απόφασης επί της ουσίας και οι διαδικαστικές προϋποθέσεις πρέπει να έχουν σκοπό να εξασφαλίσουν την ομαλή και απρόσκοπτη ροή της διαδικασίας και να αποτελούν εγγυήσεις ορθής δικαστικής απόφασης. Έτσι, και η υποχρέωση προσκόμισης πιστοποιητικού καταβολής Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας Ακινήτων για το παραδεκτό της συζήτησης εμπράγματης αγωγής δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι συνεπάγεται καθ' οιονδήποτε τρόπο, άμεσο ή έμμεσο, την ορθή απονομή Δικαιοσύνης ούτε, άλλωστε, γίνεται μνεία τέτοιας συνάφειας στην Αιτιολογική Έκθεση του σχετικού Νόμου.

Η ανωτέρω νομολογία κρίνεται ως ορθή, έχοντας εντοπίσει τις κρίσιμες παραβιαζόμενες διατάξεις εθνικής και υπερεθνικής προέλευσης, αλλά και υπογραμμίζοντας τη διάστιξη μεταξύ μιας φορολογικού χαρακτήρα διάταξης με δικονομικό ένδυμα και μιας διάταξης εντός του συστήματος του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, τονίζοντας ότι μόνο με τη δεύτερη μπορεί να θεσπίζεται το απαράδεκτο της συζήτησης ενός ενδίκου βοηθήματος ή μέσου. Στο σημείο αυτό, πάντως, πρέπει να παρατηρηθεί πως το επιχείρημα περί της φύσεως της διάταξης είναι ασθενές. Τυχόν αποδοχή του θα σήμαινε ότι, εάν η ίδια διάταξη εντάσσονταν μεταξύ των διατάξεων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, θα έπαυε να υφίσταται το πρόβλημα της αντισυνταγματικότητας. Επιπλέον, δικονομικές διατάξεις οι οποίες εξυπηρετούν πράγματι την παροχή έννομης προστασίας είναι δυνατόν να απαντώνται και εκτός του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί πως το λεκτικό της διάταξης του άρθρου 54Α παρ. 5 του Νόμου 4174/2013 έχει διαφοροποιηθεί έναντι της αρχικής του μορφής και πλέον απαιτείται απλώς πιστοποιητικό ότι το ίδιο ακίνητο περιλαμβάνεται στη δήλωση Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας Ακινήτων και Φόρου Ακίνητης Περιουσίας, κατά περίπτωση, για τα πέντε προηγούμενα έτη. Ωστόσο, παραμένει το ερώτημα εάν αυτή η πρόβλεψη περί απαραδέκτου της συζήτησης ελλείψει του συγκεκριμένου πιστοποιητικού εξυπηρετεί εν τέλει την ορθή απονομή Δικαιοσύνης.

Το δικαίωμα της απεργίας και ζητήματα καταχρηστικότητας.

Της Βάσως Χαλαζιά

Το δικαίωμα της απεργίας αποτελεί μία από τις σπουδαιότερες κατακτήσεις των εργαζομένων. Μέσω της απεργίας οι εργαζόμενοι απέχουν συλλογικά από την παροχή εργασίας τους, επιχειρώντας να ασκήσουν πίεση στον εργοδότη και να διεκδικήσουν τα εργασιακά τους δικαιώματα, ήτοι, τη βελτίωση των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών εργασίας τους. Συγκεκριμένα, το δικαίωμα της απεργίας προστατεύεται από το άρθρο 23 παρ. 2 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο «Η απεργία αποτελεί δικαίωμα και ασκείται από τις νόμιμα συστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις για τη διαφύλαξη και προαγωγή των οικονομικών και εργασιακών γενικά συμφερόντων των εργαζομένων.». Αν και σε συνταγματικό επίπεδο κατοχυρώνεται αυτοτελώς, η απεργία βρίσκεται σε απόλυτη συνάρτηση με το δικαίωμα της συνδικαλιστικής ελευθερίας, καθότι και τα δύο αυτά δικαιώματα εξυπηρετούν τον ίδιο στόχο: την προάσπιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων και την εξισορρόπηση συμφερόντων μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών. Άλλωστε, βάσει του άρθρου 23 παρ. 1 του Συντάγματος, ορίζεται η υποχρέωση του κράτους να διασφαλίζει την ακώλυτη άσκηση τόσο της συνδικαλιστικής ελευθερίας όσο και των συναφών με αυτή δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένης και της απεργίας.

Βεβαίως, η άσκηση του δικαιώματος της απεργίας δεν είναι ανεξέλεγκτη. Ο συνταγματικός νομοθέτης κατοχύρωσε την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος εντός των ορίων του νόμου (άρθρο 23 παρ. 1 Συντ.), προβλέποντας, έτσι, ρήτρα νομοθετικής επιφύλαξης. Προς τούτο, οι προϋποθέσεις (διαδικαστικές και ουσιαστικές) της νόμιμης άσκησης της απεργίας περιγράφονται σαφώς στο Νόμο 1264/1982 περί ρύθμισης και λειτουργίας των συνδικαλιστικών οργανώσεων, ως αυτός -τροποποιηθείς από το Νόμο 4808/2021- ισχύει. Πρώτα από όλα, η άσκηση της απεργίας, συμπεριλαμβανομένων των ολιγόωρων στάσεων εργασίας, προϋποθέτει την έγγραφη προειδοποίηση του εργοδότη ή της συνδικαλιστικής του οργάνωσης είκοσι τέσσερις τουλάχιστον ώρες πριν από την πραγματοποίησή της (άρθρο 19 παρ. 1 Ν. 1264/1982). Η παραπάνω υποχρέωση πηγάζει από την καλή πίστη, ήτοι, από την ανάγκη να προληφθεί ο αιφνιδιασμός του εργοδότη και ο ίδιος να μπορέσει να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την αντιμετώπιση προβλημάτων τα οποία ανακύπτουν από την κήρυξη της απεργίας, αλλά και να προσφέρει στους εργαζομένους τη δυνατότητα για διάλογο και διαπραγμάτευση, προκειμένου να αποφευχθεί η απεργία. Η ειδοποίηση επιδίδεται στον εργοδότη από το δικαστικό επιμελητή και περιλαμβάνει απαραιτήτως πληροφορίες όπως την ημέρα, την ώρα έναρξης, τη διάρκεια και τη μορφή της απεργίας. Περαιτέρω, περιλαμβάνει τους λόγους οι οποίοι θεμελιώνουν την απεργία και τα αιτήματα, τα οποία θα πρέπει να σχετίζονται με την προάσπιση των οικονομικών, κοινωνικών, ασφαλιστικών, συνδικαλιστικών και εν γένει εργασιακών συμφερόντων των εργαζομένων. Τέλος, η συνδικαλιστική οργάνωση η οποία κηρύσσει την απεργία είναι υποχρεωμένη να διαθέτει το αναγκαίο προσωπικό για την ασφάλεια των εγκαταστάσεων της επιχείρησης και την πρόληψη καταστροφών και ατυχημάτων κατά τη διάρκεια της απεργίας (προσωπικό ασφαλείας) (άρθρο 21 Ν. 1264/1982). Αν δεν τηρούνται οι ως άνω περιγραφόμενες προϋποθέσεις, η κηρυχθείσα απεργία χαρακτηρίζεται ως παράνομη.

Μια νόμιμη απεργία, ωστόσο, μπορεί να χαρακτηριστεί ως καταχρηστική. Ως καταχρηστική ορίζεται η απεργία η οποία λόγω του τρόπου άσκησής της ή των αιτημάτων της ή των συνεπειών της παραβιάζει τη γενική απαγόρευση περί κατάχρησης δικαιώματος την οποία θέτει το άρθρο 25 παρ. 3 του Συντάγματος, καίτοι έχουν τηρηθεί όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις πριν από την κήρυξή της. Δηλαδή, στην περίπτωση αυτή, η απεργία ασκείται κατά τρόπο μη ανεκτό από την έννομη τάξη, καθότι παραβιάζονται άλλα συνταγματικά δικαιώματα και βλάπτονται ορισμένες ομάδες του κοινωνικού συνόλου. Αν και ο Νόμος 1264/1982 δεν κάνει ρητή αναφορά στην έννοια της καταχρηστικής απεργίας, τυχόν καταχρηστικότητα αυτής ελέγχεται από το Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 22 παρ. 4 του Νόμου 1264/1982, ενώ το Μονομελές Πρωτοδικείο της έδρας της συνδικαλιστικής οργάνωσης η οποία έχει κηρύξει την απεργία σταθμίζει όλα τα αντιτιθέμενα συμφέροντα, δηλαδή, τα συμφέροντα των απεργών, τη δυσαναλογία του μεγέθους της ζημίας η οποία προκαλείται στην επιχείρηση και της ωφέλειας των εργαζομένων, καθώς και το μέγεθος της ζημίας η οποία προκαλείται στο κοινωνικό σύνολο.

Νομολογιακά έχει κριθεί πολλάκις ως καταχρηστική κηρυχθείσα απεργία η οποία δεν αποσκοπεί στην προστασία των συμφερόντων των εργαζομένων, αλλά, αντιθέτως, βλάπτει συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα. Ειδικότερα, με τις από 10 Μαΐου 2022 και 13 Μαΐου 2022 αποφάσεις τους, η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας και η Ομοσπονδία Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης ανήγγειλαν την κήρυξη στάσης εργασίας-αποχής από τις εξετάσεις διαγνωστικού χαρακτήρα του προγράμματος «Ελληνική PISA» για τους μαθητές και τις μαθήτριες της ΣΤ΄ Τάξης των Δημοτικών Σχολείων και της Γ΄ Τάξης των Γυμνασίων σε θέματα ευρύτερων/γενικών γνώσεων των γνωστικών αντικειμένων της Νεοελληνικής Γλώσσας και των Μαθηματικών, οι οποίες επρόκειτο να πραγματοποιηθούν στις 18 Μαΐου 2022. Σκοπός του παραπάνω προγράμματος είναι η χρήση των αποτελεσμάτων των εξετάσεων για την αξιολόγηση και, συνεπώς, τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος σε εθνικό επίπεδο.

Ως δικαιολογητικός της απεργίας λόγος προβλήθηκε από τη Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας και την Ομοσπονδία Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης το γεγονός ότι το πρόγραμμα «Ελληνική PISA» αντιστρατεύεται τις βασικές παιδαγωγικές αρχές και ότι καλλιεργεί τον ανταγωνισμό μεταξύ των μαθητών, καθώς και ότι το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων αγνοεί τη σχολική πραγματικότητα και αδιαφορεί για τις πραγματικές ανάγκες του δημόσιου σχολείου και ιδίως για την πρόοδο και τη διασφάλιση μιας αναβαθμισμένης δημόσιας εκπαίδευσης, η οποία θα προσφέρει ίσες ευκαιρίες σε όλα τα παιδιά. Ακολούθως, και προκειμένου να μη διαταραχθεί η ομαλή διεξαγωγή των εξετάσεων, η αρμόδια Υπουργός άσκησε, εκ μέρους και για λογαριασμό του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, κατεπείγουσα αγωγή ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, αιτούμενη να κριθεί η προγραμματισμένη απεργία ως παράνομη και καταχρηστική. Πράγματι, το Δικαστήριο έκρινε καταχρηστική τη σχεδιαζόμενη απεργία και απαγόρευσε στις εναγόμενες συνδικαλιστικές οργανώσεις να πραγματοποιήσουν στάση εργασίας κατά τις προγραμματισμένες ώρες διεξαγωγής των εξετάσεων.

Ανάλογη ήταν και η απόφαση του Δικαστηρίου κατόπιν -και πάλι- κατεπείγουσας αγωγής την οποία άσκησε δια της αρμόδιας Υπουργού το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων κατά της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας και της Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης, με την οποία ζήτησε να κριθεί ως καταχρηστική η κηρυχθείσα από τις ως άνω συνδικαλιστικές οργανώσεις απεργία-αποχή στις 11 Οκτωβρίου 2021 για τη μη εφαρμογή των Νόμων 4692/2020 και 4823/2021 περί αξιολόγησης των σχολικών μονάδων, του εκπαιδευτικού έργου και των στελεχών εκπαίδευσης και εκπαιδευτικών. Το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, σε ανακοίνωσή του, υποστήριξε ότι «οι αποφάσεις αυτές της συνδικαλιστικής ηγεσίας των εκπαιδευτικών δεν εκπροσωπούν το σώμα των εκπαιδευτικών, οι οποίοι στην συντριπτική τους πλειονότητα επιτελούν το λειτούργημά τους με συνέπεια και ειλικρινή επιθυμία διαρκούς βελτίωσης, προς όφελος ολόκληρης της εκπαιδευτικής κοινότητας.». Και στην περίπτωση αυτή, η κηρυχθείσα απεργία κρίθηκε από το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών ως παράνομη και καταχρηστική. Προς απάντηση, οι Ομοσπονδίες άσκησαν έφεση ενώπιον του Μονομελούς Εφετείου Αθηνών κατά της παραπάνω απόφασης, με τη δικάσιμο να ορίζεται τον Ιανουάριο του 2022. Αμέσως, το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, λόγω του επείγοντος χαρακτήρα της υπόθεσης, κατέθεσε αντέφεση προκειμένου να εκδικαστεί το συντομότερο η υπόθεση. Εν τέλει, και το δευτεροβάθμιο Δικαστήριο έκρινε ως καταχρηστική την αποχή των εκπαιδευτικών από την αξιολόγηση και εν γένει από την εφαρμογή των ψηφισμένων από την ελληνική Βουλή Νόμων.

Συμπερασματικά, η απεργία αποτελεί σημαντικότατο κατοχυρωμένο δικαίωμα των εργαζομένων, ισχυρό αντίβαρο για την προστασία αυτών απέναντι στην ισχυρή εργοδοτική πλευρά. Για αυτόν το λόγο, πρέπει να ασκείται με μοναδικό γνώμονα την προάσπιση των οικονομικών, ασφαλιστικών και κοινωνικών συμφερόντων των εργαζομένων και να μην εκπίπτει σε μια απόπειρα των συνδικαλιστών για τη μη εφαρμογή των νόμων.

"SLAPP": Ένα χαστούκι στην ελευθεροτυπία.

Του Βασίλη Τσιλιγιάννη

Όταν το 2017 η Daphne Caruana Galizia, Μαλτέζα δημοσιογράφος, δολοφονήθηκε μέσα στο παγιδευμένο με εκρηκτικά αυτοκίνητό της, εναντίον της εκκρεμούσαν περισσότερες από σαράντα αγωγές και μηνύσεις για δυσφήμηση. Στην πραγματικότητα, ο λόγος της φοβερής αυτής νομικής επίθεσης ήταν η υπερδεκαετής άσκηση ερευνητικής δημοσιογραφίας γύρω από υποθέσεις κυβερνητικής διαφθοράς, οργανωμένου εγκλήματος και νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, με κορωνίδα τις αποκαλύψεις για το σκάνδαλο των "Panama Papers". Στην προκειμένη περίπτωση, η επιβουλή κατά της ελευθερίας της δημοσιογράφου, ακολουθούμενη από την επιβουλή κατά της ζωής της, επιχειρήθηκε μέσω της άσκησης σωρείας καταχρηστικών ενδίκων βοηθημάτων, τα οποία είχαν ως αίτιο την ενεργό δράση της υπέρ του δημοσίου συμφέροντος και ως στόχο τον εκφοβισμό και συνακόλουθα τη φίμωσή της. Η τραγικότητα του αιματηρού τέλους έφερε αναπόδραστα στο προσκήνιο το διαχρονικό διακύβευμα της ελευθερίας του Τύπου και φώτισε την ανάγκη να οργανωθεί και εντός της ενωσιακής έννομης τάξης -όπως συνέβη ήδη με την έκδοση Πρότασης Οδηγίας και Σύστασης- το πλαίσιο προστασίας έναντι του φαινομένου Strategic Lawsuit Against Public Participation ("SLAPP"), το οποίο έχει αποδοθεί στα ελληνικά ως «στρατηγικές αγωγές (ή μηνύσεις) προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού».

Ειδικότερα, ο όρος "SLAPP", ο οποίος θυμίζει εσκεμμένα την αγγλική λέξη "slap" («χαστούκι»), πλάστηκε από τους Αμερικανούς Καθηγητές George Pring και Penelope Canan τη δεκαετία του 1980, προκειμένου να περιγραφεί παραστατικά το «νόμιμο» και νομικό bullying από ισχυρά άτομα εις βάρος των δημόσιων επικριτών τους. Υπό την έννοια αυτή, οι αγωγές "SLAPP", ως «ιδιωτικοποιημένη» λογοκρισία, συνιστούν μία sui generis επίθεση στην ελευθερία της έκφρασης, η οποία αναγνωρίζεται ad hoc δυνάμει τριών κριτηρίων: του υποκειμενικού, του αντικειμενικού και αυτού το οποίο απαιτεί τη συνδρομή ειδικού καταχρηστικού σκοπού στο πρόσωπο του ενάγοντος. Έτσι, όσον αφορά στα διάδικα μέρη, στη θέση των εναγόντων βρίσκονται κατά κανόνα μεγάλες εταιρίες, κρατιοί επιχειρηματίες, ακόμη και δημόσιοι αξιωματούχοι υπό την ιδιότητα του ιδιώτη, ενώ σε εκείνη των εναγομένων είναι ερευνητές δημοσιογράφοι, ακτιβιστές, μέλη οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος, ακαδημαϊκοί. Αξίζει δε να τονιστεί ότι, στο πλαίσιο της κοινωνίας της πληροφορίας, η έννοια της «δημοσιογραφικής δραστηριότητας» πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως, εφόσον το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει κρίνει αφενός στην υπόθεση Buivids κατά Datu Valsts Inspekcija (C-345/17, 14.02.2019) ότι αυτή δεν αφορά μόνο στους επαγγελματίες δημοσιογράφους, αφετέρου στην υπόθεση Tietosuojavaltuutettu κατά Satakunnan Markkinapörssi Oy κ.ά. (C-73/07, 16.12.2008) ότι δεν απαιτείται να συνδέεται αποκλειστικά με επιχειρήσεις Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Σε κάθε περίπτωση, καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει εδώ η ανισορροπία ισχύος και μέσων μεταξύ ενάγοντος και εναγομένου, η οποία επιτρέπει στον πρώτο να εκμεταλλεύεται την κοστοβόρα, χρονοβόρα και ψυχοβόρα φύση της δικαστικής διαδικασίας, προκειμένου να εξαντλήσει πολυσχιδώς το δεύτερο. Εξάλλου, αναφορικά με το καθ' ύλην αντικείμενο των αγωγών "SLAPP", επισημαίνεται η μνεία στη «συμμετοχή του κοινού», έννοια στην οποία δύναται να υπαχθεί κάθε περίπτωση εμπλοκής σε ζήτημα δημοσίου ενδιαφέροντος με πολιτικό ή κοινωνικό αντίκτυπο, ήτοι, η συνηγορία σε θέματα ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, η περιβαλλοντική προστασία, η μετανάστευση και το άσυλο, οι ειρηνικές διαμαρτυρίες ή τα μποϊκοτάζ, η πολιτική διαφθορά. Ωστόσο, το ουσιώδες γνώρισμα των αγωγών "SLAPP" είναι η καταχρηστικότητα η οποία διακρίνει την επιλογή της δικαστικής οδού. Τούτο δε, διότι τα ως άνω ένδικα βοηθήματα, των οποίων η νομική βάση θεμελιώνεται συνήθως στην προστασία της προσωπικότητας, της τιμής, του απορρήτου ή των προσωπικών δεδομένων, παρίστανται προδήλως αβάσιμα ή δυσανάλογα, καθότι δεν ενασκούνται καλόπιστα, με σκοπό να κερδηθεί η υπόθεση, αλλά με προφανή πρόθεση ενθάρρυνσης της αυτολογοκρισίας και αποθάρρυνσης της συμμετοχής του κοινού. Εν προκειμένω, δηλαδή, ο προσφεύγων στη Δικαιοσύνη ενδιαφέρεται λιγότερο για τη δικαίωσή του μέσω της έκβασης της δίκης και περισσότερο για την εργαλειοποίηση της διαδικασίας στην προσπάθεια οικονομικής και ηθικής συντριβής του καθ' ου. Απώτερος σκοπός, φυσικά, είναι, σε συγκεκριμένο επίπεδο, η πρόκληση αντιποίνων και, σε αφηρημένο, η αποστολή του μηνύματος ότι υπάρχει τίμημα για την ανοιχτή πολιτική έκφραση.

Υπό αυτό το πρίσμα, κάθε αγωγή η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί νομικά ως "SLAPP" συνεπάγεται ένα διττό κίνδυνο, τόσο για τη φιλελεύθερη όσο και για τη δημοκρατική αρχή. Πράγματι, το επιγέννημα της εν λόγω αθέμιτης πρακτικής δεν είναι άλλο από το «πάγωμα» του λόγου ("chilling effect"), στο μέτρο κατά το οποίο η ιδιωτική εξουσία καταλήγει να κατισχύει έναντι της κρατικής, της τελευταίας παραλείπουσας να προστατεύσει αποτελεσματικά την ελευθερία της έκφρασης, του πληροφορείν και του πληροφορείσθαι. Σε αυτό το πλαίσιο, είναι ευνόητο γιατί όσοι κατέχουν μία νευραλγική θέση στη μετάδοση της γνώσης και στη δημόσια εποπτεία διατρέχουν ειδικό κίνδυνο να πληγούν. Έτσι, στο στόχαστρο είθισται να μπαίνουν τόσο ο Τύπος, ως θεσμικός ελεγκτής εν δυνάμει κάθε μορφής εξουσίας και «Κέρβερος» της Δημοκρατίας, όσο και τα μέλη Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, τα οποία χρήζουν εφάμιλλης προστασίας με τους εργαζόμενους στον Τύπο, όπως έχει νομολογήσει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (απόφαση Steel κ.ά. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 68416/01, 15.02.2005). Ας προστεθεί ακόμη ότι τέτοιες αγωγές δύνανται να θέσουν εν κινδύνω την πραγμάτωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και μέσω της προσβολής του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη. Τούτο δε ισχύει στο βαθμό κατά τον οποίο διαβρώνεται η επιμέρους αρχή της «ισότητας των όπλων», επειδή ο διαδικαστικά ελισσόμενος ενάγων καταχράται τη θέση εξουσίας του κατά τρόπο που το κράτος, ελλείψει "anti-SLAPP" νομοθεσίας ή αντίστοιχης δικαστικής ερμηνείας, αδυνατεί να αποτρέψει. Ωστόσο, η ελευθερία της έκφρασης και η δημοκρατική συμμετοχή είναι οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Συνάγεται, λοιπόν, εναργώς ότι η αόριστη απειλή καταχρηστικών δικαστικών αγώνων, συρρικνώνοντας το χώρο για κριτική σε ζητήματα δημοσίου ενδιαφέροντος, άρα, και για δημόσια αντιπαράθεση μεταξύ πλειοψηφικών και μειοψηφικών απόψεων, αντιπροσωπεύει μια δαμόκλειο σπάθη για τη διαβουλευτική και πραγματικά πλουραλιστική Δημοκρατία. Έπειτα, ο πολιτικός λόγος, ως ελευθερία επικοινωνίας σχετικά με θέματα πολιτικής και διακυβέρνησης ανάμεσα σε εκλογείς και εκλεγμένους ή υποψηφίους ή ακόμα και μεταξύ των ίδιων των εκλογέων, απορρέει άμεσα από την αντιπροσωπευτική αρχή, καθότι προάγει τη λογοδοσία και εγγυάται τις ελεύθερες εκλογές. Έτσι, η καταφυγή στην πρακτική των αγωγών "SLAPP" όχι μόνον πλήττει τις ατομικές ελευθερίες της συνείδησης και της άποψης, αλλά εν ταυτώ υπονομεύει το δικαίωμα του πολίτη να επηρεάζει τη διαμόρφωση των δημόσιων πολιτικών, να κάνει ενημερωμένες επιλογές σε συνάρτηση με το δημόσιο συμφέρον και να συμμετέχει αποτελεσματικά στη λήψη των αποφάσεων.

Από μια αδρομερή προσέγγιση των τρόπων ανάσχεσης και πρόληψης του υπό μελέτη φαινομένου προκύπτει ότι οι θεσμικές λύσεις τυγχάνουν περισσότερο επεξεργασμένες στην απέναντι πλευρά του Ατλαντικού, κυρίως χάρη στη διαφορετική θεώρηση της ελευθερίας του λόγου. Στη συναφή δε βιβλιογραφία σταχυολογείται μια σειρά από πολλά υποσχόμενες πρακτικές, όπως επί παραδείγματι η αντιστροφή του βάρους απόδειξης, η πρόωρη απόρριψη τέτοιων αγωγών και η καταβολή των δικαστικών εξόδων από τον πτηθέντα ενάγοντα κατ' εξαίρεση του σχετικού «αμερικανικού κανόνα». Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, από την άλλη, κατά την εκδίκαση υποθέσεων οι οποίες προσιδίαζαν στις ανωτέρω, διαπίστωσε κατ' επανάληψη παραβίαση του άρθρου 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Στο συγκεκριμένο πεδίο, μάλιστα, η νομολογία του Δικαστηρίου του Στρασβούργου έχει διαμορφώσει πλειάδα εγγυήσεων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται η προβληματική του «δημοσίου ενδιαφέροντος», η υψηλότερη ανοχή η οποία απαιτείται από τους δημόσιους λειτουργούς, η απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος σε μια ανθεκτική Δημοκρατία, η υπεράσπιση της αλήθειας και η υπεράσπιση της καλής πίστης. Ειδικά σε σχέση με το αδίκημα της δυσφήμησης, υπογραμμίζεται ότι το Δικαστήριο έχει γενικά αποδοκιμάσει τόσο τις υπέρμετρες αποζημιώσεις όσο και το αυτόφωρο και την τιμωρητική προδικασία, ενώ, παράλληλα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, την αποποινικοποίηση της δυσφήμησης έχει αιτηθεί πλήθος άλλων σημαντικών Διεθνών Οργανισμών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη.

Επιλογικά, καθίσταται σαφές ότι οι αγωγές "SLAPP" θα εξακολουθούν να υποβάλλονται όσο παραμένουν χρήσιμες ως προς την εκμετάλλευση των αναποτελεσματικοτήτων του νομικού συστήματος. Οπωσδήποτε, η έλλειψη δικαιικού ρεαλισμού ισοδυναμεί, εν προκειμένω, με την εντεινόμενη φαλκίδευση της ελευθεροτυπίας, καθώς και με τον υποβιβασμό του επιπέδου προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του δημοκρατικού διαλόγου στη χώρα, κατ' επέκταση δε στην Ευρώπη. Απεναντίας, η περιφρούρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπαγορεύει και τη δραστική προστασία εκείνων οι οποίοι βρίσκονται στην πρώτη γραμμή υπεράσπισής τους, μέσω της θέσπισης κριτηρίων αρκετά στενών για την αποφυγή καταχρήσεων και επαρκώς ευρέων για τη διαφύλαξη της αυτονομίας και της ευελιξίας της δικαστικής συλλογιστικής. Άλλωστε, υπό το φως της σύμφωνης με το άρθρο 25 του Συντάγματος ερμηνείας, το κράτος υποχρεούται να διασφαλίζει με θετικές ενέργειες την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκηση της ελευθερίας της έκφρασης και των επιμέρους πτυχών της, ούτως ώστε να οικοδομήσει και να συντηρεί ένα περιβάλλον στο οποίο η κριτική αποτελεί μέρος του υγιούς δημόσιου διαλόγου και ο ανταγωνισμός στην αγορά ιδεών παραμένει ανόθευτος.

Υποκλοπές και νομιμότητα: Μία σύντομη επισκόπηση.*

Του Νίκου Παπασπύρου**

Συγκεφαλαιώνονται ορισμένα νομικά ζητήματα που ανέκυψαν σχετικά με την παρακολούθηση των επικοινωνιών ευρωβουλευτή και διατυπώνεται η γνώμη μας για την προσήκουσα αντιμετώπισή τους.

Α. Τυπική και ουσιαστική νομιμότητα.

Το πρώτο ζήτημα που τέθηκε αφορούσε στη νομιμότητα της παρακολούθησης. Υποστηρίχτηκε αρχικά ότι αυτή είναι νόμιμη εκ μόνου του λόγου ότι είχε διαταχθεί με απόφαση του αρμόδιου εισαγγελικού λειτουργού και είχε ακολουθηθεί η διαγραφόμενη στο νόμο διαδικασία (αίτημα από την αρμόδια υπηρεσία πληροφοριών κ.λπ.). Η άποψη αυτή είναι εσφαλμένη, διότι τόσο το Σύνταγμα (άρθρο 19 παρ. 1 Συντ.) όσο και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου τάσσουν αυστηρές ουσιαστικές προϋποθέσεις για την καταφυγή στο εξαιρετικό μέτρο της άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών. Η νομική κοινότητα έσπευσε αμέσως να τονίσει ότι η διαδικαστική νομιμότητα ουδόλως συνεπάγεται τη νομιμότητα του μέτρου. Αυτό προϋποθέτει τήρηση των ουσιαστικών επιταγών, δηλαδή, ότι το μέτρο ήταν αναγκαίο για την αντιμετώπιση λόγου εθνικής ασφάλειας.

Εδώ βέβαια ανακύπτει ένα ειδικότερο ζήτημα. Μήπως η έκδοση της πράξης από αρμόδιο εισαγγελικό λειτουργό προκαλεί δέσμευση ως προς την ουσιαστική της νομιμότητα; Η απάντηση και εδώ είναι αρνητική. Προφανώς η απόφαση του αρμοδίου εισαγγελικού οργάνου δεσμεύει τα όργανα που είναι επιφορτισμένα να την εφαρμόσουν. Για παράδειγμα, ο τηλεπικοινωνιακός πάροχος δε δικαιούται να αρνηθεί να την εφαρμόσει. Δε συνιστά όμως ούτε δεδικασμένο οποιασδήποτε μορφής ούτε μπορεί να αναπτύξει αντίστοιχη δέσμευση. Ο λόγος είναι ότι η πράξη εκδίδεται δίχως αιτιολογία, δίχως αντιμωλία και δίχως δυνατότητα ελέγχου. Αυτά είναι θεμελιώδη χαρακτηριστικά που απαιτούνται, ώστε πράξη κρατικού οργάνου να προκαλεί τέτοια δεσμευτικότητα. Το ζήτημα της ουσιαστικής νομιμότητας παραμένει ανοικτό και εξαρτάται από τα πραγματικά περιστατικά, την πληρότητα του οικείου διοικητικού φακέλου κ.λπ..

Β. Βουλευτικές ασυλίες.

Ένα δεύτερο ζήτημα που ανέκυψε αφορά στην ιδιότητα του θιγόμενου, ο οποίος είναι ευρωβουλευτής και, κατά το δίκαιο της Ένωσης, καλύπτεται από τις θεσμικές εγγυήσεις προστασίας των εθνικών βουλευτών. Εδώ υποστηρίχτηκαν διάφορες απόψεις, από την άποψη ότι στο άρθρο 19 του Συντάγματος και τη σχετική νομοθεσία δε γίνεται καμία διάκριση μεταξύ βουλευτών και άλλων προσώπων έως την άποψη ότι η άρση του απορρήτου των επικοινωνιών είναι πράξη ποινικής προδικασίας και επομένως υπάγεται στο βουλευτικό ακαταδίωκτο, δηλαδή, προϋποθέτει άδεια της Βουλής (εκτός και αν πρόκειται για αυτόφωρο κακούργημα). Η πρώτη άποψη δεν είναι ορθή, διότι οι διατάξεις για τις βουλευτικές ασυλίες συνιστούν κανόνες Συνταγματικού Δικαίου και συμπληρώνουν, ως θεσμικές εγγυήσεις που τάσσονται υπέρ των οικείων θεσμών, τις διατάξεις των ατομικών δικαιωμάτων, εφόσον συναντώνται τα πεδία εφαρμογής τους. Η ορθότητα της δεύτερης άποψης, από την άλλη πλευρά, εξαρτάται από το εάν η παρακολούθηση των επικοινωνιών συνιστά μέτρο περιορισμού του προσώπου του βουλευτή, οπότε και όντως υπόκειται στο ακαταδίωκτο.

Σε κάθε όμως περίπτωση, πρέπει να γίνει δεκτό ότι δεν επιτρέπεται άρση του απορρήτου βουλευτή στο βαθμό που αυτή σχετίζεται (είτε ως προς το λόγο είτε ως προς την εκτέλεση) με την άσκηση των βουλευτικών καθηκόντων σχετικά με την οποία ο βουλευτής έχει απεριόριστο δικαίωμα γνώμης ή ψήφου. Το ίδιο ισχύει και ως προς την πρόσβαση του βουλευτή σε πληροφορίες αναγκαίες για την άσκηση των βουλευτικών του καθηκόντων. Ο βουλευτής αντιπροσωπεύει το έθνος, συνδιαμορφώνει, δηλαδή, τη βούληση του κράτους, την οποία καλείται να υλοποιήσει η εκτελεστική εξουσία. Η αναστροφή αυτής της σχέσης συνεπάγεται και αναστροφή της δημοκρατικής αρχής. Επομένως, άρση του απορρήτου επικοινωνιών βουλευτή δικαιολογείται μόνο στο βαθμό που ο σχετικός λόγος είναι άσχετος με τα βουλευτικά καθήκοντα και πάντως αποχρών και αναντίλεκτος (ώστε να μην υπάρχει εκ πλαγίου επέμβαση στην άσκηση των καθηκόντων). Αν, από την άλλη πλευρά, ο βουλευτής εμπλέκεται σε κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια, είτε υπό συνθήκες άσχετες με την εκτέλεση των βουλευτικών καθηκόντων είτε επ' ευκαιρία αυτής, τότε δικαιολογείται άρση του απορρήτου και παραμένει το ζήτημα των διαδικαστικών εγγυήσεων.

Γ. Επίκληση απορρήτου ενώπιον της Βουλής.

Ένα τρίτο ζήτημα ανέκυψε σχετικά με την εξουσία Εξεταστικής Επιτροπής της Βουλής να έχει πρόσβαση στο φάκελο στο βαθμό που αυτό είναι αναγκαίο για να ελεγχθεί η συνταγματικότητα της άρσης του απορρήτου. Κατά τον Κανονισμό της Βουλής, κάθε κρατική αρχή έχει υποχρέωση συνδρομής στο έργο της Εξεταστικής Επιτροπής. Κατά το άρθρο 146 παρ. 4 του Κανονισμού της Βουλής: «Ο Υπουργός έχει υποχρέωση να προσκομίζει τα πρωτότυπα ή επικυρωμένα αντίγραφα των εγγράφων που του ζήτησε η επιτροπή. Αν όμως κρίνει ότι με την ανακοίνωσή τους απειλείται βλάβη των συμφερόντων του Κράτους και ιδίως όταν πρόκειται για διπλωματικό ή στρατιωτικό μυστικό που αφορά την ασφάλεια του Κράτους, μπορεί να μην τα προσκομίσει». Με δεδομένο ωστόσο ότι η Εξεταστική Επιτροπή συστήνεται με απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής κατά την άσκηση συνταγματικής αρμοδιότητας, αλλά και ότι η κυβερνητική λειτουργία υπόκειται πλήρως στη δικαιοκρατική και στην κοινοβουλευτική αρχή, στο πλαίσιο των οποίων και μόνο συγκροτούνται τα «συμφέροντα του Κράτους», ο αρμόδιος Υπουργός έχει συνταγματικό καθήκον να παράσχει τις σχετικές πληροφορίες και να προσκομίσει τα σχετικά έγγραφα και αντιστοίχως να επιτρέψει τη μαρτυρία κρατικών υπαλλήλων (άρθρο 212 παρ. 1 στχ. β' Κ.Ποιν.Δικ.), κατά το μέρος που αυτό είναι αναγκαίο για την πλήρη διερεύνηση του καθορισμένου στην απόφαση της Ολομέλειας έργου της Επιτροπής. Αντίστοιχη λύση γίνεται δεκτή από το Συμβούλιο της Επικρατείας σχετικά με την κάμψη απορρήτου κατά το μέρος που η επίκλησή του θα ματαίωνε την άσκηση του συνταγματικά κατοχυρωμένου ακυρωτικού ελέγχου της Διοικήσεως (ΣτΕ 1116/2009 και 4600/2005). Αυτονοήτως, απαιτείται αντίστοιχη διαδικαστική μέριμνα ώστε η διαβίβαση των στοιχείων να μη θέσει σε κίνδυνο την ασφάλεια του Κράτους ή άλλα ζωτικά συνταγματικά αγαθά. Συναφώς, χρήσιμη προς αποτροπή διαρροής απορρήτων στοιχείων είναι η δυνατότητα που παρέχει ο Κανονισμός της Βουλής για ανάθεση του ελέγχου των στοιχείων σε εντεταλμένο δικαστικό όργανο ή αρμόδια Ανεξάρτητη Αρχή.

Σε κάθε περίπτωση, και με δεδομένο ότι η άρνηση προσκόμισης αποτελεί εξαίρεση από επιτακτικό καθήκον συνδρομής, ο αρμόδιος Υπουργός, ο οποίος ενεργεί εν προκειμένω ως διοικητικό όργανο, οφείλει να αιτιολογήσει πλήρως αρνητική απόφανσή του (εξηγώντας π.χ. γιατί η διαβίβαση συγκεκριμένου στοιχείου θα έθετε σε κίνδυνο συμφέροντα εθνικής ασφάλειας, δίχως να είναι αναγκαία για τη διαλεύκανση του ζητήματος, και γιατί δεν μπορεί οι κίνδυνοι ασφάλειας να αντιμετωπιστούν με κάλυψη επιμέρους στοιχείων, π.χ. ονομάτων ή τοποθεσιών).

Δ. Κατασκοπευτικά λογισμικά.

Ένα τέταρτο και πλέον ανησυχητικό, κατά τη γνώμη μας, ζήτημα αφορά στην παγίδευση του κινητού τηλεφώνου με χρήση κατασκοπευτικού λογισμικού. Αρμοδίως δηλώθηκε ότι σε αυτό δεν εμπλέκεται το κράτος, επομένως η εν λόγω παγίδευση είναι και τυπικώς και ουσιαστικώς παράνομη. Αυτό ωστόσο που πρέπει να σημειωθεί είναι ότι η χρήση τέτοιων λογισμικών επιτρέπει, μέσω παραπλάνησης, την πρόσβαση στο σύνολο των πληροφοριών και δυνατοτήτων κινητών τηλεφώνων και την άντληση κάθε λογής πληροφοριών (φωτογραφίες, λήψη εικόνων ή βίντεο, έγγραφα κ.λπ.). Τέτοια χρήση κατ' αρχήν προσβάλλει την ίδια την αξία του ανθρώπου και είναι ασύμβατη με τις συνταγματικές αρχές της ελευθερίας και του κράτους Δικαίου. Παραμένει βέβαια το θεωρητικό ερώτημα πώς θα αντιμετωπιζόταν ακραία, επιτακτική περίπτωση κατάστασης ανάγκης που θα δικαιολογούσε καθολική πρόσβαση σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή (π.χ. κατά τρομοκράτη που προετοιμάζει τρομοκρατική επίθεση).

Ε. Η ισχύς της Δημοκρατίας.

Το τελευταίο, πολιτειολογικής τάξης ζήτημα αφορά στη γενικότερη σύλληψη της σχέσης κράτους και δημοκρατικής κοινωνίας. Στις Δημοκρατίες, οι πολίτες ελέγχουν τους κυβερνώντες, δεν ελέγχουν οι κυβερνώντες το λαό. Η εκτελεστική εξουσία έχει μόνο δοτές αρμοδιότητες και δε λειτουργεί εκτός κράτους Δικαίου. Η χώρα μας, ωστόσο, σε αντίθεση με τη δυτική Ευρώπη, γνώρισε μετά τον Πόλεμο φοβικά σύνδρομα και άβατα ελέγχου τα οποία νόθευσαν το δημοκρατικό μας πολίτευμα. Στην πραγματικότητα λειτούργησαν ως προσχήματα κέντρων εξουσίας. Αντιστοίχως, το βασικό επιχείρημα όσων ασέλγησαν στους θεσμούς στη δεκαετία του 1960 ήταν ότι ορισμένες εκπτώσεις σε θεσμικά ζητήματα δικαιολογούνται στην υπόσχεση μιας κάποιας ευημερίας. Επιχείρημα έωλο, διότι υγιής ανάπτυξη δεν επιτυγχάνεται σε περιβάλλον σκιών. Όποιος στοιχειωδώς κατανοεί την εξέλιξη των ελεύθερων κοινωνιών, γνωρίζει ότι ισχυρό κράτος, βιώσιμη οικονομία και ανόθευτη Δημοκρατία αποτελούν αδιαίρετο σύνολο. Εκεί στηρίζεται η ισχύς της Δημοκρατίας.

* Το άρθρο παρατίθεται ακριβώς όπως εστάλη.

** Ο κ. Νίκος Παπασπύρου είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου της Νομικής Σχολής Ε.Κ.Π.Α..

Ο Αρχηγός της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, Πρόεδρος του Συνασπισμού Ριζοσπαστικής Αριστεράς - Προοδευτικής Συμμαχίας και πρώην Πρωθυπουργός, κ. Αλέξης Τσίπρας, σε μια εφ' όλης της ύλης συνέντευξη στο Νομικό Παλμό.

Του Νίκου Μάλαμα

1) Η κυβέρνηση έχει προαναγγείλει παρέμβαση για την ενίσχυση των συνεπών δανειοληπτών, οι οποίοι επιβαρύνονται από τη μεγάλη αύξηση των επιτοκίων στην οποία έχει ήδη προβεί η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, προκειμένου να συγκρατηθεί ο πληθωρισμός. Σε ποια κατεύθυνση θεωρείτε ότι πρέπει να κινηθεί το συγκεκριμένο σχέδιο;

Το δομικό πρόβλημα σχετικά με την κυβερνητική στρατηγική στο θέμα του ιδιωτικού χρέους είναι ότι αντιμετωπίζει το σύνολο των πολιτών και των επιχειρήσεων ως στρατηγικούς κακοπληρωτές. Από την πρώτη στιγμή νομοθετεί από τη σκοπιά των τραπεζών και των funds. Δεν υπάρχει πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα για αυτό από τον Πτωχευτικό Νόμο τον οποίο έθεσε σε εφαρμογή. Σήμερα, λοιπόν, βιώνουμε την εξής ασφυκτική κατάσταση: Οι τράπεζες και τα funds δε δεσμεύονται από πουθενά ούτε να καταθέσουν κάποια πρόταση ρύθμισης ούτε να αποδεχτούν μια πρόταση ρύθμισης από την πλευρά του δανειολήπτη-πολίτη. Γιατί πολύ απλά η κυβέρνηση συνέδεσε τα δάνεια τα οποία μεταβιβάστηκαν από τις τράπεζες στα funds μέσω του Σχεδίου «Ηρακλής» με το Νόμο του 2003 για τις τιτλοποιήσεις δανείων, στον οποίο δεν υπάρχουν προϋποθέσεις για πρόταση ρύθμισης πριν γίνουν πράξεις αναγκαστικής εκτέλεσης. Επομένως, αυτήν τη στιγμή οι servicers και τα funds αποτελούν ένα μηχανισμό τρομοκράτησης της ελληνικής κοινωνίας και ρευστοποίησης της περιουσίας των πολιτών. Δεν απαντούν σε κρούσεις πολιτών, ανακοινώνουν πλειστηριασμούς για ευτελή ποσά και δε διαπραγματεύονται καν, εάν δεν έχει δώσει ο δανειολήπτης ένα μεγάλο εφάπαξ ποσό. Όλα αυτά συμβαίνουν, γιατί το κράτος έχει άρει κάθε δικλείδα προστασίας της πρώτης κατοικίας, δεν έχει σχέδιο για τη μείωση του ιδιωτικού χρέους, αλλά, αντίθετα, συνεχίζει τυφλά να υλοποιεί ένα σχέδιο σαρωτικής αναδιανομής του πλούτου προς όφελος ελαχίστων και εις βάρος της κοινωνικής πλειοψηφίας.

2) Το θέμα των κόκκινων δανείων, των funds και των εισπρακτικών εταιριών ήρθε στο προσκήνιο και με αφορμή την υπόθεση του διαγραφέντος από την Κοινοβουλευτική Ομάδα της Νέας Δημοκρατίας, κ. Ανδρέα Πάτση. Πώς σχολιάζετε το εν λόγω θέμα το οποίο αγγίζει τα όρια όχι μόνο του νόμου αλλά και της ηθικής τάξης;

Ο κ. Πάτσης συμβολίζει τη λεπλασία του δημόσιου πλούτου από τις γαλάζιες ακρίδες. Αλλά ξέρετε, δεν είναι μόνο ο κ. Πάτσης. Είναι ο κ. Μαραβέγιας, ο κ. Κοντολέων της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών, η κ. Νικολάου, είναι τα 7,5 δισεκατομμύρια ευρώ των απευθείας αναθέσεων. Είναι ο κ. Στάσσης της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού, διορισμένος με μισθό 360 χιλιάδων ευρώ το χρόνο, ο οποίος δίνει και μπόνους 16 εκατομμυρίων ευρώ στον εαυτό του και στους συμβούλους του. Μιλάμε, δηλαδή, για μια διαδεδομένη πρακτική στο πλαίσιο ενός ασύδοτου καθεστώτος. Αυτό το οποίο σοκάρει τους πολίτες είναι ότι όλα αυτά έγιναν σε πολύ δύσκολες στιγμές για την κοινωνία. Μέσα στην πανδημία, με τη στεγαστική κρίση και την ακρίβεια να σοβούν, αυτοί οι οποίοι υποτίθεται ότι θα προστάτευαν το δημόσιο συμφέρον και τους πολίτες αποδεικνύονται τα μεγαλύτερα αρπακτικά τα οποία εκμεταλλεύονται τη συγκυρία για να πλουτίσουν. Πρόκειται για ένα επίπεδο κυνισμού και πολιτικού αμοραλισμού που δεν έχει συναντήσει η χώρα στη μεταπολιτευτική της περίοδο. Στο τέλος της ημέρας, αυτά είναι η πολιτική κληρονομιά του κ. Μητσοτάκη. Η επιστροφή του κομματικού κράτους, της γενικευμένης διαφθοράς, της επιστροφής της χώρας σε σκοτεινές μέρες. Αν κάποιος γυρίσει το χρόνο πίσω, θα δει ότι τελικά πίσω από τις κορώνες περί αρίστων, η βάση πάνω στην οποία δομήθηκε αυτή η παλινόστηση της παλιάς Ελλάδας ήταν η εκδίκηση των πολιτικών και επιχειρηματικών ελίτ για όσα στερήθηκαν την περίοδο διακυβέρνησης του ΣΥ.ΡΙΖ.Α.. Αν προσθέσετε σε αυτούς τις κάθε λογής κομματικές ακρίδες της δεξιάς οι οποίες παραμόνευαν για να επανέλθουν σε επίκαιρες θέσεις, διαθέτοντας master στη διασπάθιση δημόσιου χρήματος, τότε έχετε τη ζοφερή κατάσταση την οποία βιώνουμε την περίοδο Μητσοτάκη.

3) Πρόσφατα είδαμε τις πολύ δυσάρεστες εικόνες από την αναγκαστική εκτέλεση η οποία συντελέστηκε στην πρώτη κατοικία της συνταξιούχου δημοσιογράφου, κ. Ιωάννας Κολοβού, την οποία, μάλιστα, επισκεφθήκατε προσωπικά, δηλώνοντας ότι «την περίοδο των Μνημονίων, παρ' ότι ήταν η Τρόικα και πίεζε, υπήρχε προστασία της πρώτης κατοικίας». Παρά ταύτα, ο πρώην σύντροφός σας, κ. Παναγιώτης Λαφαζάνης, έχει πολλάκις αναφέρει ότι πολλοί πλειστηριασμοί πρώτης κατοικίας έλαβαν χώρα επί ημερών της δεύτερης κυβέρνησης ΣΥ.ΡΙΖ.Α.-ΑΝ.ΕΛ.. Ποια είναι τελικά η αλήθεια; Τι απαντάτε;

Δε θα ξαναγράψουμε την ιστορία. Επί ΣΥ.ΡΙΖ.Α., ο Νόμος Σταθάκη, επίσης, προστάτευε την πρώτη κατοικία, όπως και ο παλαιότερος Νόμος Κατσέλη, και, επιπλέον, είχαμε επεκτείνει την προστασία της πρώτης κατοικίας στους ελεύθερους επαγγελματίες και επιτηδευματίες από χρέη προς τράπεζες, ιδιώτες, αλλά και προς το Δημόσιο και τα ασφαλιστικά ταμεία. Το Μάρτιο του 2019 η κυβέρνηση ΣΥ.ΡΙΖ.Α. ψήφισε το Νόμο 4605/2019, στο πλαίσιο του οποίου καθιερώθηκε η διαδικασία ρύθμισης χρεών με πιστωτικά ιδρύματα για την προστασία της πρώτης κατοικίας. Μάλιστα, πρόκειται για Νόμο τον οποίο παρέτεινε η κυβέρνηση της Ν.Δ., μέχρι την κατάργησή του από το νέο Πτωχευτικό Νόμο 4738/2020, ο οποίος καταργεί κάθε προστασία πρώτης κατοικίας και για τον οποίο, σας θυμίζω, είχαμε καταθέσει πρόταση μομφής σε βάρος της κυβέρνησης, ακριβώς επειδή διαβλέπαμε τις ολέθριες συνέπειες, τις οποίες βιώνουν σήμερα χιλιάδες συμπολίτες μας. Με 44.000 προγραμματισμένους πλειστηριασμούς και με τα funds να ελέγχουν 700 χιλιάδες ακίνητα, έχουμε τη μεγαλύτερη αναδιανομή πλούτου η οποία έχει συμβεί τα τελευταία χρόνια και με όρους επιθετικούς απέναντι σε πολίτες οι οποίοι βρίσκονται σε αδυναμία. Αυτό είναι ένα υπαρξιακό πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας το οποίο θα βρει λύση με την ανάδειξη μιας νέας προοδευτικής κυβέρνησης η οποία επιτέλους θα νομοθετήσει υπέρ των πολιτών και όχι υπέρ των κερδοσκόπων.

4) Σε λιγότερο από έξι μήνες θα έχουμε σίγουρα εκλογές. Οι δημοσκοπήσεις καταγράφουν μια πτώση στα ποσοστά αποδοχής της κυβέρνησης, όπως, άλλωστε, είναι λογικό μετά από τριάμισι έτη, ωστόσο, τη φθορά αυτή δε φαίνεται να την πιστώνεται σε ικανό βαθμό το κόμμα σας. Πιστεύετε ότι αυτή είναι μια εικόνα η οποία ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα; Θεωρείτε ότι η διαφαινόμενη άνοδος των ποσοστών του ΠΑ.ΣΟ.Κ.-ΚΙΝ.ΑΛ. οφείλεται και σε διαρροές από το κόμμα σας;

Κοιτάξτε, για την αξιοπιστία της πλειοψηφίας των μετρήσεων της κοινής γνώμης, νομίζω, την καλύτερη απάντηση έχει δώσει έμπρακτα ο κ. Μητσοτάκης. Δε νομίζω να υπάρχει πολίτης ο οποίος να πιστεύει ότι, εάν όντως ίσχυαν αυτές οι διαφορές ανάμεσα στα δύο μεγάλα κόμματα, ο κ. Μητσοτάκης δε θα πήγαινε άμεσα σε εκλογές. Αντίθετα, βλέπετε ότι κρατιέται με νύχια και με δόντια εν μέσω σκανδάλων και γενικής κοινωνικής κατακραυγής, ώστε να εξαντλήσει και το τελευταίο του δευτερόλεπτο στην εξουσία. Αυτό το οποίο είναι αδιαμφισβήτητο και καθολικό στην ελληνική κοινωνία είναι η ανασφάλεια, η δυσαρέσκεια και η οργή λόγω των στρατηγικών επιλογών της κυβέρνησης εδώ και μια τριετία. Πλέον, με τις πρόσφατες αποκαλύψεις, σε όλη αυτή τη συσσωρευμένη δυσαρέσκεια ήρθε να προστεθεί και μια αγωνία των πολιτών για την ίδια τη Δημοκρατία, καθώς νιώθουν ότι η χώρα κυβερνάται από ανθρώπους αδίστακτους και επικίνδυνους. Επομένως, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α. αυτή τη στιγμή αποτελεί μια ασφαλή επιλογή η οποία μπορεί να δώσει ξανά προοπτική και όραμα για τη χώρα. Επιλογή νίκης. Όσο, λοιπόν, πλησιάζει η ώρα της κάλπης, είμαι βέβαιος ότι όλο και περισσότερο θα αυξάνεται η δυναμική της πολιτικής αλλαγής την οποία εκφράζει και εισηγείται η παράταξή μας. Θέλω να πιστεύω ότι και οι υπόλοιπες προοδευτικές δυνάμεις, όταν έρθει η ώρα των μεγάλων στρατηγικών αποφάσεων, θα βρεθούν στη σωστή πλευρά της ιστορίας.

5) Τα μαθηματικά της απλής αναλογικής μπορεί θεωρητικώς να δίνουν τη δυνατότητα σχηματισμού κυβέρνησης αποκλειομένου του πρώτου κόμματος. Ακόμα και εάν δεν κόψετε πρώτοι το νήμα, θα το επιχειρήσετε, εφόσον υπάρχουν τέτοιοι συσχετισμοί; Καλύπτεται στην περίπτωση αυτή η συνθήκη της λαϊκής νομιμοποίησης;

Θα επαναλάβω και σε εσάς το αυτονόητο, δηλαδή, ότι δε διεκδικώ μια κυβέρνηση πτημένων αλλά μια κυβέρνηση νικητών. Προϋπόθεση για πολιτική αλλαγή είναι, και πρακτικά και ηθικά, ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α. να είναι πρώτο κόμμα και με τη μεγαλύτερη δυνατή διαφορά για να διαμορφώσει μια κυβέρνηση συνεργασίας με τις προοδευτικές δυνάμεις και να είναι ακόμα πιο στιβαρό το βήμα της χώρας σε μια νέα εποχή ασφάλειας και Δικαιοσύνης. Έχουμε επιτέλους ένα δίκαιο εκλογικό σύστημα αυθεντικής αποτύπωσης της βούλησης του ελληνικού λαού. Είναι, λοιπόν, μια μεγάλη ιστορική ευκαιρία με την απλή αναλογική να συμβεί και μια ανάλογου μεγέθους ιστορική δημοκρατική αλλαγή στον τόπο, μετά από μια πολύ σκληρή και πολλαπλά τραυματική περίοδο για τη χώρα και την κοινωνία.

6) Πριν από λίγες ημέρες ψηφίστηκε το νομοσχέδιο για τη διαδικασία άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών, την κυβερνοασφάλεια και την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών έχει ήδη εκφράσει κάποιες ενστάσεις. Εσείς πώς κρίνετε την εν λόγω νομοθετική πρωτοβουλία;

Πρόκειται αναμφισβήτητα για μια νομοθετική πρόταση απαράδεκτη και προκλητική. Είναι απαράδεκτη ήδη αυτή καθ' εαυτή η πρωτοβουλία της κυβέρνησης να εισηγηθεί αλλαγές οι οποίες αφορούν στο ζήτημα της άρσης του απορρήτου, όταν είναι γνωστό ότι όλη την τελευταία περίοδο αυτό ακριβώς το οποίο απασχολεί και έχει επηρεάσει με ιδιαίτερη σφοδρότητα την πολιτική ζωή και την κοινωνία είναι η δική της ευθύνη στην προσβολή του αγαθού του απορρήτου. Η ίδια η κυβέρνηση έκανε ό,τι μπορούσε για να μην πέσει φως στις συνθήκες τέλεσης των παραβιάσεων του απορρήτου δημοσιογράφων, πολιτικών, δικαστικών λειτουργών, ακόμη και των Αρχηγών των Ενόπλων Δυνάμεων, από μια Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών η οποία ευρισκόμενη υπό τον άμεσο διοικητικό έλεγχο του ίδιου του Πρωθυπουργού λειτουργούσε με παρακρατικούς όρους, σε συνεργασία με ιδιώτες και συμφέροντα που αξιοποιούσαν παράνομα λογισμικά. Ήταν, μάλιστα, εκείνη, η οποία ακριβώς τη στιγμή που ένας πολίτης έκανε την επιλογή να ασκήσει το δικαίωμα το οποίο τού έδινε ο νόμος, δηλαδή, να ζητήσει την ενημέρωσή του για το αν είχε υποστεί στο παρελθόν παρακολούθηση, έσπευσε να φέρει στη Βουλή τροπολογία η οποία οδήγησε στην ψήφιση του άρθρου 87 του Νόμου 4790/2021 με το οποίο καταργείται πλήρως αυτό το δικαίωμα. Ο ίδιος ο Πρωθυπουργός, τέλος, κατ' εξακολούθηση αποφεύγει να απαντήσει σε πέντε επίκαιρες ερωτήσεις τις οποίες τού έχω υποβάλει για το ζήτημα. Πώς μπορεί, λοιπόν, να τολμά και να φέρνει τώρα ένα νέο νόμο με τον οποίο ισχυρίζεται ότι το ζήτημα έχει τελειώσει και ότι εκείνος, ο οποίος ήταν ο πρωτοστάτης στη βλάβη του αγαθού του απορρήτου, μπορεί τώρα να είναι αυτός ο οποίος και θα την θεραπεύσει;

Μάλιστα, και οι ιδιαίτερες προβλέψεις του σχεδίου νόμου είναι τέτοιες οι οποίες δε θα μπορέσουν να οδηγήσουν σε αντιμετώπιση των προβληματικών σημείων του θεσμού της άρσης του απορρήτου, όπως είναι αυτό της ελλιπούς αιτιολογίας της εισαγγελικής διάταξης η οποία αίρει το απόρρητο, καθώς και το πρόβλημα της μη γνωστοποίησης του ονόματος του θιγομένου στον εισαγγελέα. Είναι βασικοί παράγοντες οι οποίοι έχουν οδηγήσει στο να εκδίδονται υπερβολικά πολλές εισαγγελικές διατάξεις άρσης του απορρήτου για λόγους εθνικής ασφάλειας -για το 2021 περίπου 15.500!- και έτσι δεν μπορεί να τεθεί το αναγκαίο πλαφόν στον αριθμό των εν λόγω διατάξεων. Άλλωστε, το σχέδιο νόμου συνιστά ένα καίριο πλήγμα στην Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών, στην αρμόδια Αρχή, η οποία αποστερείται κρίσιμες αρμοδιότητές της, τις οποίες έχει, δυνάμει του άρθρου 19 παρ. 2 του Συντάγματος. Για να διασφαλίσουν, επίσης, ότι δε θα γίνουν άμεσα περαιτέρω αποκαλύψεις, προβλέπεται στο σχέδιο νόμου ότι ο θιγόμενος από την άρση του απορρήτου η οποία επιβλήθηκε για λόγους εθνικής ασφάλειας θα πρέπει να περιμένει τρία χρόνια από τον ολοκλήρωσή της. Τέλος, η περιβόητη κυβερνητική εξαγγελία περί απαγόρευσης των κατασκοπευτικών λογισμικών μετατρέπεται, εν τέλει, στην προώθηση μιας διάταξης η οποία επιτρέπει τη νομιμοποίηση της κατοχής τους από κρατικές αρχές, χωρίς καν να υπάρχει θεσμικό πλαίσιο άρσης του απορρήτου με τον τρόπο που μπορούν να το κάνουν τέτοιου είδους λογισμικά.

7) Για την υπόθεση των παρακολουθήσεων και των υποκλοπών έχετε σηκώσει πολύ ψηλά το γάντι. Έχετε χαρακτηρίσει πολλάκις ένοχο τον Πρωθυπουργό, στον οποίο αποδίδετε γνώση. Με βάση το πόρισμα το οποίο καταθέσατε μετά το τέλος της Εξεταστικής Επιτροπής, προτείνετε και τη συγκρότηση Ειδικής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Προκαταρκτικής Εξέτασης. Είναι κάτι για το οποίο δεσμεύεστε όταν θα έχετε τη σχετική κοινοβουλευτική πλειοψηφία;

Ήταν δημοκρατική μας υποχρέωση να σηκώσουμε πολύ ψηλά το ζήτημα των παρακολουθήσεων. Είναι η πρώτη φορά στη Μεταπολίτευση που τίθεται με τέτοιους όρους ζήτημα μαζικής παρακολούθησης δημοσιογράφων και πολιτικών προσώπων από μια υπηρεσία η οποία, ας μην ξεχνάμε, ήταν από τις πρώτες οι οποίες με την ανάληψη της εξουσίας από τον κ. Μητσοτάκη ήρθαν τάχιστα υπό τον άμεσο διοικητικό του έλεγχο. Σε αυτή διόρισε έναν προσωπικό του φίλο, ακόμη και αν δεν είχε τα σχετικά προσόντα, τα οποία άλλαξε μόνο κατόπιν του διορισμού του με τρόπο που να καλύπτεται η περίπτωσή του. Όταν άρχισαν να υπάρχουν υποψίες σε παρακολουθούμενο ο οποίος προσπάθησε να ασκήσει τα νόμιμα δικαιώματά του και να ενημερωθεί σχετικά, με έκτακτη τροπολογία τού στέρησαν αυτήν τη δυνατότητα. Και το πιο σπουδαίο, οι συμπτώσεις οι οποίες δεν είναι συμπτώσεις. Όσοι παρακολουθούνταν από την Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών, την ίδια περίοδο είχε επιχειρηθεί να παρακολουθηθούν και μέσω του predator. Ένα ενιαίο κέντρο, λοιπόν, είχε προσδιορίσει τους στόχους και τους λόγους παρακολούθησης συγκεκριμένων προσώπων, τα οποία ήταν κατά βάση πολιτικοί αντίπαλοι ή ανταγωνιστές του Πρωθυπουργού ή στόχοι ενδιαφέροντες για τα συμφέροντα του περιβάλλοντός του. Ο ίδιος ο Πρωθυπουργός ομολόγησε την ευθύνη του Μεγάρου Μαξίμου με την αποπομπή του Διοικητή της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών και του Γενικού Γραμματέα του. Όμως, είναι προφανές ότι η πολιτική και επιχειρησιακή ευθύνη για τις παρακολουθήσεις δε σταματάει προφανώς εκεί. Συνεπώς, ναι, η επόμενη Βουλή θα είναι Βουλή στην οποία θα τεθεί το ζήτημα της διερεύνησης των ποινικών ευθυνών τις οποίες έχουν πολιτικά πρόσωπα στο βαθμό που πρόκειται για πράξεις οι οποίες έχουν τελεστεί κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, γιατί κατά το υπόλοιπο μέρος τους θα πρέπει να τις διερευνήσει τάχιστα η Δικαιοσύνη. Είναι, μάλιστα, ευτυχής συγκυρία το ότι κατά την τελευταία συνταγματική Αναθεώρηση με πρωτοβουλία του ΣΥ.ΡΙΖ.Α. προωθήθηκε η τροποποίηση του άρθρου 86 παρ. 3 του Συντάγματος και έτσι πλέον δεν τίθεται ζήτημα παραγραφής των ευθυνών λόγω της τυχόν μεσολάβησης διπλών εκλογών.

8) Σε ανακοινώσεις του κόμματός σας έχουμε αναγνώσει ότι «ο Πρωθυπουργός έχει καταρρακώσει τη θεσμική λειτουργία του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος» και ότι το δίλημμα των εκλογών θα είναι «Δημοκρατία ή καθεστώς». Τι απαντάτε, όμως, σε αυτούς οι οποίοι ισχυρίζονται ότι δύο στελέχη της δικής σας κυβέρνησης είναι αυτά τα οποία αντιμετωπίζουν ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 86 του Συντάγματος κατηγορίες, ο ένας ότι προσπάθησε να ελέγξει τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και ο άλλος να χειραγωγήσει τη Δικαιοσύνη;

Κατ' αρχάς, ας μείνουμε πρώτα στη φράση «Δημοκρατία ή καθεστώς». Η Δημοκρατία συνίσταται σε δυο κατά βάση πράγματα, στον κοινοβουλευτισμό και στα ατομικά δικαιώματα. Ξεκινώντας από την υπόθεση των υποκλοπών, η κυβέρνηση έπληξε και τα δύο. Δεν μπορεί κανένα κοινοβουλευτικό σύστημα να λειτουργήσει με αυτόν τον τρόπο, με έναν Πρωθυπουργό ωτακουστή και με μια κυβέρνηση υποκλοπέων. Είναι χαρακτηριστική περίπτωση όπου οι δημοκρατικοί «κανόνες του παιχνιδιού» έχουν αρθεί και δεν τηρούνται. Αλλά και το ίδιο το ατομικό δικαίωμα στο απόρρητο των επικοινωνιών είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Έχοντας την ιστορική εμπειρία των χρόνων της κακεκτικής μεταπολεμικής Δημοκρατίας, με τις παρακολουθήσεις από τους χωροφύλακες και το φάκελο κοινωνικών φρονημάτων, που ξεπέρασαν κάθε όριο και αυταρχικότητα την περίοδο της δικτατορίας, ο συνταγματικός νομοθέτης θέλησε αυτό το αγαθό να είναι «απολύτως απαραβίαστο». Όρισε μια σειρά από ασφαλιστικές δικλείδες και κριτήρια που εδώ έχουν καταπατηθεί. Ιδίως, η αρμόδια Ανεξάρτητη Αρχή, στην οποία προϊσταται ένας καταξιωμένος, έντιμος πρώην ανώτατος δικαστικός λειτουργός του Συμβουλίου της Επικρατείας, εμποδίστηκε στο να ασκήσει τις αρμοδιότητες ελέγχου τις οποίες έχει έναντι αυτών των παραβάσεων. Αλλά να δούμε και τι είχε προηγηθεί. Η κυβέρνηση Μητσοτάκη εν μέσω της πανδημίας εκτέλεσε ένα ευρύ «πρόγραμμα» διαφθοράς, κατασπατάλησης και προπαγάνδας κατά των πολιτών. Πέρα από τις γνωστές «λίστες Πέτσα», θυμίζω ότι ανέστειλε τις διαδικασίες δημοσιότητας και διαύγειας για τις προμήθειες του Δημοσίου με την επίκληση της πανδημίας, αρνούμενη ακόμη και τον έκτακτο έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, τον οποίο εμείς προτείναμε, κατένειμε τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας κατά το δοκούν, αποκρούοντας τη σύσταση Ειδικής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ελέγχου, προώθησε το νόμο για τον περιορισμό των διαδηλώσεων και απαγόρευσε συγκεντρώσεις και προχώρησε στην καθιέρωση ενός πρωτοφανούς παγκοσμίως ειδικού αστυνομικού σώματος, της Πανεπιστημιακής Αστυνομίας, για να την βοηθήσει στην αντιμετώπιση των αντιδράσεων. Όλα αυτά δείχνουν ότι η κυβέρνηση έχει ατζέντα καθεστώτος, σκέφτεται και συμπεριφέρεται ως καθεστώς και είναι καθεστώς, το οποίο, όσο παραμένει και δε διαλύεται δημοκρατικά με την ψήφο του ελληνικού λαού, θα οδηγεί σε όλο και μεγαλύτερη απίσχναση τη δημοκρατική ζωή και τους θεσμούς της χώρας.

Πώς μπορεί να συγκριθεί αυτό το καθεστώς αυταρχισμού και αυθαιρεσίας με τα πεπραγμένα μιας κυβέρνησης η οποία έβγαλε τη χώρα από τα Μνημόνια, έβαλε σε τάξη τα δημοσιονομικά της και αποκατέστησε την κοινωνική συνοχή;

Ειδικά τώρα σε σχέση με την υπόθεση των κατηγοριών κατά των δυο στελεχών της τότε κυβέρνησης, νομίζω ότι θα πρέπει να θυμηθούμε ξανά τα εξής: Ο κ. Παπαγγελόπουλος βρέθηκε κατηγορούμενος για «σκευωρία σε σχέση με το σκάνδαλο Novartis». Λοιδορήθηκε, κυνηγήθηκε, διασύρθηκε, αλλά ξέρετε ότι σήμερα δεν είναι κατηγορούμενος για αυτό και ότι έχει απαλλαγεί. Το Δικαστικό Συμβούλιο του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 86 του Συντάγματος είπε ότι καμία σκευωρία δεν υπήρξε και ποτέ. Όμως, όσο διαρκούσε η διαδικασία της Προανακριτικής Επιτροπής της Βουλής, η πλειοψηφία, η οποία είχε διαγνώσει ότι το αφήγημά της περί σκευωρίας θα κατέρρεε, επέκτεινε το αντικείμενο της Επιτροπής και δέχθηκε σε αυτήν ορισμένους πρώην συναδέλφους του κ. Παπαγγελόπουλου, από την εποχή κατά την οποία ήταν και ο ίδιος εισαγγελέας, οι οποίοι αίφνης, ανάλογα με τις σχέσεις τις οποίες είχαν μαζί του, βρήκαν την ευκαιρία μετά από χρόνια να τού προσάψουν ότι τούς ζητούσε να «κατασκευάσουν στοιχεία» εναντίον διαφόρων επιχειρηματιών -πράγμα εξωφρενικό-. Γιατί πώς να κατασκευάσει ένας εισαγγελέας στοιχεία για κάποιον τον οποίο ελέγχει; Για αυτό, λοιπόν, όπως κατέρρευσε εντυπωσιακά η κατηγορία η οποία αφορούσε στη δήθεν «σκευωρία Novartis», έτσι θα καταρρεύσουν και τα παραπάνω.

Στην υπόθεση του κ. Παππά θα σας πω ότι εκείνοι οι οποίοι επί πολλές δεκαετίες άφησαν ασύδοτα τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, σε ό,τι αφορούσε στις υποχρεώσεις τους προς το Δημόσιο, το οποίο παρέχει τις δημόσιες συχνότητες, είναι οι ίδιοι με εκείνους οι οποίοι ακόμη και σήμερα, με τις «λίστες Πέτσα», έχουν επιβάλει ως κανόνα τη μονοφωνία. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α. επιχείρησε να βάλει τάξη στην ασυδοσία και αυτό

προφανώς δε συγχωρείται από εκείνους οι οποίοι είχαν μάθει να λειτουργούν πέραν του νόμου και κάθε τυπικής υποχρέωσης απέναντι στο κράτος. Σε ό,τι μας αφορά, θεωρούμε παράσημο το μένος όλων όσοι θέλουν να παριστάνουν το κράτος εν κράτει σε μια ευνομούμενη ευρωπαϊκή Δημοκρατία.

9) Κύριε Πρόεδρε, προ ολίγων εβδομάδων καταθέσατε προτάσεις για την ομαλή διεξαγωγή των εκλογών. Φοβάστε ότι μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση το δημοκρατικό αυτό κεκτημένο της Μεταπολίτευσης;

Οι τέσσερις προτάσεις τις οποίες διατύπωσα αποτελούν τις ελάχιστες προϋποθέσεις και εγγυήσεις για την ομαλή διεξαγωγή των επερχόμενων εκλογών και την αποκατάσταση της στοιχειώδους εμπιστοσύνης στο πολιτικό σύστημα. Νομίζω ότι σήμερα είναι διάχυτο στο σύνολο των δημοκρατικών πολιτών ένα κλίμα ανασφάλειας και προβληματισμού το οποίο προκαλείται από τις πράξεις της σημερινής κυβέρνησης και του κ. Μητσοτάκη. Οι δυσώδεις αποκαλύψεις οι οποίες καταδεικνύουν τις πρακτικές με τις οποίες κυβέρνησε, ο συντονισμός της προσπάθειας συγκάλυψης όλης αυτής της ιστορίας δια της επίκλησης του απορρήτου και φυσικά η άρνησή του να παραστεί στη Βουλή για να δώσει απαντήσεις για το σκάνδαλο των υποκλοπών δε δείχνουν έναν Πρωθυπουργό ο οποίος σέβεται και προστατεύει τους δημοκρατικούς θεσμούς και το πολίτευμα.

10) Η κοινωνία μαστίζεται από την ακρίβεια, η οποία έχει αναχθεί στο υπ' αριθμόν ένα πρόβλημα, σύμφωνα και με τις έρευνες. Η κυβέρνηση θεσμοθέτησε το καλάθι του νοικοκυριού, το οποίο θεωρείτε ανεπαρκές μέτρο. Αντ' αυτού προτείνετε τη μείωση του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας στα βασικά προϊόντα, καθώς και των Ειδικών Φόρων Κατανάλωσης. Πώς μπορεί να αντισταθμιστεί δημοσιονομικά η συνεπακόλουθη ελάττωση των εσόδων του κράτους και πώς μπορεί να διασφαλιστεί ότι το όφελος αυτό θα φτάσει μέχρι τον τελικό καταναλωτή;

Επιτρέψτε μου να αντιστρέψω το σκεπτικό του ερωτήματος: Πώς μπορεί η κυβέρνηση να αρνείται τη μείωση των έμμεσων φόρων και την ίδια στιγμή να πανηγυρίζει για την υπεραπόδοση ύψους 4 δισεκατομμυρίων ευρώ από αυτούς; Δηλαδή, όταν τα ίδια τα στοιχεία δείχνουν σήμερα ότι όχι απλά υπάρχει χώρος για τη μείωση, αλλά, αντιθέτως, η διατήρησή τους στην πραγματικότητα τροφοδοτεί ένα νέο κύμα αισχροκέρδειας από την πλευρά του κράτους. Η αγοραστική δύναμη μειώνεται συνεχώς, το εισόδημα εξανεμίζεται στις πρώτες 15 ημέρες του μήνα. Και αυτή η κατάσταση δεν αφορά μόνο στα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα, στους εργαζόμενους και στους χαμηλοσυνταξιούχους, αλλά και στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Επομένως, είναι άμεση ανάγκη να ελαφρύνουμε τα βάρη με τη μείωση των φόρων, με το πλαφόν στις τιμές των βασικών αγαθών και φυσικά με την αύξηση του κατώτατου μισθού. Όλα αυτά πρέπει να γίνουν συντονισμένα και ταυτόχρονα για να υπάρξει άμεση θετική επίπτωση στο διαθέσιμο εισόδημα. Όσο για τα έσοδα του κράτους, να θυμίσω ότι βρισκόμαστε στο Δεκέμβριο του 2022 και από τα 2,2 δισεκατομμύρια ευρώ των υπερκερδών από τους παραγωγούς ενέργειας για το διάστημα κατά το οποίο σοβεί η ενεργειακή κρίση το κράτος έχει εισπράξει μέσω φόρων μηδέν. Άρα, επανερχόμαστε στο ζήτημα της στρατηγικής στόχευσης, εάν, δηλαδή, θα πληρώσουν αυτοί οι οποίοι προκαλούν την αισχροκέρδεια ή εάν θα συνεχίσουν να επιβαρύνονται τα θύματά της.

11) Έχετε επανειλημμένα ασκήσει κριτική στο μέτρο της Πανεπιστημιακής Αστυνομίας, η σύσταση της οποία κρίθηκε, ωστόσο, συνταγματική από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Σε περίπτωση κατά την οποία το κόμμα σας αναδειχθεί και πάλι στην κυβέρνηση, πρόκειται να καταργήσετε το σχετικό θεσμικό πλαίσιο;

Η ίδια η φύση του μέτρου είναι αυταρχική, αναχρονιστική και τελικά απολύτως αναποτελεσματική. Νομίζω ότι όλη η φοιτητική κοινότητα αντιλήφθηκε το μέγεθος της παρωδίας με την εικόνα των ΜΑΤ να φυλάνε την Πανεπιστημιακή Αστυνομία. Αυτό δεν είναι ευταξία ούτε ασφάλεια. Είναι μια κακοπαιγμένη παράσταση ακροδεξιάς έμπνευσης από μία κυβέρνηση η οποία έχει αποδειχθεί ο πιο φανατικός εχθρός του δημόσιου Πανεπιστημίου και όλων όσα αυτό πρεσβεύει για την αυταξία της γνώσης, την κοινωνική κινητικότητα και τη δημοκρατική παράδοση του τόπου. Η ευταξία και η ευημερία του ελληνικού δημόσιου Πανεπιστημίου εξασφαλίζεται με επαρκή χρηματοδότηση για όλες τις ανάγκες του, από τη φοιτητική μέριμνα μέχρι τη φύλαξη, την κάλυψη των θέσεων σε διδακτικό προσωπικό, την έμπρακτη στήριξη της ερευνητικής διαδικασίας και των ανθρώπων οι οποίοι αφιερώνουν τη ζωή τους στην επιστήμη τους, τη δημοκρατική θωράκιση των θεσμών του και τη επένδυση στις υποδομές του. Αυτό είναι το ανοιχτό, δημοκρατικό Πανεπιστήμιο. Αυτό έχει ανάγκη η χώρα και όχι τη διαρκή απαξίωση και στοχοποίησή του για να δημιουργηθούν νέες πελατείες στα αμφιβόλου ποιότητας Κολλέγια τα οποία πλασάρει η σημερινή κυβέρνηση.

12) Η προκλητικότητα η οποία καταγράφεται από πλευράς της γείτονος χώρας τον τελευταίο καιρό είναι άνευ προηγουμένου. Φροντείτε ότι αυτό οφείλεται στην εσωτερική πολιτική κατάσταση της Τουρκίας ενόψει των επικείμενων προεδρικών εκλογών ή το αποδίδετε στην «αδύναμη διεθνή εικόνα της χώρας και της εξωτερικής πολιτικής, αλλά και στην έλλειψη σχεδιασμού», όπως αναφέρθηκε σε ανακοίνωση του κόμματός σας με αφορμή το συμβάν κατά το πρόσφατο ταξίδι του κ. Νίκου Δένδια στη Λιβύη; Ποια διαφορετικά βήματα θα έπρεπε να είχε ακολουθήσει η κυβέρνηση ως προς τις ελληνοτουρκικές σχέσεις;

Η Τουρκία βλέπει το τελευταίο διάστημα να αφήνεται έδαφος για διεκδικήσεις και επιδιώκει τη δημιουργία τετελεσμένων. Η κριτική την οποία έχουμε ασκήσει αφορά στο γεγονός ότι από την πλευρά της χώρας δεν αξιοποιήθηκαν σημαντικές ευκαιρίες. Για παράδειγμα, το 2021, μετά την εκλογή του Joe Biden, η Τουρκία ήταν αποδυναμωμένη διπλωματικά. Είχα ζητήσει τότε από την κυβέρνηση να αναλάβει μία πρωτοβουλία ενεργητικής διπλωματίας και να συνδέσει τα ελληνοτουρκικά με μία θετική ατζέντα στα ευρωτουρκικά. Δεν το έκανε, επέλεξε μια λανθασμένη και παθητική αδρανή στάση και αυτό είναι ένα λάθος το οποίο πληρώνουμε. Αντίθετα, εκείνη την περίοδο ο κ. Μητσοτάκης επέλεξε να αφήσει τη διπλωματία και να εστιάσει στην ενίσχυση των εξοπλισμών. Έτσι, όμως, δε λύνονται τα προβλήματα. Είναι δεδομένο ότι η αμυντική επάρκεια της χώρας είναι πολύ σημαντικό πράγμα και φυσικά κάποιοι εξοπλισμοί είναι αναγκαίοι. Όμως, υπήρξαν και ενέργειες στα εξοπλιστικά οι οποίες έγιναν χωρίς σχέδιο και ρίχνουν τον προϋπολογισμό μας πολύ έξω. Το θέμα, λοιπόν, δεν είναι η Ελλάδα να μπει σε μια νέα κούρσα εξοπλισμών, αλλά το με ποια συνολική στρατηγική σε όλα τα επίπεδα θα πορευτούμε εμείς απέναντι σε μία Τουρκία η οποία -είτε έχει τον Erdoğan είτε όχι- είναι μία υπολογίσιμη δύναμη και ένας απρόβλεπτος γείτονας. Επίσης, όσον αφορά στην Ανατολική Μεσόγειο, αντί να παρακολουθούμε τρίτους να καθορίζουν τις εξελίξεις, πρέπει εμείς να πάρουμε την πρωτοβουλία. Να επεκτείνουμε τα χωρικά μας ύδατα και να ανοίξουμε το διάλογο με Λιβύη, Αίγυπτο και Τουρκία για οριοθέτηση στη Χάγη Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και υφαλοκρηπίδας στην Ανατολική Μεσόγειο. Ασφαλώς, με όρο τη συμμετοχή και της Κύπρου, ώστε η ενέργεια να αποτελέσει καταλύτη και για το Κυπριακό. Σε κάθε περίπτωση, χρειάζεται ψυχραιμία και αποφασιστικότητα. Είναι δεδομένο ότι απέναντι στην απειλή της εθνικής κυριαρχίας και των κυριαρχικών μας δικαιωμάτων είμαστε όλοι ενωμένοι. Ανεξάρτητα με την πολιτική κατάσταση στη χώρα, ο κ. Erdoğan θα πρέπει να γνωρίζει ότι απέναντι στην προκλητικότητά του δεν έχει έναν αδύναμο και απερχόμενο Πρωθυπουργό, αλλά ολόκληρο τον ελληνικό λαό.

13) Ως προς το ενεργειακό ζήτημα, βλέπουμε για άλλη μια φορά την Ευρωπαϊκή Ένωση να δυσκολεύεται να αναπτύξει κοινό βηματισμό. Ενδεικτικά αναφέρω το θέμα του πλαφόν στην τιμή του φυσικού αερίου. Πώς κρίνετε μέσα σε αυτό το κλίμα την εκκίνηση της διαδικασίας έρευνας για την εξόρυξη υδρογονανθράκων την οποία ανακοίνωσε ο Πρωθυπουργός; Το θεωρείτε θετικό βήμα προς την ενεργειακή αναβάθμιση της Ελλάδας ή αντιτίθεστε, όπως για παράδειγμα το ΜέΡΑ 25, εξαιτίας του περιβαλλοντικού του αποτυπώματος;

Ο πόλεμος στην Ουκρανία και η ενεργειακή κρίση η οποία τον συνοδεύει αναδεικνύει με όρους κρίσης το πολιτικό και ενεργειακό έλλειμμα της Ευρώπης. Η Ευρώπη, ενώ διαπιστώνει την απόσταση λόγων και έργων για την ενεργειακή ασφάλεια και την πράσινη μετάβαση, τα υπερκέρδη τα οποία δημιουργούνται αλλά και την αδυναμία της αγοράς να επιλύσει το ζήτημα της πρόσβασης στο αγαθό της ενέργειας, καθυστερεί στις αποφάσεις, εφόσον αντί να επιλέξει την ευρωπαϊκή αλληλεγγύη και τις ανάγκες των κοινωνιών πελαγοδρομεί σε ισορροπίες ανάμεσα στα συμφέροντα. Τώρα, όσον αφορά στους υδρογονάνθρακες, επιτρέψτε μου να σας πω ότι δε νοείται εκκίνηση σε κάτι το οποίο είχε ήδη ξεκινήσει στο παρελθόν, εφόσον οι άδειες και η σύμβαση των ερευνών είχαν ολοκληρωθεί από το 2019. Από την άλλη, δεν είναι ένα βήμα το οποίο μπορεί να λύσει το ζήτημα ενεργειακής ασφάλειας το οποίο έχει θέσει με επιτακτικό τρόπο ο πόλεμος στην Ουκρανία. Αν βρεθούν κοιτάσματα τα επόμενα χρόνια, η συζήτηση για τη βιωσιμότητά τους θα εξελιχθεί το 2028-2030. Χωρίς να υποτιμούμε τη γεωπολιτική σημασία των ερευνών την οποία λάβαμε σοβαρά υπόψη την περίοδο της κυβέρνησής μας, όλοι ξέρουμε ότι μετά από τόσα χρόνια ο κεντρικός στόχος της κλιματικής ουδετερότητας θα θέσει σοβαρά ζητήματα βιωσιμότητας με κλιματικούς αλλά και οικονομικούς όρους. Η συζήτηση για τους υδρογονάνθρακες θα αφορά στο παρελθόν και όχι στο μέλλον. Η κυβέρνηση οφείλει στους πολίτες να σταματήσει να κρύβεται πίσω από επικοινωνιακά τρικ και να διασφαλίσει τώρα την πρόσβαση νοικοκυριών και παραγωγικών φορέων στο αγαθό της ενέργειας σε προσιτές τιμές, καθώς και να επιταχύνει την πράσινη μετάβαση με ενεργειακή Δημοκρατία, γιατί στους κρίσιμους για τη μετάβαση τομείς, όπως είναι ο ηλεκτρικός χώρος (δίκτυο), η αποθήκευση και οι ενεργειακές κοινότητες, έχουμε σοβαρότατες καθυστερήσεις.

14) Τον τελευταίο καιρό απασχολεί την επικαιρότητα το ζήτημα της Κιβωτού του Κόσμου μετά τις καταγγελίες οι οποίες έχουν έρθει στο φως της δημοσιότητας. Πιστεύετε ότι το ισχύον θεσμικό πλαίσιο είναι επαρκές ώστε να εξασφαλίζεται η υγιής και διαφανής λειτουργία τέτοιων Οργανώσεων;

Η υπόθεση της Κιβωτού του Κόσμου μας συγκλονίζει, ταυτόχρονα, όμως, φωτίζει ένα διαχρονικό ζήτημα: την υποχρέωση του κράτους για την προστασία κάθε παιδιού. Η κυβέρνηση του ΣΥ.ΡΙΖ.Α. ξεκίνησε μια επίμονη προσπάθεια χαρτογράφησης όλων των κλειστών δομών παιδικής προστασίας, είτε δημόσιων είτε ιδιωτικών. Επιπλέον, μια σειρά από νομοθετικές αλλαγές ήρθαν για να ενισχύσουν τη διαφάνεια και τον έλεγχο, όπως και τη σωστή στελέχωση των δημόσιων δομών. Ωστόσο, όλη αυτή η προσπάθεια υπονομεύτηκε και εγκαταλείφθηκε από την κυβέρνηση της Ν.Δ.. Εδώ μπαίνει μια κρίσιμη παράμετρος. Όταν στην κυβέρνηση της χώρας υπάρχει μια παράταξη η οποία δεν πιστεύει στον ισχυρό ρόλο του κράτους, όταν επανειλημμένα επί δεκαετίες έχει αποδείξει έμπρακτα ότι θεωρεί το κοινωνικό κράτος και τις δομές κρατικής πρόνοιας σπατάλη και περιττή δαπάνη, δυστυχώς είναι λογικό να μην έχουν αξιοπιστία όλες οι επικοινωνιακές εξαγγελίες του Πρωθυπουργού και των Υπουργών του περί Εθνικών Σχεδίων για την αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών. Απαιτείται, λοιπόν, μια συνολική και οργανωμένη αναδόμηση του πλαισίου. Για αυτό, στις προτεραιότητές μας είναι ένα συνεκτικό σχέδιο δράσης εστιασμένο στην πρόληψη, στην έγκαιρη και έγκυρη ανίχνευση των περιστατικών, στη νομική προστασία και στην ψυχοκοινωνική υποστήριξη του παιδιού-θύματος. Τα πολλά βήματα, τα οποία πρέπει να γίνουν, πρέπει να γίνουν γρήγορα με σωστή κοινωνική και επιστημονική προσέγγιση. Για να μη ζήσουμε νέες τραγωδίες και να δώσουμε επιτέλους την προστασία και την αφοσίωση τις οποίες χρειάζονται τα παιδιά από την πλευρά του κράτους.

LET'S | WIN THIS CASE

There is a fine line that separates
leaders from managers.

MSc in
Business
for Lawyers

At Alba, our transformative educational approach provides a learning experience that **fosters leadership and teamwork** competencies. The **MSc in Business for Lawyers** program is the only academic qualification that prepares lawyers to confront complex problems in the corporate environment and financial markets and offers a framework for participants to **think and act as business partners,** providing business and **managerial insight.** The MSc in Business for Lawyers **Advisory Board** advises on strategic objectives and seeks to **enhance the Business School's links with the corporate world** and provide a **productive link between students, faculty, and industry practitioners**.
Go ahead, learn the laws of business, and futureproof your career.

#FUTUREPROOFLEADERS | ALBA

NECHE
New England Commission of Higher Education

Alba Graduate Business School
The American College of Greece, 6-8 Xenias St., 115 28, Athens, GR
Tel.: +30 210 896 4531-8 | Email: info@alba.acg.edu | **www.alba.acg.edu**

Alba
Graduate
Business
School

THE AMERICAN COLLEGE OF GREECE
Pierce
Deree
Alba
1875

MULLENLOWE ATHENS

Διάθεση προσωπικών δεδομένων ιδιωτών σε δημοσιογράφους από τα δικαστήρια: Συγκριτική επισκόπηση διοικητικής και ποινικής δίκης.

Της Δήμητρας Καπρούλια

Η διάκριση ποινικής και διοικητικής δικαιοδοτικής λειτουργίας είναι κεφαλαιώδης τόσο από δικονομική όσο και από ουσιαστική άποψη. Η ξεχωριστή διαδικασία η οποία ακολουθείται σε εκάστη εξ αυτών δικαιολογείται από τη διαφορετικότητα των συμφερόντων τα οποία διακυβεύονται στη διοικητική και στην ποινική δίκη. Ενόσω η διοικητική δίκη αποσκοπεί στο δικαστικό έλεγχο της δράσης της Διοίκησης και στην προστασία του ιδιώτη έναντι πράξεων των κρατικών οργάνων εν γένει, η ποινική δίκη εστιάζει στην απόφανση περί της αθωότητας ή μη ενός κατηγορουμένου προσώπου και στην ενδεχόμενη καταδίκη του, εφόσον αποδειχθεί η διάπραξη ενός ποινικού αδικήματος. Έτσι, διαφορετική μεταχείριση επιφυλάσσεται στον ιδιώτη σε κάθε μία εξ αυτών των δικών εκ μέρους των δικαστικών λειτουργών, οι οποίοι οφείλουν, ανάλογα με το είδος της δίκης, να υπηρετούν διαφορετικές αρχές και αξίες.

Στην περίπτωση της διοικητικής δίκης, ο δικαστής οφείλει να ελέγξει τη νομιμότητα της διοικητικής δράσης, η οποία ενδεχομένως θίγει τα συμφέροντα του διοικουμένου, και να επέμβει στη σχέση ιδιώτη-κράτους. Δεδομένου ότι δεν προσάπτεται κάποια μομφή στον ιδιώτη, τα προσωπικά του δεδομένα, καθώς και τα στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης δε χρήζουν αυξημένης προστασίας. Αντιθέτως, στην ποινική δίκη, ο δικαστής οφείλει να εξετάσει κατά πόσο έχει τρωθεί ένα έννομο αγαθό, όπως η ζωή ή η σωματική ακεραιότητα, και κατά πόσο έχει κλονισθεί η ασφάλεια της εννόμου τάξεως και του κοινωνικού συνόλου. Παράλληλα, οφείλει, μέχρι και την αμετάκλητη καταδίκη του κατηγορουμένου, να σέβεται το τεκμήριο αθωότητας, επιδεικνύοντας ιδιαίτερη προσοχή στα προσωπικά του δεδομένα, αφού σε αυτόν αποδίδεται ιδιαίτερη αποδοκιμασία και δυνητικά θίγεται η τιμή και η υπόληψή του. Η αποδοκιμασία αυτή, μάλιστα, επιτείνεται όταν ο κατηγορούμενος κρίνεται ένοχος και τού επιβάλλεται ποινή στερητική της ελευθερίας.

Η διαφορετική αντιμετώπιση των προσωπικών δεδομένων του ιδιώτη στις δύο αυτές δικαιοδοσίες αποτυπώθηκε στην απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης επί της υπόθεσης Χ. κ.ά. κατά Autoriteit Persoonsgegevens (C-245/20, 24.03.2022), στην οποία αντικείμενο αποτέλεσε η ερμηνεία διατάξεων του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έκρινε πως, βάσει του άρθρου 55 παρ. 3 του Κανονισμού 2016/679, εμπίπτει στη δικαιοδοτική εξουσία του εκάστοτε εθνικού δικαστηρίου η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα υπό τη μορφή της διάθεσης εγγράφων διοικητικής δικογραφίας προσωρινά σε δημοσιογράφους, προκειμένου αυτοί να έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν καλύτερη ενημέρωση για την εξέλιξη της διαδικασίας.

Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά, επ' ευκαιρία της επ' ακροατηρίου συζητήσεως η οποία διεξήχθη τον Οκτώβριο του 2018 ενώπιον του Τμήματος Διοικητικών Διαφορών του ολλανδικού Συμβουλίου της Επικρατείας, στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας στην οποία μετείχαν δύο ιδιώτες, ένας διάδικος και ο εκπρόσωπός του, αμφότεροι προσεγγίσθηκαν από δημοσιογράφο. Κατά τη μεταξύ τους συζήτηση, διαπιστώθηκε πως ο δημοσιογράφος κατείχε έγγραφα από το φάκελο της δικογραφίας της υποθέσεώς τους, περιλαμβανομένων των εγγράφων τα οποία ο ένας εκ των δύο ιδιωτών είχε συντάξει, στα οποία μεταξύ άλλων αναγράφονταν το όνομα και η διεύθυνσή του, καθώς και ο αριθμός μητρώου πολίτη του άλλου ιδιώτη. Ο εν λόγω δημοσιογράφος τούς επισήμανε ότι τα στοιχεία αυτά είχαν τεθεί στη διάθεσή του, δυνάμει του δικαιώματος προσβάσεως στη δικογραφία, το οποίο παρέχει στους δημοσιογράφους το Τμήμα Διοικητικών Διαφορών του Δικαστηρίου. Το ολλανδικό Συμβούλιο της Επικρατείας διαβεβαίωσε με έγγραφό του τους ιδιώτες πως είχε πράγματι παράσχει στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στοιχεία της δικογραφίας αυτών, αλλά και άλλων εκκρεμών υποθέσεων, όπως το αντίγραφο του εισαγωγικού της δίκης δικογράφου, το αντίγραφο του υπομνήματος αντικρούσεως και το αντίγραφο της προσβαλλομένης δικαστικής αποφάσεως. Το γεγονός αυτό οδήγησε τους δύο ιδιώτες να προσφύγουν -δια της κατάθεσης αιτήσεων- στην εθνική Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, καταγγέλλοντας παραβίαση του Κανονισμού 2016/679. Ωστόσο, η εν λόγω Αρχή έκρινε εαυτήν αναρμόδια επί του ζητήματος .

Δυνάμει αυτών των εξελίξεων, οι ιδιώτες προσέβαλαν την απόφαση της Αρχής περί αναρμοδιότητάς της ενώπιον του Πρωτοδικείου Κεντρικών Κάτω Χωρών, το οποίο δέχθηκε ότι η παροχή σε δημοσιογράφο προσβάσεως στα έγγραφα φακέλου δικογραφίας τα οποία περιέχουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και η προσωρινή διάθεσή τους σε αυτόν συνιστά «επεξεργασία» δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κατά την έννοια του άρθρου 4 στχ. 2 του Κανονισμού 2016/679, για την οποία οι ιδιώτες δεν είχαν συναινέσει. Προκειμένου, ωστόσο, να αποφανθεί περί της αρμοδιότητας ή μη της Αρχής, το εν λόγω Δικαστήριο απέστειλε προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 55 παρ. 3 του Κανονισμού 2016/679, ώστε να διευκρινιστεί εάν η διάθεση των εγγράφων στο δημοσιογράφο συνιστούσε πράξη επεξεργασίας των δεδομένων διενεργούμενη στο πλαίσιο της άσκησης δικαιοδοτικής αρμοδιότητας των δικαστηρίων και, άρα, δεν εδύνατο να ελεγχθεί από λοιπές αρχές, όπως η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Σε ένα επόμενο στάδιο, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιβεβαίωσε πως ο Κανονισμός 2016/679 αφορά στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία διενεργείται και από δημόσιες αρχές, όπως τα δικαστήρια. Τόνισε, ωστόσο, ότι σε αυτά επιφυλάσσεται, λόγω του σημαίνοντος ρόλου τους, ιδιαίτερη μεταχείριση, η οποία αποτυπώνεται στο άρθρο 55 παρ. 3 του Κανονισμού 2016/679, το οποίο αποκλείει την αρμοδιότητα ελέγχου των εποπτικών αρχών ως προς πράξεις επεξεργασίας δεδομένων διενεργούμενες από τα δικαστήρια, όταν ασκούν τη δικαιοδοτική τους αρμοδιότητα. Δικαιολογητική βάση της εν λόγω ρύθμισης συνιστά η ανάγκη επαρκούς διασφάλισης της ανεξαρτησίας των δικαστικών λειτουργούν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους και κατά τη λήψη των αποφάσεών τους. Η ανεξαρτησία αυτή οφείλει να κατοχυρώνεται έναντι των λοιπών κρατικών λειτουργιών και αρχών, ώστε οι δικαστές να ασκούν το λειτούργημά τους με αυτονομία και χωρίς να υπόκεινται σε εξωτερικές υποδείξεις, εντολές ή οδηγίες άλλων. Για αυτόν το λόγο, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκρινε ότι, βάσει του άρθρου 55 παρ. 3 του Κανονισμού 2016/679, δεν ανήκει στις αρμοδιότητες της εποπτικής αρχής η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία εκτελείται από τα δικαστήρια στο πλαίσιο της πολιτικής τους περί επικοινωνίας στις υποθέσεις τις οποίες καλούνται να κρίνουν, όπως είναι η επεξεργασία η οποία συνίστανται στην προσωρινή διάθεση σε δημοσιογράφους εγγράφων του φακέλου της δικογραφίας προκειμένου να τούς παράσχει τη δυνατότητα δημοσιογραφικής κάλυψης της οικείας δικαστικής διαδικασίας.

Η ως άνω απόφαση καταδεικνύει σαφώς τη διαφορά ποινικής και διοικητικής δίκης. Στις περιπτώσεις των διοικητικών δικών, τα δικαστήρια διαθέτουν ευρείες δυνατότητες ως προς τη διαχείριση των πληροφοριών τις οποίες κατέχουν, εν αντιθέσει με τις ποινικές δίκες. Η διαρροή πληροφοριών, δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και εγγράφων της δικογραφίας στο πλαίσιο μίας ποινικής δίκης προσβάλλει κατάφωρα την προσωπικότητα του κατηγορουμένου και πλήττει το τεκμήριο αθωότητάς του. Δυστυχώς, τέτοια φαινόμενα λαμβάνουν χώρα καθημερινά, αφού σε πολλά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης παρουσιάζονται σχετικές πληροφορίες και τεκμήρια όσον αφορά σε υποθέσεις οι οποίες μονοπωλούν το ενδιαφέρον της κοινωνίας.

Σε ένα κράτος Δικαίου, το οποίο διασφαλίζει τα ατομικά δικαιώματα του εκάστοτε προσώπου, παρεμβολές τέτοιου είδους στην απονομή της ποινικής Δικαιοσύνης και διαρροή βασικών εγγράφων τα οποία προσβάλλουν το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου δεν πρέπει να γίνονται ανεκτές. Η απονομή λελογισμένης Δικαιοσύνης έχει ανατεθεί στα δικαστικά όργανα, τα οποία είναι και τα μόνα αρμόδια να αποφανθούν για την ενοχή ή την αθωότητα του εκάστοτε κατηγορουμένου. Η εξαντλητική παρουσίαση και ανάλυση των ποινικών υποθέσεων στα διάφορα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και η εκ των προτέρων καταδίκη του κατηγορουμένου από δημοσιογράφους και εκπομπές οφείλει να τερματιστεί ή τουλάχιστον να περιορισθεί με παρεμβάσεις των αρμόδιων θεσμικών οργάνων, τα οποία οφείλουν να διενεργούν εξονυχιστικούς ελέγχους, προκειμένου να μειωθεί το φαινόμενο διαρροής στοιχείων από ποινικές δικογραφίες. Η ανάγκη δημοσιογραφικής κάλυψης υποθέσεων με έντονο κοινωνικό ενδιαφέρον δεν είναι δυνατόν να υπερκερνά θεμελιώδη δικαιώματα του προσώπου και να οδηγεί σε κατάφωρες προσβολές της προσωπικότητάς του.

Χρήση πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς: Μία σύντομη ανάλυση υπό τις προϋποθέσεις τήρησης της αρχής της αναλογικότητας και του άρθρου 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Της Λυδίας Νίκα

Η αστυνομική εξουσία είναι άμεσα συνδεδεμένη με το διοικητικό καταναγκασμό και ιδίως τη χρήση βίας η οποία μπορεί να φτάνει μέχρι την ολοχρησία. Εν τούτοις, η τελευταία είναι επιτρεπτή μόνο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες προβλέπεται ρητώς και σαφώς από το νόμο. Στο παρόν άρθρο, γίνεται αναφορά στο νομικό πλαίσιο βάσει του οποίου ρυθμίζεται το ζήτημα της χρήσης όπλων από αστυνομικά όργανα και ιδίως στην αρχή της αναλογικότητας μέσω της οποίας επιλύεται η σύγκρουση η οποία δημιουργείται μεταξύ της υποχρέωσης προστασίας των εννόμων αγαθών των πολιτών και του σεβασμού προς τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ελευθερίες. Επιπρόσθετα, δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στο άρθρο 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου περί της προστασίας του δικαιώματος στη ζωή, ενώ παρουσιάζεται συντόμως η σχετική νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αναφορικά με το εν λόγω δικαίωμα και τη χρήση πυροβόλων όπλων από αστυνομικά όργανα.

Αρχικά, με το Νόμο 3169/2003 επιδιώχθηκε για πρώτη φορά η ρύθμιση ζητημάτων ως προς την ασφαλή κατοχή, χρήση και φύλαξη όπλων από αστυνομικά όργανα, με σεβασμό στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα την προστασία της ζωής (άρθρο 5 παρ. 2 Συντ.), αλλά και στην αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ΄ Συντ.).

Ειδικότερα, πρέπει να τονιστεί ότι η αρχή της αναλογικότητας αποτελεί κατεύθυνση, βασική δέσμευση, αλλά και όριο για την άσκηση εξουσίας εκ μέρους της Ελληνικής Αστυνομίας. Η άνευ ορίων δε άσκησή της ανήκει πλέον σε σκοτεινές μέρες του παρελθόντος, όντας συνδεδεμένη με ολοκληρωτικά καθεστώτα. Αντιθέτως, σε κάθε δημοκρατικό πολίτευμα η τήρηση της αρχής της νομιμότητας επαληθεύεται μέσω της δημόσιας τάξης, η οποία με τη σειρά της συμβάλλει στην επίτευξη των σκοπών του Συντάγματος και των σύμφωνων με αυτό νόμων. Ακολούθως, η λήψη αστυνομικών υλικών μέτρων ισοδυναμεί με την «άσκηση νόμιμης κρατικής βίας», η οποία μπορεί να ασκηθεί είτε σωματικά είτε ψυχολογικά. Στο σημείο αυτό, είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι η ενόργανη βία συνιστά την πιο σοβαρή μορφή βίας, η οποία περιλαμβάνει τη χρήση μηχανικών μέσων, είτε πρόκειται για τον οπλισμό τον οποίο φέρουν τα αστυνομικά όργανα και άλλοι φορείς, οι οποίοι βάσει ρητής νομοθετικής διάταξης επιτρέπεται να το κάνουν, είτε για έτερα ειδικά μέσα και μηχανήματα πρόσφορα για την αστυνόμευση, προληπτικής ή κατασταλτικής φύσεως. Τα υλικά αυτά μέτρα μπορούν να λαμβάνονται από τους αστυνομικούς αποκλειστικά όταν και όπως ορίζει ο νόμος. Εκτός, όμως, της σχετικής νομοθετικής πρόβλεψης, απαιτείται ο τρόπος άσκησης, η διάρκεια και η ένταση της υλικής αστυνομικής βίας να προσαρμόζεται στις εκάστοτε συνθήκες και να διέπεται από τις αρχές της αναλογικότητας και της επιείκειας.

Εν τούτοις, τα τελευταία χρόνια η έξαρση της εγκληματικότητας και ιδίως η έντονη βιαιότητα, η οποία συχνά συνοδεύει τη διάπραξη αδικημάτων στρεφόμενων εναντίον ζωτικής σημασίας εννόμων αγαθών, είχε ως συνέπεια την ενσωμάτωση της προετοιμασίας ή πρόνοιας με στόχο την αποτροπή επαπειλούμενων κινδύνων εντός της αποστολής της Αστυνομίας. Άμεσο επακόλουθο των προαναφερομένων είναι η αναπόφευκτη μεν, συνεχής δε διείσδυση της εξουσίας των αστυνομικών οργάνων σε ένα διευρυμένο πεδίο ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών, με αποτέλεσμα οι πολίτες να καταλήγουν να λειτουργούν περισσότερο ως αποδέκτες υποχρεώσεων παρά ως φορείς δικαιωμάτων. Η τήρηση δε της αρχής της αναλογικότητας αποκτά ακόμα μεγαλύτερη βαρύτητα, εφόσον βάσει αυτής τίθενται τα όρια του επιτρεπτού, από συνταγματικής απόψεως, της κρατικής επέμβασης στα συγκεκριμένα θεμελιώδη δικαιώματα. Αναλυτικότερα, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται ασφαλώς στον περιορισμό είτε του δικαιώματος στη ζωή (άρθρο 5 παρ. 2 Συντ.) και στη σωματική ακεραιότητα (άρθρο 7 παρ. 2 Συντ.), όταν στοχεύεται ένας πολίτης, είτε του δικαιώματος στην ιδιοκτησία (άρθρο 17 Συντ.), όταν στοχεύονται πράγματα, είτε της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας εν γένει (άρθρο 5 παρ. 1 Συντ.), όταν λαμβάνει χώρα πυροβολισμός εκ μέρους αστυνομικού προς εκφοβισμό.

Εξίσου σημαντική κρίνεται η αναφορά στο άρθρο 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο οποίο προβλέπεται η προστασία του δικαιώματος στη ζωή, αλλά και εξαιρέσεις από την απαγόρευση θανάτωσης ανθρώπου. Πιο συγκεκριμένα, βάσει της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, τα κράτη τα οποία είναι συμβαλλόμενα μέρη στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεσμεύονται μέσω της παρούσας διάταξης για την τήρηση των υποχρεώσεων οι οποίες σχετίζονται όχι μόνο με τον καθορισμό των προϋποθέσεων της χρήσης πυροβόλων όπλων από αστυνομικά όργανα αλλά και με την αποτελεσματικότητα της διερευνητικής διαδικασίας, σε περίπτωση διάπραξης του αδικήματος της (τετελεσμένης ή απόπειρας) ανθρωποκτονίας από αστυνομικό, κατά παράβαση της σχετικής νομοθεσίας. Δηλαδή, τα κράτη υποχρεούνται να διασφαλίζουν ότι, εάν διαπραχθεί ανθρωποκτονία από κρατικά όργανα, η οικεία έρευνα θα διενεργηθεί κατά τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο και, συνεπώς, τα αρμόδια πρόσωπα επιβάλλεται να είναι ανεξάρτητα ως προς τους εμπλεκομένους, εφόσον στην παρούσα περίπτωση διακυβεύεται η εμπιστοσύνη των πολιτών στο κρατικό μονοπώλιο της χρήσης βίας. Ταυτόχρονα, η έρευνα αυτή είναι αναγκαίο να διαμορφωθεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα περί της αναγκαιότητας και δικαιολόγησης ή μη της ασκηθείσας βίας μέσω της χρήσης πυροβόλου όπλου υπό τις εκάστοτε συνθήκες. Για αυτόν το λόγο, τα αποτελέσματα της έρευνας θα πρέπει να ερείδονται σε λεπτομερή και άκρως αντικειμενική ανάλυση όλων των συναφών στοιχείων, ενώ συγχρόνως κρίνεται απαραίτητη η παροχή στην οικογένεια του θύματος δυνατότητας ουσιαστικής συμμετοχής στη διαδικασία και πρόσβασης στα στοιχεία της υπόθεσης.

Σχετικά αναφέρεται η υπόθεση Φούντας κατά Ελλάδος (50283/13, 03.10.2019), επί της οποίας το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δέχθηκε ότι υπήρξε παραβίαση του διαδικαστικού σκέλους του άρθρου 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου λόγω ανεπαρκούς συμμετοχής του προσφεύγοντος στην έρευνα η οποία διεξήχθη σχετικά με το θάνατο του υιού του. Σε αυτήν την κατεύθυνση κινείται και η απόφαση επί της υποθέσεώς Μακαρατζής κατά Ελλάδος (50385/99, 20.12.2004). Εν προκειμένω, ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι κατόπιν παραβιάσεως του ερυθρού σηματοδότη καταδιώχθηκε από αστυνομικούς οι οποίοι προκειμένου να τον ακινητοποιήσουν έκαναν χρήση πυρών σε υπερβολικό και αδικαιολόγητο βαθμό. Επιπλέον, ισχυρίστηκε ότι οι αρχές δεν εκπλήρωσαν τη διαδικαστική τους υποχρέωση να διεξαγάγουν αποτελεσματική έρευνα σχετικά με το εν λόγω περιστατικό χρήσης βίας. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επιβεβαίωσε αμφότερους τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος για την παραβίαση του άρθρου 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Τέλος, στην υπόθεση Λεωνίδης κατά Ελλάδος (43326/05, 08.01.2009), ο προσφεύγων ισχυρίστηκε τόσο ότι ο θάνατος του υιού του επήλθε εντός συνθηκών υπό τις οποίες έγινε χρήση αδικαιολόγητης θανατηφόρας βίας όσο και ότι υπήρξε παράλειψη των αρχών περί διενέργειας επαρκούς, άμεσης και αποτελεσματικής έρευνας αναφορικά με το συγκεκριμένο αδίκημα. Ωστόσο, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου απεφάνθη ότι ναι μεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εξαιτίας των ατελειών της αστυνομικής επιχείρησης κατά την οποία πέθανε ο υιός του προσφεύγοντος, αλλά δε δέχθηκε ότι υπήρξαν πλημμέλειες στη διεξαγωγή της έρευνας από το κράτος.

Καταληκτικά, είναι σαφές ότι η χρήση όπλων από αστυνομικά όργανα είναι επιτρεπτή μόνο υπό τις προϋποθέσεις τις οποίες ορίζει ο νόμος. Η τήρηση δε της αρχής της αναλογικότητας είναι απαραίτητη προκειμένου να μην προσβάλλονται δυσανάλογα τα θεμελιωδέστερα έννομα αγαθά της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας προς επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου στην εκάστοτε περίπτωση. Τέλος, οι τρεις προαναφερόμενες καταδικαστικές για τη χώρα μας αποφάσεις δεν αφορούν μόνο σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η χρήση όπλων από αστυνομικούς δεν έγινε υπό τις νόμιμες προϋποθέσεις, οι οποίες υπογραμμίστηκαν ανωτέρω, αλλά τουλάχιστον στις δύο εξ αυτών κρίθηκε ότι παραβιάστηκαν και οι διαδικαστικές προϋποθέσεις, ήτοι, ότι η οικογένεια του θύματος δε συμμετείχε αποτελεσματικά στην ερευνητική διαδικασία η οποία πραγματοποιήθηκε σε βάρος του υπαιτίου αστυνομικού και ότι ήταν ανεπαρκής η σχετική έρευνα η οποία διεξήχθη από τις αρχές.

Ordem e progresso!

Του Κωνσταντίνου Βιέννα

Η αναμέτρηση του δεύτερου γύρου των προεδρικών εκλογών της Βραζιλίας περιελάμβανε δύο ανθυποψηφίους οι οποίοι δεν είχαν οποιοδήποτε κοινό. Η τύχη της μεγαλύτερης οικονομίας της περιοχής κρεμόταν ανάμεσα σε δύο διαφορετικές κοσμοθεωρίες, ήδη από χρόνια δοκιμασμένες και στην ίδια τη χώρα, αλλά και σε ολόκληρη την πολύπαθη Λατινική Αμερική. Για αυτό, άλλωστε, και η εκλογική τους αναμέτρηση συγκέντρωσε πάνω της τόσα φώτα, σαν ένα ακόμη crash test για την αντοχή του πολιτικού συστήματος, όπως σχεδόν όλες πλέον οι εκλογές στις μεγάλες δυνάμεις του δυτικού κόσμου.

Jair Bolsonaro.

Από τη μία πλευρά, ο νυν Πρόεδρος, Jair Bolsonaro, είχε στρατιωτικό παρελθόν και ουδέποτε έκρυψε τη συμπάθειά του για τη χούντα η οποία κυβέρνησε τη χώρα από το 1964 έως το 1985. Ορμώμενος, αρχικά, από κοινωνικό συντηρητισμό και αποκτώντας συμπάθειες από την αρθογραφία του υπέρ του στρατεύματος, κατόρθωσε λίγο μετά την αποστράτευση να εκλεγεί βουλευτής στην περιφέρεια του Ρίο Ντε Τζανέιρο και να παραμείνει στα έδρανα για σχεδόν τριάντα έτη, μέχρι την πρώτη προεδρική του εκστρατεία. Με μοντέλο την άνοδο αντίστοιχων ηγετών στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και στην Ευρώπη, αλλά και δεδομένης της αποδυνάμωσης της κεντροαριστεράς μετά την αποπομπή της Προέδρου Dilma Rousseff, ο Jair Bolsonaro μπόλιασε τις ιδέες του με μία έντονη νότα λαϊκισμού, πείθοντας το εκλογικό σώμα ότι, παρά την επί μακρόν εμπλοκή του με τα κοινά, παρέμενε ένας κοινός πολίτης, θυμωμένος με την αίθεια των αντιπάλων του ενόψει των άρτι αποκαλυφθέντων σκανδάλων.

Κατά τη διάρκεια της θητείας του, κατέστη ένας εκ των βασικών υποστηρικτών της λεγόμενης «ανελεύθερης Δημοκρατίας», ενός συστήματος το οποίο χρησιμοποιεί τυπικά δημοκρατικές μεθόδους, αλλά φροντίζει να τις συνθλίβει, κατά το δοκούν. Ενώ, λοιπόν, η κυβέρνηση διοργάνωνε πανηγυρικές εκδηλώσεις υπέρ τις διαφάνειας, οι κατηγορίες για διαφθορά, οι συχνές αλλαγές Υπουργών και η ένταξη στην κυβέρνηση και άλλων πρώην στρατιωτικών παρέμειναν συνεχής επωδός της τετραετίας. Ταυτόχρονα, δεν έλειψαν οι επιθέσεις στην ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης, στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και σε κοινωνικούς θεσμούς, από το καρναβάλι έως τις παρελάσεις υπερηφάνειας των Λ.Ο.Α.Τ.Κ.Ι.+ ατόμων.

Ξεχωριστή μνεία αξίζει στη συγκλονιστική αύξηση του ρυθμού αποψίλωσης του δάσους του Αμαζονίου προς όφελος μιας μικρής ελίτ ιδιοκτητών γης. Με όχημα νομικές αλλαγές, δημοσιονομικά μέτρα, απολύσεις επιστημονικού προσωπικού και την αφαίρεση δικαιωμάτων των ιθαγενών κοινοτήτων του δάσους επί του εδάφους τους, η αύξηση της υλοτομίας ήταν τέτοια ώστε, μαζί με κάποιες πυρκαγιές, στα τρία πρώτα έτη της διακυβέρνησης του Jair Bolsonaro να καταστραφεί μία έκταση μεγαλύτερη εκείνης του Βελγίου.

Η πανδημία έκανε, μάλιστα, τα πράγματα ακόμη χειρότερα. Ο Jair Bolsonaro αρνήθηκε την ύπαρξη και τη σοβαρότητα του κορωνοϊού, ρίσκαρε αποφεύγοντας την επιβολή καραντίνας -γεγονός το οποίο έφερε την ομοσπονδιακή κυβέρνηση σε απόλυτη ρήξη με Πολιτείες οι οποίες προτιμούσαν την αντίθετη προσέγγιση- και αύξησε πρόσκαιρα τη δημοτικότητά του, μοιράζοντας κρατικά κονδύλια για τη στήριξη των πολιτών. Το τέλος, όμως, των παροχών λίγο αργότερα, σε συνδυασμό με τους τεράστιους αριθμούς νεκρών από τον Covid-19 έθεσε τον Πρόεδρο σε δύσκολη θέση. Ταυτόχρονα, η ήττα του Donald Trump στις αμερικανικές εκλογές τού στέρησε τον πολυτιμότερο σύμμαχό του και επέτεινε την εσωστρέφεια.

Κάπως έτσι, η αποτυχία της απόπειρας επανεκλογής του φαινόταν δεδομένη, μέχρι που το 43,2% των ψήφων στον πρώτο γύρο κατέδειξε ότι, όπως συχνά συμβαίνει με αντίστοιχους ηγέτες, η στήριξη στο πρόσωπό του ήταν πολύ μεγαλύτερη από όσο οι δημοσκοπήσεις και οι αναλυτές πρόσμεναν.

Luiz Inácio Lula da Silva.

Αντίπαλο δέος ήταν ο Luiz Inácio Lula da Silva, συνήθως αποκαλούμενος απλώς ως "Lula", ο οποίος έμαθε να διαβάζει σε ηλικία δέκα ετών και εντάχθηκε σε συνδικαλιστικές οργανώσεις λόγω των κάκιστων εργασιακών συνθηκών τις οποίες βίωσε ως εργάτης ασχολούμενος με τα μέταλλα. Εκ των οργανωτών μεγάλων απεργιών στα χρόνια της δικτατορίας, ανταμείφθηκε από το λαό με μια θέση στο Κοινοβούλιο, προτού αποπειραθεί να κερδίσει την προεδρία. Αποτυγχάνοντας το 1989, το 1994 και το 1998, κέρδισε το 2002 και ξανά το 2006.

Οι σοσιαλδημοκρατικές πολιτικές τις οποίες εφάρμοσε έβγαλαν δεκάδες εκατομμύρια συμπατριώτες του από το όριο της φτώχειας, έδωσαν καθαρό νερό στις φαβέλες και προστάτευσαν το δάσος του Αμαζονίου, μειώνοντας αισθητά το ρυθμό υλοτομίας. Έτσι, κατέστη ένας εκ των λαοφιλέστερων ηγετών στον κόσμο κατά την πρώτη δεκαετία του αιώνα μας. Ήταν, μάλιστα, τέτοια η πολιτική του ισχύς, ώστε η εκλεκτή του υποψήφια διάδοχος, Dilma Rousseff, κατόρθωσε να κερδίσει τις εκλογές μετά τη λήξη της δεύτερης θητείας του.

Μελανό σημείο της κυριαρχίας του επί σειρά ετών ήταν τα πολυάριθμα σκάνδαλα διαφθοράς τα οποία ταλάνισαν την κυβέρνησή του, ήδη από την πρώτη του τετραετία. Παρ' ότι ο Lula κατόρθωσε τότε να αποδείξει την άγνοιά του για τις παρανομίες των στελεχών του, τα πράγματα εξελίχθηκαν διαφορετικά επί προεδρίας της Dilma Rousseff, με αποτέλεσμα εκείνη να αποπεμφθεί από το αξίωμα και εκείνος να βρεθεί ακόμη και στη φυλακή, ενώ η στέρηση των πολιτικών του δικαιωμάτων τον εμπόδισαν να διεκδικήσει τον προεδρικό θώκο το 2018. Εν τούτοις, το Ανώτατο Δικαστήριο της Βραζιλίας ανέτρεψε την κατάσταση και έκρινε απαράδεκτη κάθε ασκηθείσα εναντίον του δίωξη λόγω μεροληψίας του καταδικάσαντος δικαστή, ο οποίος, μετέπειτα, διετέλεσε και Υπουργός Δικαιοσύνης του Jair Bolsonaro.

Κάπως έτσι, ο Lula επανήλθε ως αιχμή του δόρατος ενός μεγάλου συνασπισμού του κέντρου και της αριστεράς και έλαβε το 48,4% των ψήφων στον πρώτο γύρο.

Το αποτέλεσμα και το παγκόσμιο μετά…

Ο δεύτερος γύρος ήταν ο οριακότερος στη δημοκρατική ιστορία της Βραζιλίας, αφού ο Lula επικράτησε με 50,9% των ψήφων και ο αντίπαλός του κατέστη ο πρώτος Πρόεδρος ο οποίος θέτει υποψηφιότητα και αποτυγχάνει να επανεκλεγεί. Παρά τις σπασμωδικές προσπάθειες του Jair Bolsonaro, οι πιθανότητες δικαστικής ή άλλης ανατροπής του αποτελέσματος είναι μηδαμινές και η μεταβατική περίοδος έως την αλλαγή σκυτάλης την Πρωτοχρονιά του 2023 εξελίσσεται σχετικά ομαλά.

Ένα τέτοιο αποτέλεσμα θα μπορούσε να ειδωθεί από πολλές πλευρές. Έτσι, θα λέγαμε ότι το «ροζ κύμα» το οποίο σαρώνει τη Νότια Αμερική, οδηγώντας σε εκλογή αριστερών υποψηφίων στην Αργεντινή, στη Βολιβία και στην Κολομβία, κορυφώθηκε με τη νίκη του Lula, δείχνοντας τη σαφή στροφή της χιλιοταλαιπωρημένης από -ενίοτε έμπνευσης Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής- πραξικοπήματα περιοχής προς τη σοσιαλδημοκρατία. Εάν αυτό συνδυαστεί, μάλιστα, με την τάση αυτών των χωρών για συγκέντρωση των εξουσιών στο πρόσωπο του Προέδρου, είναι εμφανές ότι ο συμβολισμός της νίκης ενός δημοφιλέστατου αριστερού καθίσταται ακόμη εντονότερος.

Ταυτόχρονα, είναι ένα μάθημα για τα όρια των κυβερνώντων οι οποίοι οραματίζονται τον εαυτό τους δικτάτορα. Όπως ο Donald Trump, έτσι και ο Jair Bolsonaro γέννησαν εκατομμύρια φανατικούς οπαδούς, οι οποίοι διαδηλώνουν αυτές τις μέρες με αόριστες καταγγελίες νοθείας. Εκ του αποτελέσματος, όμως, δημιούργησαν ακόμα περισσότερους πολέμιους, οι οποίοι στήριξαν και ανασύστησαν το status quo ante ως ύστατο ανάκωμα στο απολυταρχικό κύμα το οποίο απειλεί να πνίξει το δυτικό κόσμο.

Ίσως αυτό, μάλιστα, να είναι και το σημαντικότερο μήνυμα αυτής της νίκης, δηλαδή, ότι ο Lula, όπως και ο νυν Αμερικανός ομόλογός του, είναι χρήσιμη μα προσωρινή λύση, ως άνθρωποι-σύμβολα μιας ευτυχέστερης πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής συγκυρίας. Βέβαια, εάν δεν αλλάξουμε ρότα προς μια δικαιότερη οικονομία χωρίς διαφθορά, η οποία δε θα καταπιέζει τη μεσαία τάξη και δε θα αποκλείει τους νέους και τις μειονότητες, οι υπομνήσεις καλύτερων εποχών δε θα αρκέσουν μακροπρόθεσμα απέναντι στο θρησκευτικό σκοταδισμό, στις αυταρχικές αντιλήψεις και στην πλήρη έλλειψη ενσυναίσθησης. Γιατί, τελικά, η τάξη και η πρόοδος, όπως αναγράφει η σημαία της Βραζιλίας, δεν είναι αμοιβαίως αποκλειόμενες· μπορούν και πρέπει να πορευθούν μαζί!

Ο Rishi Sunak και οι πολιτικές της ταυτότητας…

Της Μαρίας Δουραμάνη

Στις 24 Οκτωβρίου 2022, ένας χρήστης του Twitter «τιτιβίζει»: «Το να λες ότι η άνοδος του Rishi Sunak στην πρωθυπουργία αποτελεί νίκη για τη φυλετική ισότητα είναι η χειρότερη μορφή της πολιτικής των ταυτοτήτων. [Ο Rishi Sunak] Κόμπαζε για το γεγονός ότι έπαιρνε χρήματα από υποβαθμισμένες αστικές περιοχές για να χρηματοδοτήσει τις πλούσιες λευκές, ενώ υποστήριζε μια κυβέρνηση η οποία, σύμφωνα με τον Ο.Η.Ε., προσπαθεί να κανονικοποιήσει την ανωτερότητα των λευκών. Αλλά είναι καφετής. Οπότε…;».

Ο χρήστης αυτός δεν είναι ο μόνος. Πολλοί άλλοι έχουν εκφράσει τις ανησυχίες τους για το γεγονός ότι ο Rishi Sunak επαινείται, μόνο και μόνο επειδή είναι ο πρώτος Πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου με ινδική καταγωγή. Η περίπτωσή του είναι ίσως η πιο τρανταχτή νίκη της πολιτικής της ταυτότητας (identity politics): Ένας μετανάστης από μια πρώην αποικία (ο τόπος καταγωγής του σήμερα ανήκει στο Πακιστάν) κατάφερε να ανέλθει στο ανώτερο αξίωμα της χώρας υποδοχής του. Τι καλύτερο από το να μη βλέπεις πουθενά χρώματα; Πόσω μάλλον αν συνυπολογίσουμε πως οι πολιτικές της ταυτότητας συνιστούν έναν τρόπο να αξιολογήσουν θετικά τη «διαφορετικότητά» τους μέλη συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων συσπειρούμενων στη βάση της περιθωριοποίησης, την οποία έχουν διαχρονικά υποστεί τα άτομα τα οποία τις δομούν.

Υπό αυτήν την έννοια, ο Rishi Sunak εκπροσωπεί την πλουραλιστική βρετανική κοινωνία, ανανοηματοδοτώντας την πολυπλοκότητα της μεταναστευτικής εμπειρίας. Είναι ένας πολιτικός ο οποίος, όπως δηλώνει, δεν έχει αποκόψει τους δεσμούς του με τη Μητέρα Πατρίδα. Το γεγονός ότι είναι Βρετανός δε σημαίνει πως δεν είναι κυρίως και πάνω από όλα Ινδός. Εξασκεί, εξάλλου, καθημερινά τον Ινδουισμό, ενώ η γυναίκα του χρησιμοποιεί ινδικό διαβατήριο. Είναι ένας «σωστός Ινδός», όπως αυτή η έννοια γίνεται αντιληπτή από τη ρητορική την οποία προσπαθεί να καθιερώσει η ινδική κυβέρνηση. Στα μάτια της είναι, ίσως, κάποιο είδος εκδίκησης για τα χρόνια κατά τα οποία η αχανής αυτή χώρα ήταν βρετανική αποικία, αφού τώρα ένας συμπατριώτης κατέχει το ανώτερο αξίωμα και κυβερνά εκείνους οι οποίοι τους κυβερνούσαν κάποτε. Για το μέσο Ινδό, μετανάστη ή μη, ο Rishi Sunak έχει πολύ μεγάλη συμβολική σημασία, καθώς αποδεικνύει ιδίαις πράξεσι πως το φυλετικό προνόμιο δεν είναι απροσπέλαστο, πως κάποιος «σαν κι αυτούς» μπορεί να αξιοποιήσει ευκαιρίες οι οποίες άλλοτε δε θα τού δίνονταν. Μπορεί κανείς να ταυτιστεί μαζί του: «Αυτός τα κατάφερε. Γιατί όχι και εγώ;». Είναι, άλλωστε, η ώρα οι Ινδουιστές, η «ιδανική μειονότητα» στη Μεγάλη Βρετανία, να επιβραβευθούν για όλα όσα προσέφεραν σε εκείνη: πόρους, γνώσεις, ανθρώπους. Ο Rishi Sunak έχει πολύ μεγάλη συμβολική και συμβολιστική σημασία, η οποία δεν μπορεί να παραγνωριστεί.

Είναι, όμως, όντως έτσι; Δυστυχώς, η προσέγγιση αυτή είναι υπερβολικά απλουστευτική για ένα τόσο περίπλοκο ζήτημα και η αξιοποίηση του μοντέλου της πολιτικής των ταυτοτήτων αδυνατεί να καλύψει τις «αποκλίνουσες» περιπτώσεις, οι οποίες δεν μπορούν να συμπορευτούν με αυτήν του Rishi Sunak στη λογική του διαγενεακού τραύματος. Με γονείς ινδικής καταγωγής, οι οποίοι γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στην Ανατολική Αφρική (καταφύγιο των ανώτερης τάξης Ινδών την περίοδο της αποικιοκρατίας) και ήρθαν αργότερα στη Μεγάλη Βρετανία, το περιβάλλον στο οποίο μεγάλωσε σίγουρα ήταν προνομιούχο. Ας μην ξεχνάμε, βεβαίως, πως η «καλή» ινδική κοινωνία συνεργάστηκε με τους Βρετανούς, σχημάτισε δεσμούς μαζί τους και υιοθέτησε τις συνήθειες και τις ιδέες τους. Το προνόμιο του Rishi Sunak αποδεικνύεται περαιτέρω από το ότι σπούδασε στην Οξφόρδη και στο Στάνφορντ και καταλαμβάνει τη θέση του πλουσιότερου Πρωθυπουργού, αφού μαζί με τη σύζυγό του, Akshata Murthy, κόρη ενός από τους πλουσιότερους άνδρες της Ινδίας, του Narayana Murthy, έχουν περιουσία ύψους 730 εκατομμυρίων λιρών. Αδιαμφισβήτητα, είναι από τους ευνοημένους του καπιταλιστικού συστήματος.

Με αυτά τα χαρακτηριστικά, ίσως φαίνεται κάπως αντιφατικό το ότι ο Rishi Sunak επέλεξε να ανοίξει την εκστρατεία του για την ηγεσία του Συντηρητικού κόμματος με ένα βίντεο το οποίο πρώτα από όλα περιγράφει την έλευση της γιαγιάς του στο Ηνωμένο Βασίλειο (αγκαλιάζοντας και προβάλλοντας τη φυλετική του ταυτότητα), αλλά, από την άλλη, δηλώνει ότι η πολιτική του ταυτότητα δεν έχει σφυρηλατηθεί (και) από το ρατσισμό. Ωστόσο, η υπερπροβολή της ινδικής καταγωγής παρουσιάζεται εξαιρετικά συμφέρουσα πολιτικά, αφού η πλειοψηφία των Ινδών μεταναστών στη Μεγάλη Βρετανία ψηφίζει τους Συντηρητικούς, κάτι το οποίο θα πράξει και πάλι, εφόσον ο Αρχηγός του Κόμματος μοιράζεται το ίδιο εθνοτικό υπόβαθρο με εκείνους. Εν ταυτώ τω χρόνω, οι Συντηρητικοί εξασφαλίζουν πολιτικό κεφάλαιο, αντιστρέφοντας την πολιτική των ταυτοτήτων προς δικό τους όφελος: Με την αποικιοκρατία ως μελανό σημείο στη βρετανική ιστορία, οι Συντηρητικοί, επιλέγοντας το Rishi Sunak, δείχνουν αφενός ότι ασκούν πολιτική με όχημα τις ιστορίες των μεταναστών και αφετέρου ότι έτσι κλείνουν χαριέντως την πολιτικά ενοχλητική συζήτηση για το ρατσισμό. Αφού ο κάτοχος του ανώτερου αιρετού αξιώματος του κράτους είναι Ινδός, εξαλείψαμε το ρατσισμό!

Το γεγονός, ωστόσο, ότι ο Πρωθυπουργός δεν είναι λευκός, ουδεμία λύση δίνει ουσιαστικά από μόνο του, διότι μας εμποδίζει να κρίνουμε την πολιτική και την ηθική του ως δημόσιου λειτουργού. Η φαινομενικά καθόλου μισαλλόδοξη κυβέρνηση των Συντηρητικών και ο Rishi Sunak ο ίδιος, ισχυριζόμενοι ότι ο ρατσισμός δεν υπάρχει, δε δίνουν λύση στο σκάνδαλο Windrush, το οποίο πήρε το όνομά του από το πλοίο το οποίο μετέφερε μετανάστες, υπηκόους της Βρετανικής Αυτοκρατορίας, από τις Δυτικές Ινδίες στη Μεγάλη Βρετανία τη δεκαετία του 1950. Το 2018 αποκαλύφθηκε ότι το βρετανικό Υπουργείο Μετανάστευσης προέβαινε για χρόνια σε παράνομη κράτηση, στέρηση δικαιωμάτων και (απειλές για) απέλαση των μεταναστών αυτών οι οποίοι έφταναν στη χώρα. Μέχρι και σήμερα, δεν έχει διαπιστωθεί ο πλήρης κατάλογος των θυμάτων ούτε έχουν δοθεί αποζημιώσεις στους παθόντες.

Αυτό αποτελεί απλώς ένα μικρό κομμάτι ενός μεγαλύτερου παζλ, το οποίο δείχνει ουσιαστικά ότι με το τέλος της αποικιοκρατίας μετακυλίστηκε η δύναμη από τη μία, την ξενόφερτη ελίτ, στην άλλη, στην εγχώρια. Ο Rishi Sunak κατάγεται από αυτήν την ελίτ και ουδέποτε το αρνήθηκε: Είναι Βραχμάνος, μέλος της ανώτερης κάστας της ινδικής κοινωνίας. Παρ' ότι δε το σύστημα των καστών είναι νομικά καταργηθέν πλέον, στην πράξη συνεχίζει να λειτουργεί ακόμα. Τον χωρίζουν πολύ περισσότερα με τον Ινδό μετανάστη ο οποίος ήρθε τώρα στη Μεγάλη Βρετανία και εργάζεται ως οδηγός παρά με τους λευκούς συμφοιτητές του στην Οξφόρδη. Υιοθετεί το αφήγημα του Ινδού ο οποίος κάνει περήφανη τη γεννήτορα χώρα, αλλά είναι υποκριτικό να ισχυρίζεται πως πέτυχε, απλώς και μόνο γιατί είναι ικανός και γιατί οι φυλετικές διακρίσεις ανήκουν στο παρελθόν. Παραγνωρίζει, έτσι, το προβάδισμα το οποίο είχε έναντι των λιγότερο προνομιούχων συμπατριωτών του ήδη από την παιδική του ηλικία, καθώς και ότι χάρη σε αυτό δεν αντιμετώπισε τα προβλήματα τα οποία (ενδεχομένως) αντιμετώπισαν εκείνοι.

Η πολιτική των ταυτοτήτων δεν είναι εντελώς στρεβλή στο θεμέλιό της, αφού το επιδιωκόμενο μέσω αυτής, κατ' ουσίαν, είναι ίσες ευκαιρίες για όλους, ανεξάρτητα από τα μέσα τα οποία (δε) διαθέτουν αυτοί. Σκοπός της είναι η ορατότητα και είναι αδιαμφισβήτητο ότι αυτή είναι απαραίτητη για τις ομάδες οι οποίες διαχρονικά στερούνταν ευκαιρίες για πολιτικούς, ταξικούς, φυλετικούς, θρησκευτικούς και έμφυλους λόγους. Άνθρωποι προερχόμενοι από τέτοιες περιθωριοποιημένες ομάδες, οι οποίοι, αξιοποιώντας την πολιτική των ταυτοτήτων, καταφέρνουν να αντιπαρέλθουν τα υφιστάμενα εμπόδια, τελούν ως σύμβολα για τους ομοίους τους. Είναι σημαντικό να βλέπει κανείς κάποιον ο οποίος τού μοιάζει να βρίσκεται σε θέσεις δυσπρόσιτες, γιατί στέλνει το μήνυμα ότι η κατάκτησή τους είναι εφικτή. Ιδιαίτερα σε τομείς όπως η πολιτική, όπου πολλές φορές δεν έχει σημασία τόσο το περιεχόμενο του μηνύματος όσο ο πομπός του, γίνεται ευκόλως αντιληπτό πως η συμβολιστική λειτουργία της πολιτικής της ταυτότητας επιτελεί πλέον κομβικότατο ρόλο.

Ακόμα και στη χώρα μας έχει ξεκινήσει η συζήτηση για τις πολιτικές της ταυτότητας όσον αφορά στις έμφυλες διακρίσεις. Δεν αποκλείεται, μάλιστα, στο μέλλον αυτή να επεκταθεί και στις φυλετικές και θρησκευτικές διακρίσεις, εφόσον η Ελλάδα καθίσταται ολοένα και περισσότερο χώρα υποδοχής μεταναστών και προσφύγων. Η νομική αποτύπωση, όμως, του συστήματος αυτού είναι προβληματική. Για παράδειγμα, ακόμα και το πιο στοιχειώδες μέτρο σύμφωνης με αυτό «θετικής δράσης» (affirmative action), οι ποσοστώσεις, πολώνουν το κοινό. Είναι δυσπείθυπο το ζήτημα αυτό σε ευρύτερο πλαίσιο, γιατί η ταυτότητα είναι ένα αρκετά υποκειμενικό θέμα και η εισαγωγή υποκειμενικών κριτηρίων σε αμιγώς νομικά ζητήματα εγκυμονεί κινδύνους για την αντικειμενική νομική μεταχείριση των περιπτώσεων αυτών. Κυρίως, όμως, ο κίνδυνος έγκειται στην επιλογή και ανάδειξη ανθρώπων, απλώς και μόνο γιατί ταιριάζουν στην «εικόνα», στο σύμβολο, ενώ αυτό το οποίο πραγματικά χρειάζεται είναι η παροχή δυνατότητας σε όλους να συμμετάσχουν στο παιχνίδι και η αμερόληπτη αξιολόγησή τους.

Προτάσσοντας μόνο το φυλετικό προνόμιο, το οποίο ομολογουμένως ο Rishi Sunak στερείται, εμποδίζουμε να ανέλθουν στην επιφάνεια τα υπόλοιπα προνόμια τα οποία αυτός διαθέτει: το ταξικό προνόμιο, το έμφυλο προνόμιο. Πέφτουμε, έτσι, στην «παγίδα της ταυτότητας», καθώς ουδεμία σχετική ρητορική μπορεί να απορροφήσει πλήρως όλες τις εκδοχές της διαφορετικότητας. Τα προνόμια λειτουργούν σε τάξη επαλληλίας: Το ένα δεν αποκλείει το άλλο· μπορούν να συνυπάρχουν δίπλα δίπλα. Συχνά, όμως, λειτουργούν και ιεραρχικά: Εν προκειμένω, διακρίνεται ότι το ταξικό προνόμιο υπερκερνά το φυλετικό, με το τελευταίο, μάλιστα, να εξυπηρετεί το πρώτο. Είναι σημαντικά τα σύμβολα, αλλά δεν αρκούν. Ο Rishi Sunak είναι ένα σύμβολο, αλλά, εάν η αντίληψη του κοινού για αυτόν περιορίζεται στη φυλή του και όχι στο πολιτικό του όραμα, τότε τον βλέπουμε μόνο ως χρώμα και όχι ως άνθρωπο.

Κλείνοντας, είναι αδιαπραγμάτευτο, η πολιτική είναι συνυφασμένη με το façade. Ο Rishi Sunak, ωστόσο, δεν κέρδισε την πρωθυπουργία, επειδή εφάρμοσε τις ιδέες της πολιτικής των ταυτοτήτων, αλλά ακριβώς επειδή τις αντέστρεψε προς όφελός του, με το κλειδί για τη νίκη του να βρίσκεται κυρίως στην εδώ και τριάντα χρόνια γνωστή ατάκα του James Carville: "It's the economy, stupid!".

Baraye…[1]

Της Δάφνης Πολιτικού

Το τελευταίο διάστημα, τα βλέμματα της διεθνούς κοινότητας έχουν στραφεί για ακόμη μία φορά στην Τεχεράνη. Η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν βρίσκεται στο επίκεντρο της ισχυρότερης εξέγερσης την οποία έχει βιώσει ποτέ. Είναι αλήθεια ότι ιστορικά το Ιράν έχει κλονιστεί από μεγάλες εξεγέρσεις. Παρ' ότι, λοιπόν, θα μπορούσε να ειπωθεί πως και η παρούσα κατάσταση δεν είναι παρά μία από τις πολλές σημειωμένες αντιδράσεις του ιρανικού λαού κατά του καθεστώτος, τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά. Τι καθιστά, όμως, την εξέγερση αυτή πιο σημαντική από τις προηγούμενες;

Αφορμή για το ξέσπασμα της τρέχουσας εξέγερσης στο Ιράν ήταν ο θάνατος της Mahsa Amini. Στις 13 Σεπτεμβρίου 2022, η 22 χρόνων κοπέλα συνελήφθη από την Αστυνομία της Ηθικής με την κατηγορία ότι δε φορούσε τη χιτζάμη (μαντίλα) με τον ενδεδειγμένο τρόπο. Αφού, λοιπόν, την έθεσαν υπό κράτηση, η κοπέλα φαίνεται να καταρρέει σε βίντεο, το οποίο έδωσε στη δημοσιότητα η ιρανική αστυνομία από την ημέρα της σύλληψης. Τρεις ημέρες αργότερα, η Mahsa Amini, ενώ βρισκόταν σε κώμα, αφήνει την τελευταία της πνοή. Σύμφωνα με τις ιρανικές αρχές, ο θάνατός της προήλθε από πολυοργανική ανεπάρκεια, η οποία συνδέθηκε με παλαιότερο πρόβλημα υγείας. Για την οικογένεια της άτυχης κοπέλας, όμως, και για μεγάλο μέρος του ιρανικού λαού, η απάντηση δεν ήταν πειστική.

Ο θάνατος της Mahsa Amini φαίνεται να αποτέλεσε την τελευταία σταγόνα ενός ποτηριού το οποίο γέμιζε εδώ και χρόνια και ξεχείλισε. Υπάρχει μια βαθιά ριζωμένη οργή στο Ιράν για τις ισλαμικές πολιτικές της κυβέρνησης, ιδίως εκείνες οι οποίες σχετίζονται με τους ενδυματολογικούς κανόνες και την αποτυχία μεταρρύθμισης του κράτους. Η απογοήτευση έχει επιδεινωθεί ιδιαίτερα αφότου ο Ebrahim Raisi έγινε Πρόεδρος το 2021 και άρχισε να εντείνει την αστυνόμευση του ενδυματολογικού κώδικα των γυναικών.

Έτσι, μετά την ανακοίνωση του θανάτου της Mahsa Amini, ο λαός βγήκε στους δρόμους. Σήμα κατατεθέν των διαδηλώσεων αυτών ήταν οι γυναίκες οι οποίες αφαιρούσαν τις μαντίλες και έκοβαν τα μαλλιά τους δημόσια. Η κίνηση αυτή έγινε το σύμβολο της υποστήριξης για τις γυναίκες και τα κορίτσια του Ιράν, ενώ την τάση αυτή ασπάστηκαν όχι μόνο στο Ιράν, αλλά και σε πολλές άλλες χώρες του κόσμου.

Η απάντηση της κυβέρνησης απέναντι στο ξέσπασμα των διαδηλώσεων ήταν, σε έναν πρώτο βαθμό, η εφαρμογή περιορισμών στο διαδίκτυο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Σύμφωνα, μάλιστα, με το NetBlocks[2], για κάποιες μέρες, το διαδίκτυο στα κινητά τηλέφωνα των Ιρανών έκλεισε εντελώς. Στο πλαίσιο εφαρμογής των εν λόγω περιορισμών, η κυβέρνηση απέκλεισε το Instagram και το WhatsApp, ενώ το Facebook και το Twitter είχαν ήδη μπλοκαριστεί κατά τη διάρκεια των διαδηλώσεων του Πράσινου Κινήματος της αντιπολίτευσης το 2009. Εκτός από τους περιορισμούς στο διαδίκτυο, το Ιράν απαγορεύει την είσοδο σε ξένους και ανεξάρτητους δημοσιογράφους, γεγονός το οποίο δυσχεραίνει την καταγραφή των τεκταινομένων.

Δεδομένης της κατάστασης αυτής, ο ιρανικός λαός προσπαθεί μέσα από διαδικτυακά εργαλεία να στείλει βίντεο και ντοκουμέντα σε Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης εκτός της χώρας, προσπαθώντας να ενημερώσει τη διεθνή κοινότητα για το τι πραγματικά συμβαίνει στο εσωτερικό της χώρας. Οι περισσότεροι διαδηλωτές, οι οποίοι έχουν καταφέρει να βρουν κάποια πρόσβαση, σημειώνουν ότι η εξέγερση δεν αφορά μόνο στη χιτζάμη ή στους αυστηρούς ενδυματολογικούς κανόνες, αν και αυτά υπήρξαν η αφορμή. Πλέον, τα αιτήματά τους αφορούν σε περισσότερα δικαιώματα και οι Ιρανοί ζητούν Δημοκρατία.

Φυσικά, το ιρανικό καθεστώς δεν περιορίστηκε στην προσπάθεια να καταστείλει τις διαδηλώσεις, ελέγχοντας όλους τους ιστοτόπους των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αλλά απάντησε στους διαδηλωτές με ασύμμετρη βία. Σύμφωνα με την ειδησεογραφική ιστοσελίδα IranWire, οι αρχές πυροβολούν ανθρώπους οι οποίοι κορνάρουν από τα αυτοκίνητά τους υποστηρικτικά για τους διαδηλωτές, συλλαμβάνουν και βασανίζουν δημοσιογράφους, δικηγόρους, αθλητές και διάσημα πρόσωπα τα οποία δηλώνουν την αντίθεσή τους στο καθεστώς. Ο αριθμός των νεκρών έχει υπερβεί τους τριακόσιους, ενώ συνεχώς αποκαλύπτονται νέα στοιχεία για την αποτρόπαιη μεταχείριση των συλληφθέντων διαδηλωτών, με πλέον πρόσφατες τις καταγγελίες για σεξουαλική τους παρενόχληση, ακόμα και για βιασμό τους, είτε πρόκειται για άνδρες είτε για γυναίκες.

Όπως προαναφέρθηκε, στους αιώνες της ιστορίας του, το Ιράν έχει κλονιστεί από πολλές διαμαρτυρίες και εξεγέρσεις. Αυταρχικοί δυνάστες και κοινωνικές αναταράξεις έχουν διαμορφώσει τις συνθήκες ζωής του λαού και την ποιότητα ζωής του. Το διαφορετικό στις τρέχουσες διαμαρτυρίες είναι, ωστόσο, ότι έχουν ενωθεί όλες οι κοινωνικές τάξεις, σε αντίθεση με τις διαμαρτυρίες του 2019 για την αύξηση του κόστους των καυσίμων, στις οποίες συμμετείχαν κυρίως τα φτωχότερα κοινωνικά στρώματα, και του 2009 για τη νοθεία ψήφων, στις οποίες συμμετείχε η μεσαία τάξη.

Τη συσπείρωση των κοινωνικών στρωμάτων αποδίδουν οι αναλυτές στο ότι η Mahsa Amini ήταν ένα «συνηθισμένο κορίτσι», το οποίο στέρησαν από την οικογένειά του. Σε δήλωσή του, ο Ramyar Hassani, εκπρόσωπος της Οργάνωσης Hengaw για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, σημείωσε: «Για πρώτη φορά στην ιστορία του Ιράν από την Ισλαμική Επανάσταση, υπάρχει μια μοναδική ενότητα ανάμεσα στις εθνότητες. Όλοι λένε το ίδιο σλόγκαν. Η απαίτησή τους είναι η ίδια.». Ομοίως, η δημοσιογράφος Rana Rahimpour από το BBC Persian υποστήριξε: «Για πρώτη φορά εδώ και πάνω από μια δεκαετία, πολλοί Ιρανοί εντός και εκτός της χώρας ένωσαν τις δυνάμεις τους για να εκφράσουν την επιδίωξή τους για ελευθερία.».

Η πρωτοφανής ένταση των διαδηλώσεων αυτών του ιρανικού λαού δεν οφείλεται, βέβαια, μόνο σε κοινωνικούς λόγους. Το αίσθημα της αγανάκτησης πυροδοτεί και η οικονομική κατάσταση της χώρας. Αρκεί να λάβουμε υπόψη τις κυρώσεις από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής το 2018 και την εγκατάλειψη της πυρηνικής συμφωνίας, τη σημαντική μείωση του εργαζόμενου γυναικείου πληθυσμού κατόπιν εντολών της κυβέρνησης, τη ραγδαία αύξηση του κόστους ζωής και, τέλος, τη διαρκή υποτίμηση του ιρανικού νομίσματος τα τελευταία πέντε έτη. Έτσι, το βιοτικό επίπεδο των Ιρανών υπέστη μια απότομη πτώση, με αποτέλεσμα την αντίδραση ακόμη και των πλέον συντηρητικών πόλεων της χώρας, όπως είναι το Κουμ και το Μασάντ.

Ζούμε σε μια εποχή κατά την οποία μεγάλες κρίσεις και μεταβολές διαδέχονται η μία την άλλη και πλέον ο «κόσμος των δύο ταχυτήτων» είναι πιο εμφανής από ποτέ. Ο όρος αυτός, δυστυχώς, δε χρησιμοποιείται, εν προκειμένω, μόνο ως προς την οικονομική του σκοπιά. Η διάσταση ανάμεσα στα κράτη του κόσμου διαρκώς μεγαλώνει… Από τη μια πλευρά, έχουμε έναν «κόσμο» ο οποίος, με αφορμή και την αύξηση του πληθυσμού της γης στα 8 δισεκατομμύρια, προστάζει την ανάγκη υποστήριξης και ενδυνάμωσης των γυναικών με την παροχή ευκαιριών εκπαίδευσης, με την οικονομική τους ενίσχυση, ακόμα και την προστασία τους από την κλιματική αλλαγή. Από την άλλη, όμως, έχουμε έναν «κόσμο» στον οποίο όλα αυτά φαντάζουν κάτι περισσότερο από ουτοπία…

[1] "Baraye" («για») ονομάστηκε το τραγούδι του Ιρανού καλλιτέχνη Shervin Hajipour, το οποίο εμπνεύστηκε από το θάνατο της Mahsa Amini.
[2] Το NetBlocks είναι ένας ανεξάρτητος Οργανισμός παρακολούθησης των ψηφιακών δικαιωμάτων, της κυβερνοασφάλειας και της διακυβέρνησης του διαδικτύου.

ΟΡΓΑΝΩΝΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΣΑΣ

organotiko

ΤΜΗΜΑΤΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ

- ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΔΙΚΑΣΤΩΝ
- ΚΑΤΑΤΑΚΤΗΡΙΕΣ ΝΟΜΙΚΗΣ
- ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΝΟΜΙΚΗΣ
- ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΑΣΚΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ
- ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

- ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΑ ΚΑΙ ΔΙΑ ΖΩΣΗΣ
- ΔΩΡΕΑΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ 26

www.organotiko.gr

210 3800573

organotiko.edu@gmail.com

Περί της χριστιανικής αναλύσεως του νόμου…
Μέρος Β’: Νόμος, το μαύρο ύφασμα της ενοχής!*

Του Αλέξανδρου Ράμμου**

***Στον Πάνο Κατσούλη…* †**

“Ichwill”, σκέφτηκε ο Friedrich Nietzsche. Και αφηγήθηκε την τραγωδία που η Φύση προσκαλεί τον άνθρωπο να ζήσει. Την πρώτη εκείνη Αρχή που ένα καϊνικό Εγωθέλω θα έσκιζε σάρκα για να γευθεί ζωή.

Το Εγωείμαι είναι ο πρωταγωνιστής στο δράμα που η Φύση επέλεξε. Ο Λόγος της Φύσης που θα τον κάνω εχθρό μου ή σύμμαχο για τα Εγωθέλω μου. Το Εγωθέλω είναι το μέτρο της Δικαιοσύνης που θα πνίξει το Εγωείμαι κάτω από απορριμμένα χαλάσματα σε μια χωματερή θείας αποσύνθεσης. Το Εγωείμαι εμβολιάστηκε με το Εγωθέλω για να με συνθέσει πριν από το θάνατό μου.

Το Εγωθέλω είναι η άρνηση του Εγωείμαι, η άρνηση της Φύσης. Το Εγωθέλω είναι το μασκάρεμα, η διακόρευση και η εκπόρνευση της Δικαιοσύνης. Και ταυτόχρονα η εμβάπτιση των Εγωείμαι σε άλλες εγωθελικές ονειρώξεις, όπου ένα φαντασιακό, αφύσικο, ανύπαρκτο Εγωθέλω υπαγορεύει τα άλλα και τα Εγωείμαι ταπεινώνονται υπερήφανα στις αλυσίδες του.

Και είναι οι πιο απαλές αλυσίδες που έδεσε ποτέ ο Θάνατος. Σαν Σειρήνες λαχταρούμε να μας δεσμεύσει για να χύσουμε στο βόθρο όσο καταραμένο Εγωειμαικαιθέλω απέμεινε, να μη μας βαραίνει η ύπαρξή του (η ύπαρξή μας) και χαρούμενα να δυστυχούμε. Και αν αυτός ο Θάνατος δεν αφαιμάξει το ύστατο δράμι της ουσίας, οργισμένοι θα τον αντικαταστήσουμε με άλλον που σωτήρια θα υποσχεθεί να ολοκληρώσει τη θυσία της τελευταίας πνοής ενός επώδυνα ελεύθερου εαυτού.

Ο άνθρωπος! Ο υποκριτής και βιαστής και μητροκτόνος. Με Φύση, που πρόδωσε και πατέρα και μητέρα και σύντροφο. Και κυλίστηκε στο θρόνο της νόησής του και τυφλώθηκε από την ανοϊκή έπαρσή του και μπουσούλησε στις λάσπες της ιστορίας του χωρίς να καταφέρει να περπατήσει στα δυο πόδια της Φύσης του. Και να η μεγάλη τραγωδία του! Από το δίκαιο αδικία δε γεννάται, για αυτό, η Φύση να αδικήσει δεν μπορεί. Άρα, μοιραία όφειλε να αποδεχτεί ότι είναι δίκαιη η ζωή που η Φύση τού έδωσε.

Το προσκλητήριο της Τραγωδίας προέβλεψε για τους ανθρώπους θέση και ώρα και άλλους καλεσμένους. Στους ανθρώπους, όμως, δεν άρεσε η Τραγωδία. Μια υποτιμητική ματιά γύρω τους:

«Εμείς θέλουμε έδρα και θρόνο και Νόμο!». Ο Οικοδεσπότης μειδίασε: «Τι να τον κάνετε το Νόμο;», «Δίκαιο», απάντησαν οι άνθρωποι. Και ο Οικοδεσπότης το θεώρησε τραγικό, άρα, δίκαιο. Και τους άφησε να σκίσουν την πρόσκληση. Και παρέμειναν οι πειρατές της Τραγωδίας.

Δεν κατάλαβαν οι ταλαίπωροι ότι δεν έβλεπαν δίκαιο, γιατί δεν έβλεπαν καθόλου. Δεν καταλάβαιναν ότι η Τραγωδία είναι το Δίκαιο, ότι η Τραγωδία είναι ο Λόγος και το μέτρο της Δικαιοσύνης και ότι ακόμα και η τραγική τους ανοησία ήταν δίκαιη. Δεν καταλάβαιναν ότι η Ζωή ήταν ο Θάνατος, ότι χωρίς Τραγωδία Ζωή δεν υπάρχει και ότι τα Εγωθέλω δεν μπορούν να αλλάξουν τα Εγωείμαι. Γιατί ο Οικοδεσπότης ήταν τόσο μοχθηρός που επέλεξε κάθε αντίδραση στη δίκαιη Τραγωδία να την κάνει ακόμα πιο τραγική και δίκαιη.

Έτσι, ξεκίνησαν την εκστρατεία τους και κάθε μάχη προς τη «Δικαιοσύνη» τους τους έκανε πιο καταραμένους να αγαπούν τη δυστυχία τους. Γιατί διαφορετικά Εγωειμαικαιθέλω δεν μπορούσαν να έχουν κοινά «θέλω». Στη Φύση δεν υπάρχει ούτε ένα ίδιο με το άλλο ούτε ένα ίδιο με τον εαυτό του για πέρα από μια στιγμή. Άραγε, για ποιων «θέλω» εκστραύτευσαν τα «είμαι»; Ένα «θέλω» τέχνησε το εκμαγείο των άλλων Εγωθέλω και μίλησε στον πληθυντικό. Το Εμεισθέλουμε, ο καπηλευτής της ελευθερίας του Εγωείμαι.

Η δεύτερη έκδοση του πίνακα της Ελπίδας (Hope) του George Frederic Watts (1886).

Έτσι, οι άνθρωποι κλεισμένοι στην ατίμονη γαλέρα του ωκεανού των «θέλω», καθώς η Φύση τούς δίδαξε το Φυσικό Δίκαιο του Θανάτου, του Πόνου και της Θλίψης, επαναστάτησαν και μάτωσαν χέρια και ξύλα, χαράσσοντας σημεία. Πληγές που το αλάτι της θάλασσας έξυνε να χέουν την απόγνωσή τους. Γιατί τα «είμαι» τους και τα «θέλω» τους μόνο σαν άθροισμα υπήρχαν και μπορούσαν. Εκείνοι, όμως, φοβήθηκαν την Τραγωδία και την Κοινωνία θέλησαν να κάνουν Πολιτεία. Δεν πίστεψαν στη Δικαιοσύνη παρά στο Φόβο τους. Οὐκ ἐλάτρευσαν τῷ Κτίσαντι παρὰ τήν κτίσιν!
Τη γαλέρα είχαν ποτίσει μυαλά και σκέψεις ανάκατα με φόβους και ελπίδες και σάρκες. Πολλές σάρκες! Και τότε ο Κυβερνήτης έμπηξε σε ένα κουφάρι το μεγάλο τιμόνι από ξύλο. Φώναξε και όλοι έπαψαν: «Ο Οικοδεσπότης είναι νεκρός. Είστε ελεύθεροι.». Γιορτή. Αποφάσισαν να τιμήσουν τον Κυβερνήτη και κάλυψαν τα μάτια με το Νόμο του, το μαύρο ύφασμα της ενοχής. Άλλοι κάθισαν στο υγρό γρασίδι, άλλοι στο ξερό χώμα, άλλοι όρθιοι στον πάγο. Όλοι σε στάση προσευχής. Χέρια ξερά. Μάτια κλειστά. Αφτιά υπάκουα. Ο Νόμος απάλυνε τον πόνο. Δεν έπρεπε τίποτα να δούνε, μόνο να ακούνε… Ακίνητοι, προσεκτικοί μην πέσει το σκοτεινό ύφασμα του Νόμου. Δεμένοι με το Νόμο. Το γιατρικό του πόνου, τα δεσμά του Νόμου.

Ακίνητοι, χωρίς να πονούν, χωρίς να βλέπουν, και ο Κυβερνήτης έλαβε όρκο να τούς διηγείται τη Ζωή τους. Και καθώς δεν έβλεπαν, πήρε το Δίκαιο, το τραγικό και φυσικό, και το έπλεξε με τα δικά του «θέλω» για έναν και μόνο λόγο: γιατί στη Φύση αμφισβήτηση δε χωρεί. Και εάν τα «θέλω» του τα έκανε «φυσικά», τότε θα ήταν πειστικά και αναπόφευκτα. Και, για αυτό, κάθε αμφισβήτηση θα ήταν παραφυσική και άδικη. Και όλο αυτό, όμως, ήταν φυσικό. Γιατί μπορεί η Φύση για ό,τι θέλει να μην ορίζει μεταφραστή και αγγελιαφόρο. Μπορεί η Φύση να είναι εγώ και ό,τι μπορώ ή δεν μπορώ να είναι το ίδιο φυσικό, δίκαιο και τραγικό. Αλλά είναι φυσικό να μην αντέχω το τραγικό και από τη Φύση να προσπαθώ να κρυφτώ. Να κρυφτώ από τον ίδιο μου τον εαυτό…

Και πιο γενναίος από όλους ήταν ο Κυβερνήτης. Ανέλαβε όλη την ευθύνη. Ζούσε την Τραγωδία για όλους. Και όλοι δειλοί ζούσαν να τον ακούν πώς είναι να ζουν, σφίγγοντας τα δεσμά τους με το Νόμο για να μη λυθούν και ζήσουν. Τι θα έκαναν χωρίς το Νόμο; Πόση ευθύνη να άντεχαν; Άνθρωποι είναι. Μπορεί να σκέφτηκαν ότι και ο Κυβερνήτης άνθρωπος ήταν. Αλλά και αν το σκέφτηκαν, δεν το είπαν. Οποιαδήποτε σκέψη ή κίνηση μπορεί να χαλάρωνε τα δεσμά τους και αυτοί πάσχιζαν να δεθούν.

Σε μια σκοτεινή στιγμή από όλες, ακούστηκε η κραυγή από ένα Εγωείμαι: «Είμαι άνθρωπος!». Σκοτάδι. Και αμέσως μετά το ήρεμο γέλιο του Κυβερνήτη. Τόσο απαλό που έβρασε τα μυαλά των Εγωείμαι. Για πρώτη φορά άκουγαν κάτι διαφορετικό από το πώς ζουν. Και μετά γέλια. Πολλά γέλια. Πάρα πολλά γέλια. Όλοι γελούσαν δυνατά και ασταμάτητα. Στην αρχή ευχάριστα, μετά μοχθηρά.

Κάποιος είχε παραβιάσει το Νόμο! Ποιος τόλμησε να βάλει σε κίνδυνο τα δεσμά του Νόμου μας; Αυτά που μας ένωσαν στην ασφάλεια της γαλήνιας άρνησης της Τραγωδίας μας! Κάποιος μάς θύμισε τον Οικοδεσπότη. Ποιος τόλμησε να πει ότι είναι άνθρωπος χωρίς τα δεσμά του Νόμου; Και αν αυτός είναι άνθρωπος, και εμείς είμαστε άνθρωποι… Τι προσβολή το να μπορούμε και εμείς να παραβιάσουμε το Νόμο και να γίνουμε άνθρωποι! Τρόμος και μίσος. Έβγαλαν το μαύρο ύφασμα και έπεσαν να διαμελίσουν από τη μνήμη τους αυτόν που για μια στιγμή τούς θύμισε ότι μπορούν να παραβιάσουν το Νόμο. Αυτοί πάνω και από άνθρωποι ήταν νόμιμοι. Και ας έβγαλαν για λίγο τα δεσμά του Νόμου. Το έκαναν για το Νόμο. Αλλά κυρίως για να ξεχάσουν ότι είναι άνθρωποι!

* Το διήγημα παρατίθεται ακριβώς όπως εστάλη.
** Ο κ. Αλέξανδρος Ράμμος είναι Υποψήφιος Διδάκτωρ της Νομικής Σχολής Ε.Κ.Π.Α., Δικηγόρος και εκπαιδευόμενος νομικός ψυχίατρος της Ιατρικής Σχολής Ε.Κ.Π.Α..

Σύγχρονη απεικόνιση Βρετανών αποίκων να σερβίρονται από Αφρικανούς σκλάβους σε χορό στη Spanish Town της Τζαμάικα (1800-1809).
Everett Collection Historical/Alamy.

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Η Δικονομία στην Πράξη

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

Εφαρμοσμένη Πολιτική Δικονομία

Εισηγητής
Παντελεήμων Ρεντούλης
Δικηγόρος, ΔΝ, Μέλος ΣΕΠ Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Διάρκεια 23 ώρες | Για όλους τους φοιτητές έκπτωση -30%
ON DEMAND

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

Εφαρμοσμένη Ποινική Δικονομία

Επιστημονικός Υπεύθυνος:
† Λάμπρος Χ. Μαργαρίτης, Ομ. Καθηγητής Νομικής Σχολής ΑΠΘ
Εισηγητές:
Πόπη Η. Παπανδρέου, Ευρωπαία Εντεταλμένη Εισαγγελέας στην Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (EPPO), Εισαγγελέας Πρωτοδικών Αθηνών
Νικόλαος Δ. Βασιλειάδης, Δικηγόρος, Διδάκτωρ Νομικής (ΑΠΘ)
Θοδωρής Καραγιάννης, Δικηγόρος, ΜΔΕ
Απόστολος Κοπανίδης, Δικηγόρος, ΜΔΕ
Παρέμβαση: Πολυχρόνης Τσιρίδης, Δικηγόρος, ΔΝ

Διάρκεια 18 ώρες | Για όλους τους φοιτητές έκπτωση -30%
ON DEMAND

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

Η Διοικητική Δικονομία στην Πράξη

Εισηγητής
Κωνσταντίνος Ι. Καλονόμος
Δικηγόρος, LL.M. (Heidelberg)

Διάρκεια 30 ώρες | Για όλους τους φοιτητές έκπτωση -30%
ON DEMAND

Πληροφορίες & εγγραφές: ΑΘΗΝΑ: Τ: 210 3678925 | E: edu@nb.org
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ: Τ: 2310 545618 | E: nbthess@nb.org | ΠΑΤΡΑ: Τ: 2610 361600 | E: nbpatra@nb.org
www.nb.org
ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Parallel Studies at Deree

KEEP MOVING TOWARDS THE FUTURE

Give an edge to your Greek university degree.
Choose from 38 innovative majors and 58 minors.
Seize once-in-a-lifetime academic, professional and internship opportunities.
Realize your potential with a Stavros Niarchos Foundation Scholarship.
We can't predict the future. But we can predict your success in it.

BE #FUTUREPROOF AT DEREE.

www.acg.edu

Deree

THE AMERICAN COLLEGE OF GREECE
Pierce
Deree
Alba
1875